

วงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

นางสาวณรรญา สายน้ำใส

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

MUSICAL ENSEMBLE OF NOOM SIANG PIN AT BAN LUEAK SUB-DISTRICT OF
PHOTHARAM DISTRICT IN RATCHABURI

Miss Naraya Sainamsai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Thai Music
Department of Music
Faculty of Fine and Applied Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2015
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	วงดนตรีคณะห่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอ โพธาราม จังหวัดราชบุรี
โดย	นางสาวณรรญา สายน้ำใส
สาขาวิชา	ดุริยางค์ไทย
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	รองศาสตราจารย์ ดร.ข้าม พรประสิทธิ์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

.....คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภกรณ์ ดิษฐพันธ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บิณฑสันต์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(รองศาสตราจารย์ ดร.ข้าม พรประสิทธิ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรประพิตร เผ่าสวัสดิ์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี)

ฉารญา สายน้ำใส : วงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัด
ราชบุรี (MUSICAL ENSEMBLE OF NOOM SIANG PIN AT BAN LUEAK SUB-
DISTRICT OF PHOTHARAM DISTRICT IN RATCHABURI) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก:
รศ. ดร.ข้ามคม พรประสิทธิ์, 158 หน้า.

วิทยานิพนธ์เรื่อง “วงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัด
ราชบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทของวงดนตรีลักษณะเครื่องดนตรี วิธีการบรรเลง บทบาท
หน้าที่ และบทเพลงใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงที่อาศัย
อยู่ ณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ได้อพยพจากเวียงจันทน์มาอาศัยอยู่ใน
ประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2322 นำวัฒนธรรมการบรรเลงที่มีแคนเป็นเครื่องดนตรีดำเนินทำนองหลัก
ผสมกับพิณ ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการโดยนำเครื่องดนตรีสากลมาร่วมบรรเลงในปัจจุบันมี
วงดนตรีในพื้นที่จำนวน 2 คณะ คือ “หนุ่มเสียงพิณ” และ “พรพระคิวง” เครื่องดนตรีในวง
ประกอบด้วย แคน พิณ กลองพื้นเมือง ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่ แคนที่ใช้ทำจากไม้ซาง ลั่นเป็นโลหะ
ปรากฏทั้งแคน 7 และแคน 8 ท่อนของกลองพื้นเมืองทำจากไม้มูก (ไม้จามจุรี) ขึ้นหน้ากลองด้วยหนัง
ทั้ง 2 ด้าน เครื่องดนตรีสากลที่ใช้ได้แก่แซกโซโฟน เบส กลองใหญ่และกลองชุดชาวลาเวียงนิยมนำ
วงดนตรีดังกล่าวไปบรรเลงในงานประเพณีและงานบุญ ได้แก่ ประเพณีกินดอง ประเพณีอุปสมบท
ประเพณีแห่ดอกไม้ฉลองสงกรานต์ประเพณีบุญเดือนสิบสองงานลอยกระทง เป็นต้น

ผลการวิจัยพบว่า คีตลักษณ์ของทำนองแคนในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ส่วนใหญ่เป็น
เพลงท่อนเดียว มีการซ้ำทำนองพบเพลงหลายท่อนเป็นส่วนน้อยในเพลงทั่วไปพบว่ามีการใช้กลุ่มเสียง
ปัญจมูลเพียง 1 กลุ่ม หากเป็นเพลงที่ต้องใช้ทักชะขึ้นสูงจะใช้ 2 กลุ่มเสียงและใช้เสียงนอกบันไดเสียง
มาร่วมตกแต่งทำนองบ้าง โดยใช้แนววิธีทำนองแบบ “ลง-ขึ้น” มากที่สุด สำนวนการดำเนินทำนอง
เพลงมี 6 รูปแบบหลัก คือ การทอนทำนอง การเรียงเสียงลูกตกภายในวรรคเพลงอย่างเป็นระเบียบ
จากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง การใช้โน้ต 3 พยางค์เสียงมาร่วมดำเนินทำนอง ซึ่งมีกว้างไว้ในตำแหน่งห้อง
เพลงเลขคู่และการใช้โน้ต 4 พยางค์เสียงต่อ 1 ห้องเพลงในตำแหน่งห้องเพลงเลขคี่ การย้ำเสียงเดิมซ้ำ
ๆ กันภายใน 1 บรรทัด การไม่ใช้เสียงหลักของกลุ่มเสียงปัญจมูลได้แก่เสียงโดในการดำเนินทำนอง แต่
ใช้เสียงอื่นโดยเฉพาะเสียงลา ซึ่งเป็นเสียงที่ 6 ของกลุ่มเสียง โด เร มี X ซอล ลา X มาเป็นเสียงลูกตก
ซึ่งแสดงถึงปรากฏการณ์ Pillar Tone และการใช้ “กลอนฝาก” ระหว่างทำนองบรรทัดหนึ่งไปอีก
บรรทัดหนึ่ง

ภาควิชา ดุริยางคศิลป์ ลายมือชื่อนิสิต .....

สาขาวิชา ดุริยางค์ไทย ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

ปีการศึกษา 2558

5586741435 : MAJOR THAI MUSIC

KEYWORDS: NOOM SIANG PIN / LAO WIANG / BAN LUEAK SUB-DISTRICT/ PHOTHARAM DISTRICT / RATCHABURI PROVINCE

NARAYA SAINAMSAI: MUSICAL ENSEMBLE OF NOOM SIANG PIN AT BAN LUEAK SUB-DISTRICT OF PHOTHARAM DISTRICT IN RATCHABURI. ADVISOR: ASSOC. PROF.KUMKOM PORNPRASIT, Ph.D., 158 pp.

The thesis entitled "Musical Ensemble Of Noom Siang Pin At Ban Lueak Sub-district Of Photharam District In Ratchaburi" is aimed to study relevant contexts: ensemble, musical instruments, playing style, roles and repertoire. Qualitative research methodology was employed. The study shows that *Lao Wiang* ethnic group at *Ban Lueak* sub-district, *Photharam* District, *Ratchaburi* Province, immigrated themselves from Vientiane to the northeastern part of Thailand since 1779 A.C. They also brought the cultural music of playing "Noom Siang Pin" with *Khaen* and *Pin* as the main melodic instrument to the new settlement. At present the music ensemble of Noom Siang Pin was developed by adding the western musical instruments. There are two local bands in the area; "*Pon Phra Shiva*" and "*Noom Siang Pin*." The instruments in the band included *Khaen*, folk drum, *Ching*, small cymbals, large cymbals. *Khaen* was made up from *Mai Sang* with metal reeds. This instrument was usually played with 7 and 8 *Khaen* pipes. The body of a Folk drum was made from *Mook* wood (East Indian walnut, Raintree) and stretched up both sides with membranes. Bass Guitar and Bass Drum were also found in the ensemble. The Lao Wiangs usually used this ensemble to accompany their annual festivals and ceremonies such as *Kin Dong* (matrimonial ceremony), Buddhist ordination, *Hae Dok Mai* (Flower parade in *Songkran* festival), *Loy Krathong* or *Boon Duan Sip Song* (Twelve's lunar month festival).

The research findings show that *Khaen's* melodic forms in the Musical ensemble of Noom Siang Pin mostly fall into a single-section form. The repetitive melodies and the form of multiple sections were rarely found. The use of penta-centric scale was common and songs that required advanced skills may have two melodic modes which usually use the avoided pitches of mode for ornamentation by using the composition of "down-up" melodies mostly. The composed melodies have six main forms: melodic reduction; the downbeat note arrangement within phrases neatly ordered from low to high; the use of triplets often placed in the even measures and using four notes in the odd measures; an emphasis and repetition of one pitch within one line; avoiding the tonic, but using other notes especially the sixth degree in the penta-centric mode of Do (Do Re Me X So La X) as the downbeat note; a delay of melodic goal.

Department: Music

Student's Signature .....

Field of Study: Thai Music

Advisor's Signature .....

Academic Year: 2015

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยความอนุเคราะห์เป็นอย่างดี จากบุคคลหลายท่าน ที่ได้ให้ความรู้ทางวิชาการ ให้คำปรึกษา และเสียสละเวลาอันมีค่าต่อการให้คำแนะนำทั้งด้านความคิดเห็นต่าง ๆ

ในการนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์พิชิต ชัยเสรี รองศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บิณฑสันต์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์ รองศาสตราจารย์ปกรณ์ รอดช้าง เพื่อน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรประพิทร์ เผ่าสวัสดิ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ข้ามคม พรประสิทธิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักในครั้งนี้เป็นอย่างยิ่งที่ได้มอบความเมตตากรุณาทั้งร่างกายและแรงผลักดันต่อศิษย์ให้ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จลุล่วงอย่างสมบูรณ์

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณชาวลาวเวียงทุกท่าน ทั้งผู้ใหญ่คหบดี กิจชำนาญ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน นายทอม พรหมโย นายรังสรรค์ เสลาหลัก อาจารย์กรรมนิภา ทรงทอง นักดนตรีและรวมถึงชาวบ้านตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีทุกท่านที่ให้การต้อนรับและอนุเคราะห์ข้อมูลเป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ภัทรระ คมขำ ที่เปิดโลกทัศน์และทำให้เกิดเป็นแรงบันดาลใจในการศึกษาครั้งนี้

ขอขอบพระคุณบุคลากรของคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คุณนวิยา อ่อนทอง นายชัยทัต โสพระขรรค์ ที่ให้ความช่วยเหลือเรื่องการดำเนินการต่างๆ เกี่ยวกับวิทยานิพนธ์ นายกิตติภณท์ ชิตเทพ นายสรายุทธ์ โชติรัตน์ นายอาทิตย์ ผ่อนร้อน นายภาสกร สาร-รัตน์ ที่ให้คำปรึกษาและคอยเป็นกำลังใจ

ขอขอบพระคุณบิดามารดา ญาติทั้งหลายที่ให้ความสนับสนุน ช่วยเหลือเป็นอย่างดี และเป็นกำลังใจมาโดยตลอด

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญภาพ	ฎ
สารบัญแผนภาพ	ฅ
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย	3
1.3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 บริบทที่เกี่ยวข้องกับวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิน	6
2.1 ประวัติความมาของจังหวัดราชบุรี.....	6
2.1.1 ประวัติจังหวัดราชบุรี.....	6
2.1.2 ภูมิประเทศและภูมิอากาศ	7
2.1.3 ประชากรในจังหวัด.....	8
2.1.4 สังคมกลุ่มชาติพันธุ์ราชบุรีถิ่นอาศัยของคน 8 ชาติพันธุ์	9
2.1.5 ประเพณีพิธีกรรมและงานเทศกาลต่าง ๆ ที่สำคัญ	15
2.2 กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงในจังหวัดราชบุรี.....	16
2.2.1 ประวัติกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงในจังหวัดราชบุรี	16
2.2.2 สังคมและวัฒนธรรมชาวลาวเวียง	20

2.2.3 ศาสนาและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง	23
2.2.4 ประเพณีและพิธีกรรมความเชื่อ ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง.....	29
2.2.5 ภาษาของลาวเวียง.....	45
บทที่ 3 ชีวิตประจำวันคนตรีและลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรี ในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียง พิน ตำบลบ้านเลื่อ อำเภอนิพัทธราชม จังหวัดราชบุรี.....	49
3.1 ชีวิตประจำวันคนตรี.....	49
3.1.1 นายทอม พรหมมีโย	49
3.1.2 นายดุขฎิ กิจชำนาญ	50
3.1.3 นายคำริ คำรอด	51
3.1.4 นายสุนทร เทพพิทักษ์.....	52
3.1.5 นายทศพร กิจชำนาญ.....	53
3.1.6 นายวีรวัฒน์ สิงห์วิชัย.....	54
3.1.7 นายสนอง ทรัพย์เย็น	55
3.1.8 นายวิปศย์ หืออินทร์	56
3.1.9 นายธีรวัฒน์ พรหมมีโย.....	57
3.1.10 นายเหมือน ขาวเกาะ.....	58
3.1.11 นายเมธี ศรีวิจิตร	59
3.2 ลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรี	59
3.2.1 แคน.....	60
3.2.2 พิน.....	65
3.2.3 กลองพื้นเมืองหรือโทน.....	66
3.2.4 ฉิ่ง.....	67
3.2.5 ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่.....	68

3.2.6	เบส.....	70
3.2.7	กลองชุด	71
3.2.8	กลองใหญ่.....	72
3.3	รูปแบบการผสมวงดนตรี.....	72
3.3.1	วงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณแบบเดิม	72
3.3.2	วงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณแบบประยุกต์.....	73
บทที่ 4	วิเคราะห์บทเพลงของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ	75
4.1.1	ตารางในการบันทึกโน้ต	75
4.1.2	สัญลักษณ์โน้ตตัวอักษร.....	76
4.1.3	การกำหนดเสียงปัญญามูล.....	77
4.2	รายละเอียดของการวิเคราะห์	77
4.2.1	เพลงเปิดวง.....	78
4.2.2	เพลงลาวเวียงดั้งเดิม.....	93
4.2.3	เพลงรำแคนลาวออกเพลงเต้ยโขง.....	104
4.2.4	เพลงกาเต้นก้อ.....	114
4.2.5	เพลงสุดแสน.....	121
4.2.6	ไล่วัวขึ้นภู.....	128
4.2.7	เพลงลาวบ้านเลือก	135
4.3	สรุปผลการวิเคราะห์	143
บทที่ 5	บทสรุปและข้อเสนอแนะ	153
5.1	บทสรุป	153
5.2	ข้อเสนอแนะ	155
	รายการอ้างอิง	156

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์ 158

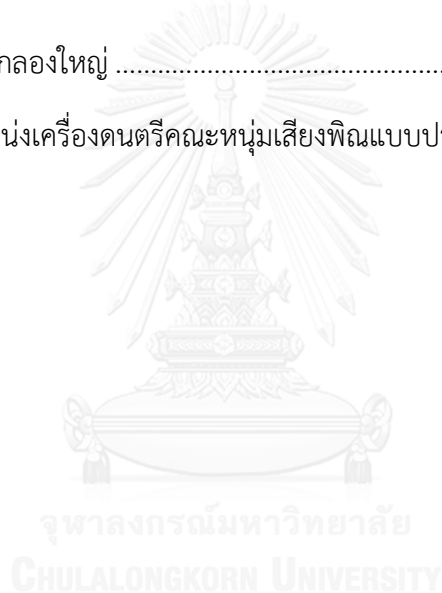
สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงม้า ประดิษฐาน ณ ชุมชนวัดบ้านเลือก ...	20
ภาพที่ 2.2 เครื่องแต่งกายหญิงชาวลาวเวียง.....	20
ภาพที่ 2.3 การแต่งกายไปวัดของหญิงสาวชาวลาวเวียง	21
ภาพที่ 2.4 - 2.5 ลักษณะลายผ้าชิ้นกล้วย ผ้าถุงของหญิงสาวชาวลาวเวียง.....	21
ภาพที่ 2.6 การแต่งกายไปทำพิธีกรรมที่วัดของชาวลาวเวียง	21
ภาพที่ 2.7 การแต่งกายไปร่วมงานประเพณีแห่สงกรานต์ของชาวลาวเวียง.....	22
ภาพที่ 2.8 - 2.9 บ้านเรือนของชาวลาวเวียง	22
ภาพที่ 2.10 เรือนในแบบของชาวลาวเวียงจันทน์ ประเทศลาว (ภาพเปรียบเทียบ)	23
ภาพที่ 2.11 ศาลปู่ตา ความเชื่อของชาวลาวเวียง.....	23
ภาพที่ 2.12 - 2.13 หลวงพ่อสองพี่น้องและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สถานที่ เคารพบูชาของชาวบ้านในชุมชน ประดิษฐานอยู่ภายในบริเวณวัดบ้านเลือก.....	24
ภาพที่ 2.14 พระครูประสาทสังวรกิจ (หลวงปู่อินทร์ อินทโชโต).....	25
ภาพที่ 2.15 พระครูโพธาภิรมย์ (หลวงปู่แหยม).....	26
ภาพที่ 2.16 พระครูโพธารามพิทักษ์ (หลวงปู่เขียน สิริมงคล)	27
ภาพที่ 2.17 พระครูวิจิตรพัฒนโสภณ (หลวงพ่อสง่า ฐานิสสร).....	28
ภาพที่ 2.18 พระครูสารทธรรมกิจ (หลวงพ่อจิต).....	29
ภาพที่ 2.19 เครื่องเช่นไห้ว.....	30
ภาพที่ 2.20 - 2.21 สิ่งของสำหรับอุปสมบทและอาหารพื้นบ้านสำหรับแขกรับเชิญ	31
ภาพที่ 2.22 - 2.23 วัลลาเกวียนสำหรับนาค แห่ไปรอบๆ หมู่บ้าน	32
ภาพที่ 2.24 - 2.25 เตรียมขบวนแห่นาคไปเข้าพิธีอุปสมบทในวันที่สอง	32
ภาพที่ 2.26 - 2.27 วงดนตรีบรรเลงนำขบวนแห่นาค ณ วัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์	32
ภาพที่ 2.28 - 2.29 ส่วนหนึ่งในขั้นตอนพิธีอุปสมบทภายในโบสถ์	33

ภาพที่ 2.30 - 2.31 พระกรรมวาจาจารย์และพระอนุสาวนาจารย์สมมติตนเพื่อสวด	33
ภาพที่ 2.32 - 2.33 ขบวนแห่จากชุมชนวัดบ้านเลือกไปยังเทศบาลตำบลบ้านเลือก	35
ภาพที่ 2.34 - 2.35 ประมวลภาพประเพณีวันสงกรานต์	35
ภาพที่ 2.36 - 2.37 พิธีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ	35
ภาพที่ 2.38 - 2.39 พระพุทธรูปหลวงปู่อินทร์และพิธีกรผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้าน	36
ภาพที่ 2.40 แสดงทางไหลของน้ำจากกระบอกไม้ไผ่ไปสู่พระสงฆ์	36
ภาพที่ 2.41 - 2.42 การก่อเจดีย์ทรายและการละเล่นสาดน้ำ ณ วัดโบสถ์	36
ภาพที่ 2.43 กระบอกไม้ไผ่รองน้ำสรงน้ำพระ ประมวลภาพในงานประเพณีสงกรานต์	37
ภาพที่ 2.44 - 2.45 ประมวลภาพงานประเพณีแห่ดอกไม้ วัดบ้านสิงห์	37
ภาพที่ 2.46 - 2.47 ประมวลภาพงานประเพณีแห่ดอกไม้ วัดบ้านสิงห์	38
ภาพที่ 2.48 - 2.49 ประเพณีแห่ดอกไม้	38
ภาพที่ 2.50 การทำบุญกลางบ้าน	39
ภาพที่ 2.51 ภาพการทำนาของชาวลาวเวียงตำบลบ้านเลือก	39
ภาพที่ 2.52 - 2.53 ห่อข้าวกับกระยาสารท	40
ภาพที่ 2.54 การนำห่อข้าว กระยาสารท และอาหารอื่น ๆ ถวายพระก่อนแก้ห่อข้าว	40
ภาพที่ 2.55 อาหารคาวหวาน	41
ภาพที่ 2.56 - 2.57 ชาวบ้านจะนำใบตองมาฉีกเป็นเส้นเล็ก ๆ และเขียนชื่อ-สกุลของบรรพบุรุษ	41
ภาพที่ 2.58 - 2.59 กิจกรรมการแก้ห่อข้าว	42
ภาพที่ 2.60 ประเพณีตักบาตรเทโว ณ หอศิลป์วัฒนธรรมวัดโบสถ์	42
ภาพที่ 2.61 ประเพณีบุญได้น้ำมัน	43
ภาพที่ 2.62 แบบจำลองตัวกบกับตีนกา	44
ภาพที่ 2.63 - 2.64 ได้น้ำมันในปัจจุบัน	44
ภาพที่ 3.1 นายทอม พรหมมีโย	49

ภาพที่ 3.2 นายดุขฎฐิ กิจชำนาญ.....	50
ภาพที่ 3.3 นายดำริ คำรอด.....	51
ภาพที่ 3.4 นายสุนทร เทพพิทักษ์.....	52
ภาพที่ 3.5 ทศพร กิจชำนาญ (คนยืนซ้ายมือ).....	53
ภาพที่ 3.6 นายวีรวัฒน์ สิงห์วิชัย (คนยืนขวามือ).....	54
ภาพที่ 3.7 นายสนอง ทรัพย์เย็น	55
ภาพที่ 3.8 นายวิปศย์ ให้อินทร์	56
ภาพที่ 3.9 นายธีรวัฒน์ พรหมมิโย	57
ภาพที่ 3.10 นายเหมือน ชาวเกาะ.....	58
ภาพที่ 3.11 นายเมธี ศรีวิจิตร.....	59
ภาพที่ 3.12 - 3.13 แคนเจ็ดด้านซ้ายมือและแคนเจ็ดด้านขวามือ	60
ภาพที่ 3.14 รูแพว.....	61
ภาพที่ 3.15 - 3.16 เต้าแคนทั้งด้านซ้ายมือและขวามือ	61
ภาพที่ 3.17 ชื่อเรียกของรูเสียงแคนเจ็ด	61
ภาพที่ 3.18 แคนแปด	62
ภาพที่ 3.19 - 3.20 เต้าแคนด้านซ้ายมือและรูปากเป่า.....	62
ภาพที่ 3.21 - 3.22 รูแพวด้านบนด้านล่าง	63
ภาพที่ 3.23 - 3.24 การจับเต้าแคนชื่อเรียกของรูเสียงแคน.....	63
ภาพที่ 3.25 ลักษณะพินของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิน	65
ภาพที่ 3.26 - 3.27 กระพุ่มและคอร์ตบนคันทวนของพิน.....	65
ภาพที่ 3.28 - 3.29 ปลายคันทวนของพินด้านหน้าและลูกบิดปรับสาย.....	66
ภาพที่ 3.30 ลักษณะของตัวกลอง	66
ภาพที่ 3.31 - 3.32 หน้ากลองด้านบนและหน้ากลองด้านล่าง.....	67

ภาพที่ 3.33 - 3.34 ฝาฉิ่งด้านนอกและขอบฝาฉิ่งด้านใน.....	67
ภาพที่ 3.35 ฝาฉาบเล็กด้านนอก.....	68
ภาพที่ 3.36 ขอบฝาฉาบเล็กด้านใน วัดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 12-14 เซนติเมตร.....	68
ภาพที่ 3.37 ฉาบใหญ่วัดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 24-26 เซนติเมตร	69
ภาพที่ 3.38 - 3.39 ฝาฉาบใหญ่ด้านนอกและขอบฝาฉาบใหญ่ด้านใน.....	69
ภาพที่ 3.40 เบส	70
ภาพที่ 3.41 กลองชุด	71
ภาพที่ 3.42 ด้านข้างของกลองใหญ่.....	72
ภาพที่ 3.43 การจัดตำแหน่งเครื่องดนตรีคณะห่มเสียงพิณแบบประยุกต์	73

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 2.1 แสดงสภาพภูมิประเทศของจังหวัดราชบุรี	8
แผนภาพที่ 3.1 การจัดตำแหน่งเครื่องดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณแบบเดิม	72

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 การใช้ไวยากรณ์ การออกเสียง และพยัญชนะ	45
ตารางที่ 3.1 ตำแหน่งการใช้ นิ้วปัดรูเสียง นิ้วมือซ้าย.....	64
ตารางที่ 3.2 ตำแหน่งการใช้ นิ้วปัดรูเสียง นิ้วมือขวา.....	64

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากจดหมายเหตุ พระราชพงศาวดาร และการสืบค้นในปัจจุบันของผู้สนใจเกี่ยวกับเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ลาว สามารถประมวลท้องถิ่นที่ปรากฏ “ลาวใน หรือกลุ่มลาวถูกกวาดต้อน” มาตั้งถิ่นฐานตามหัวเมืองรอบๆ พระนคร เนื่องจากสงครามในสมัยกรุงธนบุรี-ต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ได้ดังนี้

ลาวเวียง และลาวจากเมืองต่างๆ ไกล่เวียงจันทน์ เหตุการณ์ครั้งที่อยู่พยพลาวเวียงมาเป็นจำนวนมาที่สุดเกิดขึ้นสมัยสงครามเจ้าอนุวงศ์เมื่อ พ.ศ. 2369 และ พ.ศ. 2371 รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ.....แต่ก่อนหน้านั้นในแผ่นดินสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ก็มีการไปตีเวียงจันทน์ และอพยพผู้คนมาไว้ที่สระบุรี ถิ่นฐานเดิมของลาวเวียงอยู่ที่ สระบุรี ราชบุรี หัวเมืองตะวันตก และจันทบุรีชาวไทยลาวเวียง หรือกลุ่มชนชาวลาวยุคใหม่ เข้าใจกันว่าเป็นชนชาติลาวกลุ่มหนึ่งที่มีเชื้อสายลาวจากนครเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและเมืองไกล่เคียงที่อยู่พยพเข้ามาสู่สยามทั้งโดยหนีภัยสงครามหนีภัยธรรมชาติและถูกกวาดต้อนมาเป็นเชลยสงครามต่างวาระกันประมาณ 200 ปีมาแล้วตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนปลายถูกจัดให้อยู่ในพื้นที่อำเภอบ้านโป่งและอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี อำเภออุทอง อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี แล้วอพยพลงใต้ไปยังอำเภอเขาย้อยและท่ายางจังหวัดเพชรบุรี อพยพขึ้นเหนือไปอยู่จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดชัยนาท จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิจิตรและจังหวัดกำแพงเพชร เหตุที่เรียกว่า “ลาวตี้” เนื่องจากคนกลุ่มนี้มีภรรยาค้าพูดในเวลาพูดว่า “ตี้” (ประพันธ์ อุบล-ธรรม, 2557: 104)

ราชบุรี ดินแดนวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลองและสายหมอกแห่งขุนเขาตะนาวศรี เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกลางด้านตะวันตกที่มีภูมิประเทศหลากหลาย จากพื้นที่ที่ราบต่ำ ลุ่มแม่น้ำแม่กลองอันอุดมไปด้วยแหล่งเพาะปลูกพืชผักผลไม้เศรษฐกิจนานาชนิด สู่พื้นที่สูงทิวเทือกเขาตะนาวศรีทอดตัวยาวทางทิศตะวันตกจรดชายแดนไทย-พม่า ราชบุรีจึงเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ที่สุดแห่งหนึ่ง

เมื่อคนลาวเวียงมาอยู่ที่ราชบุรีใหม่ ๆ ตั้งหลักแหล่งกันอยู่บริเวณริมแม่น้ำแม่กลองต่อมากลุ่มคนมอญขยายตัวอพยพเข้ามาอยู่มากขึ้นชาวลาวเวียงจึงค่อย ๆ ถอยร่นเข้าไปตอนในโดยใช้แม่น้ำแม่กลองเป็นแกนตลอดริมฝั่งน้ำทั้งสองฟากตั้งแต่อำเภอบ้านโป่งลงมาถึงอำเภอโพธารามจะเป็นกลุ่มคน

มอญเกือบทั้งหมดตัดจากฝั่งแม่น้ำทางด้านทิศตะวันออกหรือฝั่งซ้ายออกไปประมาณ 2 กิโลเมตร ในเขตอำเภอโพธารามจะเป็นกลุ่มคนลาวเวียงตั้งแต่บ้านเลือก บ้านซ้อง บ้านป้อมมะกรูด บ้านสิงห์ บ้านกำแพงเหนือ บ้านกำแพงใต้ บ้านบางลาน บ้านดอนทราย (กรรณิกา ทรงทอง, สัมภาษณ์, 6 ตุลาคม 2558)

อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นอำเภอที่มีประชากรหลากหลายชาติพันธุ์มาอยู่ร่วมกันทั้งคนไทย คนจีน คนมอญ คนลาวและคนเขมร แม้จะมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่ชาติพันธุ์เหล่านี้สามารถอยู่รวมกันได้เป็นอย่างดี มีการใช้สำเนียงภาษาที่แตกต่างกันบ่งบอกความเป็นชาติพันธุ์เหล่านั้นตลอดจนการสร้างบ้านเรือน วัดวาอาราม ประเพณีวัฒนธรรมที่แสดงความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง และสามารถสร้างความรู้สึกร่วมกันในการเป็นคนไทยที่ต้องอาศัยอยู่ในพื้นที่เดียวกัน และรักษาอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนชาติพันธุ์นั้นไว้ได้โดยผ่านประเพณีวัฒนธรรมดนตรีของชาติพันธุ์ตนเอง

ในบรรดาชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชุมชนโพธาราม คนลาวเวียงเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตอำเภอโพธารามและอยู่เป็นชุมชนรวมกันเป็นหมู่บ้านของคนลาวเวียงมาจนถึงปัจจุบันโดยยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมของตนเองไว้อย่างเหนียวแน่นด้วยการรวมกลุ่มเป็นชุมชนคนลาวเวียงตลอดจนความพยายามที่จะเก็บรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ที่แสดงความเป็นมาและชาติพันธุ์ของตนเองไว้ให้ลูกหลานได้ตระหนักและเกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษและควมมีอัตลักษณ์ในชาติพันธุ์และท้องถิ่นของตนเอง (ประพันธ์ อุบลธรรม, 2557: 104)

ดนตรีชาติพันธุ์ เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่สะท้อนการดำรงชีวิตของคนในสังคมหรือชุมชน ซึ่งโดยปกติแล้วการดำรงวิถีชีวิตจะมีความโดดเด่น รวมถึงกลุ่มชาวลาวเวียงที่ตำบลบ้านเลือกด้วย ดนตรีชาติพันธุ์จึงเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่สามารถสะท้อนการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยจะไปปรากฏทั้งในพิธีกรรม การนันทนาการ วาระและโอกาสในการนำมาใช้ร่วมกับวิถีชีวิตที่คล้าย ๆ กัน ศาสตร์บางแขนง เช่น มานุษยวิทยาการดนตรี จะแยกดนตรีตามภูมิศาสตร์ จึงมีการแตกแขนงออกเป็นศาสตร์ตะวันออก ดนตรีเอเชียอาคเนย์ หรือดนตรีเพื่อกลุ่มศาสนา เช่นดนตรีอิสลาม เป็นต้น

ดังนั้นการสืบทอดดนตรีชาติพันธุ์ลาวเวียงจึงเป็นหน้าที่ของคนในชุมชน อีกทั้งยังทำให้ดนตรีของลาวเวียงมีความเป็นเอกลักษณ์และเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทำให้วงดนตรีซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษของชาวลาวเวียงได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีต ทำให้เรียนรู้และเข้าใจเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ดนตรีและวัฒนธรรมของตนไว้ไม่ให้สูญหายไป

จากความเป็นมาและความสำคัญที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาดนตรีและการแสดงของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในด้านดนตรีวิทยาและก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในด้านประวัติ สภาพสังคม วัฒนธรรมประเพณี บทเพลงและคุณลักษณะทางดนตรีและบทบาท

หน้าที่ทางดนตรีในสังคมลาวเวียง และตระหนักถึงคุณค่าความสำคัญภูมิปัญญาของชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์และขอบเขตของการวิจัย

1.2.1 ศึกษาบริบทของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

1.2.2 ศึกษาลักษณะเครื่องดนตรีและวิธีการบรรเลง บทบาทหน้าที่ทางดนตรีของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

1.2.3 วิเคราะห์บทเพลงของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

1.3 วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การเตรียมการและรวบรวมข้อมูล

1.1 ค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำราทางวิชาการ จากสถาบันต่าง ๆ ได้แก่

1.1.1 หอสมุดแห่งชาติ

1.1.2 ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

1.1.3 สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

1.1.4 สำนักงานวิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.1.5 สำนักงานวัฒนธรรม จังหวัดราชบุรี

1.1.6 หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

1.1.7 สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

1.1.8 ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.2 รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1.2.1 นายดุขุฎี กิจชำนาญ หัวหน้าคณะหนุ่มเสียงพิณ

1.2.2 นายทอม พรหมมีโย หัวหน้าวงแคนประยุกต์ คณะ-

พรพระศิวะ

1.2.3 นายรังสรรค์ เสลาหลัก ผู้นำธรรมชาติหอศิลป์วัฒน-

ธรรมวัดโบสถ์

1.2.4 อาจารย์กรรณิกา ทรงทอง ครูเชี่ยวชาญโรงเรียนวัดโบสถ์
(อินทร์สุราษฎร์บำรุง)

1.2.5 นางนิยม ใจดี	หมอขวัญ ชาวลาวเวียง
1.2.6 นายเงิน พรหมมิโย	นักดนตรี ชาวลาวเวียง
1.2.7 นายคำริ คำรอด	นักดนตรี ชาวลาวเวียง
1.2.8 นายวิศิษฐ์ ทืออินทร์	นักดนตรี ชาวลาวเวียง
1.2.9 นายสนอง ทรัพย์เย็น	นักดนตรี ชาวลาวเวียง
1.2.10 นายสุนทร เทพพิทักษ์	นักดนตรี ชาวลาวเวียง
1.2.11 นายวีรวัฒน์ สิงห์วิชัย	นักดนตรี ชาวลาวเวียง
1.2.12 นายเหมือน ขาวเถาะ	นักดนตรี ชาวลาวเวียง
1.2.13 นายเมธี ศรีวิจิตร	นักดนตรี ชาวลาวเวียง
1.2.14 นายสมศักดิ์ วรรณชาติ	พลขับ
1.2.15 นายเงิน พรหมมิโย	นักดนตรี ชาวลาวเวียง

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์

เมื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโศธาราม จังหวัดราชบุรี เรียบร้อยแล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้จัดหมวดหมู่และทำการวิเคราะห์ในประเด็นดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาลักษณะเครื่องดนตรี วิธีการบรรเลงและบทบาทหน้าที่ของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโศธาราม จังหวัดราชบุรี

2.2 วิเคราะห์บทเพลงของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโศธาราม จังหวัดราชบุรี

ขั้นที่ 3 นำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ทราบประวัติความเป็นมาและบริบทของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโศธาราม จังหวัดราชบุรี

1.4.2 ทราบลักษณะเครื่องดนตรี วิธีการบรรเลงและบทบาทหน้าที่ของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโศธาราม จังหวัดราชบุรี

1.4.3 ทราบทำนองและบทเพลงในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

1.4.4 ความรู้ความเข้าใจเรื่องวัฒนธรรม ประเพณีของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จะทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการด้านการศึกษา การอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน ส่งเสริมข้อมูลด้านวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้เกิดการอนุรักษ์ การสืบสาน และความรู้ที่เกิดขึ้นครั้งนี้ถือเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชุมชนและประเทศชาติสืบไป

บทที่ 2

บริบทที่เกี่ยวข้องกับวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ

การศึกษาบริบทที่เกี่ยวข้องกับวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณที่จะนำมากล่าวถึงต่อไปนี้ เนื้อหาส่วนใหญ่นี้เป็นการอภิปรายเกี่ยวกับความเป็นมาของจังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นถิ่นฐานของชาวลาวเวียง และบริบทของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณเป็นสำคัญโดยมีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ประวัติความมาของจังหวัดราชบุรี

2.1.1 ประวัติจังหวัดราชบุรี

“ราชบุรี” ชื่อที่เรียกนี้เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่า เป็นเมืองแห่งพระราชหรือดินแดนของ พระราชา มีหลักฐานที่กล่าวถึงชื่อเมืองปรากฏอยู่บนศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ด้านที่ 4 บรรทัดที่ 21 สันนิษฐานว่าจัดสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 1835 เป็นจารึกอักษรไทย ภาษาไทย เนื้อความและคำ แวดล้อมกล่าวถึงบริเวณที่พ่อขุนรามคำแหงปราบข้าศึกจน “มีเมืองกว้างขวางหลาย” โดยปริยาย หมายถึงอาณาจักรสุโขทัยนั้นกว้างขวางด้วยพระเดชากลาหยา เมื่อกล่าวถึงทางทิศใต้ หรือภาษา โบราณใช้ว่า “เบื้องหวนอน” ความในจารึกระบุว่า “เบื้องหวนอน ฮอดคนที่ พระบาง แพรก- สวพรรณภูมิ ราชบุรี เพชรบุรี ศรีธรรมราช ฝั่งทะเลสมุทรเป็นที่แล้ว...” (วีระพงศ์ มีสถาน, 2550: 2)

จังหวัดราชบุรี มีชื่ออันเป็นมงคลยิ่ง หมายถึง “เมืองพระราช” เป็นเมืองเก่าแก่เมืองหนึ่งของประเทศไทย จากการศึกษาและชุดคั่นของนักประวัติศาสตร์ นักโบราณคดี พบว่าดินแดนแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลองแห่งนี้เป็นที่ตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของคนหลายยุคหลายสมัย และมีความรุ่งเรืองมาตั้งแต่อดีต จากหลักฐานทางโบราณสถานและโบราณวัตถุจำนวนมากทำให้เชื่อได้ว่ามีผู้คนตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนี้ตั้งแต่ยุคหินกลาง ตลอดจนถึงค้นพบเมืองโบราณสมัยทวารวดีที่ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ได้เคยดำรงตำแหน่งหลวงยกกระบัตรเมืองราชบุรีในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ซึ่งในช่วงปลายสมัยกรุงศรี- อยุธยาและตอนต้นกรุงรัตนโกสินทร์ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่า เมืองราชบุรีเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญ เป็นสมรภูมิการรบหลายสมัย โดยเฉพาะในสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ได้ยกทัพมาตั้งรับศึกพม่าในเขตราชบุรีหลายครั้ง ครั้งที่สำคัญที่สุดคือสงครามเก้าทัพ ต่อมา พ.ศ. 2360 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างกำแพงเมืองใหม่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลองตลอดมาจนถึงปัจจุบัน ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ใน พ.ศ. 2437 ได้ทรงเปลี่ยนการปกครองส่วนภูมิภาค โดยรวมหัวเมืองต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้ชิดกัน ตั้งขึ้นเป็นมณฑล และได้รวมเมืองราชบุรี เมืองกาญจนบุรี เมืองสมุทรสงคราม เมืองเพชรบุรี เมืองปราณบุรี

เมืองประจวบคีรีขันธ์ รวม 6 เมือง ตั้งขึ้นเป็นมณฑลราชบุรี ตั้งที่บัญชาการมณฑล ณ เมืองราชบุรี ทางฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง (ปัจจุบันคือศาลากลางจังหวัดราชบุรีหลังเก่า) ต่อมาใน พ.ศ. 2440 ได้ย้ายที่บัญชาการเมืองราชบุรี จากฝั่งซ้าย กลับมาตั้งรวมอยู่แห่งเดียวกับศาลาว่าการมณฑลราชบุรี ทางฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง จนถึง พ.ศ. 2476 เมื่อได้มีการยกเลิกการปกครองแบบมณฑลทั้งหมด มณฑลราชบุรีจึงถูกยกเลิกและคงฐานะเป็นจังหวัดราชบุรีจนถึงปัจจุบัน (สำนักงานจังหวัดราชบุรี, 2558: 2)

2.1.2 ภูมิประเทศและภูมิอากาศ

จังหวัดราชบุรีตั้งอยู่ในภาคกลางด้านทิศตะวันตกมีพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศพม่าโดยมีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นแนวพรมแดนสันปันน้ำ ระยะความยาว 73 กิโลเมตร ชุมชนเมืองราชบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 100 กิโลเมตร มีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่านในเขตจังหวัดราชบุรีประมาณ 67 กิโลเมตร มีพื้นที่ 5,196.462 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,247,789 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 11.27 ของเนื้อที่ภาคตะวันตก 8 จังหวัดมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับจังหวัดเพชรบุรี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม

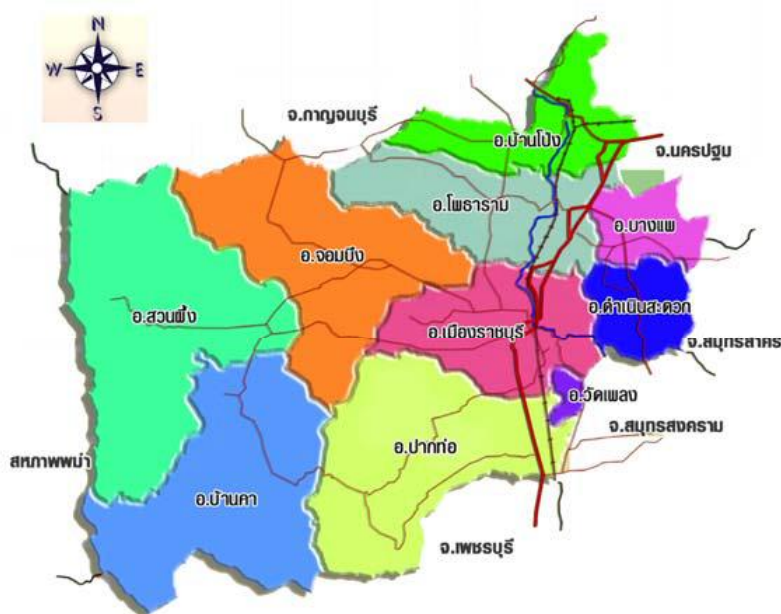
ทิศตะวันตก ติดต่อกับประเทศสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์

สภาพภูมิประเทศแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ คือ พื้นที่ภูเขาสูง ได้แก่ บริเวณชายแดนด้านตะวันตกติดกับสหภาพพม่า และเขตแดนด้านใต้ติดกับจังหวัดเพชรบุรี มีสภาพเป็นเทือกเขาสูงอุดมด้วยป่าดิบ ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าไผ่ ในระดับความสูง ตั้งแต่ 200 เมตร ถึง 1,100 เมตร ในเขตอำเภอสวนผึ้ง อำเภอบ้านคา และอำเภอปากท่อ ด้านตะวันตก

1. พื้นที่ราบสูง ได้แก่ บริเวณถัดจากบริเวณเทือกเขามาทางด้านตะวันออกจนถึงตอนกลางของพื้นที่จังหวัด มีลักษณะเป็นที่ราบสูง และที่เนินลาด มีแม่น้ำภาชี และลำห้วยสาขา เป็นสายน้ำหลัก สภาพเนื้อดิน

2. ที่ราบลุ่ม ได้แก่บริเวณสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง และด้านตะวันออกของพื้นที่จังหวัด เนื้อดินเป็นดินร่วนและดินร่วนปนดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ มีระบบชลประทานแม่กลองใหญ่ ครอบคลุมทั่วพื้นที่ ได้แก่บริเวณเขตอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอบางแพ อำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอปากท่อ

3. ที่ราบลุ่มต่ำ ได้แก่ บริเวณตอนปลายของแม่น้ำแม่กลองที่เชื่อมต่อกับจังหวัดสมุทรสงคราม อยู่สูงจากระดับน้ำทะเล 1-2 เมตร ดินมีความสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำสวนผักผลไม้

แผนภาพที่ 2.1 แสดงสภาพภูมิประเทศของจังหวัดราชบุรี

ที่มาแผนภาพ กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดราชบุรี, 2557: 2

ลักษณะภูมิอากาศ ของจังหวัดราชบุรีตั้งอยู่ในเขตที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ แต่การที่มีเทือกเขาตะนาวศรีบังไว้อยู่ ทำให้เป็นที่อับฝน คือ อำเภอสวนผึ้ง อำเภอบ้านคา และอำเภอจอมบึง ฝนส่วนใหญ่จะถูกพัดเลยไปตกในแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลอง และด้านตะวันออกของพื้นที่ อุณหภูมิอยู่ระหว่าง 13-38 องศาเซลเซียส แต่ในฤดูหนาวบริเวณเชิงเขาหรือหุบเขาในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง และอำเภอบ้านคาจะมีสภาพอากาศหนาวมาก อุณหภูมิเฉลี่ย 8-15 องศาเซลเซียส

2.1.3 ประชากรในจังหวัด

จังหวัดราชบุรีแบ่งการปกครองเป็น 10 อำเภอ 104 ตำบล 25 เทศบาล 97 หมู่บ้าน ประกอบด้วยตำบลในการปกครองท้องถิ่น จำนวน 101 แห่ง การปกครองท้องถิ่นในเขตเทศบาลเมือง จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ ตำบลหน้าเมือง อำเภอเมืองราชบุรี ตำบลบ้านโป่ง อำเภอบ้านโป่ง และตำบลโพธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีมีจำนวนประชากร ณ กันยายน 2558 จำนวนประชากรชาย 415,391 คน ประชากรหญิง 436,793 คน รวม 852,184 คน จำนวนครัวเรือน 292,407 ครัวเรือน (กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดราชบุรี, 2557: 5)

2.1.4 สังคมกลุ่มชาติพันธุ์ราชบุรีถิ่นอาศัยของคน 8 ชาติพันธุ์

ชาวไทยที่เป็นประชากรของราชบุรีตามกลุ่มวัฒนธรรมต่างๆ มีอยู่เป็นหย่อมย่าน ถ้ามีการรวมกลุ่มกันอย่างหนาแน่น ทำให้เกิดการแสดงออกทางประเพณี วัฒนธรรม และความเชื่อ ถ้าชุมชนที่มีกลุ่มคนตามวัฒนธรรมนั้นอยู่เบาบาง ก็ไม่สามารถแสดงออกทางวัฒนธรรมได้อย่างเต็มที่ บางครั้งก็ถูกกลุ่มวัฒนธรรมหลักชักนำหรือถูกกลืนกลายเป็นให้เชื่อมสูญไปจากสังคมก็มี ข้อมูลต่อไปนี้แสดงถึงพื้นที่อยู่อาศัยของผู้คนตามวัฒนธรรมต่าง ๆ

ประชากรในจังหวัดราชบุรีมีความหลากหลายทางเชื้อชาติและเผ่าพันธุ์อันเป็นลักษณะเด่นของจังหวัดที่สืบทอดมาแต่โบราณกาล ทั้งนี้เพราะสภาพภูมิประเทศที่เสริมให้เมืองราชบุรีเป็นศูนย์รวมทางวัฒนธรรม เป็นเมืองที่ผู้คนทั้งจากดินแดนโพ้นทะเลและชาวพื้นเมืองอีกหลายกลุ่มที่อยู่อาศัยบริเวณชายแดนระหว่างไทยและสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์อพยพเข้ามาตั้งรกราก เมืองราชบุรีจึงประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติแต่ละเชื้อชาติมีความแตกต่างกันทางวัฒนธรรมและประเพณี ข้อมูลต่อไปนี้เป็นการศึกษาหลักฐานจากการบันทึกของกลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานจังหวัดราชบุรีโดยแบ่งได้ 8 ชาติพันธุ์สรุปได้ดังนี้

2.1.4.1 ชาวไทยพื้นถิ่นราชบุรี

สำหรับชาวไทยพื้นถิ่นราชบุรียังไม่มีหลักฐานยืนยันได้ว่าชาวไทยพื้นถิ่นนี้อพยพโยกย้ายมาจากพื้นที่ใดทราบแต่เพียงคำบอกเล่าว่า บรรพบุรุษของตนเกิดและเติบโตในท้องถิ่นนี้มานานแล้วมีข้อสันนิษฐานถึงประวัติของชาวไทยพื้นถิ่นราชบุรีซึ่งอาจเป็นไปได้ว่า ชาวตำบลโพหัก อาจจะเป็นชาวไทยเก่ากรุงศรีอยุธยายังคงเป็นราชธานี แล้วหนีภัยสงครามพม่า โดยอพยพกันมาเป็นกลุ่มใหญ่ แต่สิ่งที่เป็นหลักฐานทางวิชาการน่าเชื่อถือ คือพื้นที่เขตตำบลโพหัก อำเภอบางแพ มีแหล่งโบราณที่คนยุคก่อนประวัติศาสตร์หรือระยะเวลาประมาณ 10,000-5,000 ปีมาแล้วได้อยู่อาศัยพบเครื่องมือเครื่องใช้เช่น เครื่องประดับโบราณ ภาชนะดินเผาเนื้อหยาบ กำไลเปลือกหอย ขวานหินขัด ลูกปัดต่างหูหิน แต่ก็ไม่สามารถระบุได้ว่ากลุ่มคนที่เคยอาศัยอยู่ในบริเวณดังกล่าว เป็นคนกลุ่มใด พูดภาษาใด ในขั้นต้นจึงระบุได้แต่เพียงว่า ดินแดนอันเป็นที่อยู่ของชาวไทยพื้นถิ่นราชบุรีในปัจจุบัน เคยมีผู้อยู่อาศัยมาก่อนแล้ว

ชาวไทยพื้นถิ่นราชบุรีอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอบางแพ ได้แก่ตำบลโพหัก ตำบลวังเย็น และอำเภอวัดเพลง ได้แก่ตำบลวัดเพลง และตำบลจอมประทัด

2.1.4.2 ชาวจีนราชบุรี

สำหรับการระบุถึงปีที่ชาวจีนมาอยู่ในผืนแผ่นดินราชบุรีถือเป็นเรื่องที่ไม่สามารถสืบค้นได้ ถ้าถือเอาหลักฐานการพบเครื่องถ้วยจีนสมัยราชวงศ์ซ่งใต้หรือเมื่อประมาณกว่า 800 ปี ถ้วยชามสังคโลกอันเป็นวัฒนธรรมจีนที่มีอิทธิพลต่อคนในยุคสุโขทัย รวมถึงเหรียญกษาปณ์จีนสมัยต่าง ๆ ในแม่น้ำแม่กลองช่วงที่ไหลผ่านราชบุรีพอจะสันนิษฐานในขั้นต้นได้แต่เพียงว่าดินแดนถิ่นนี้

การติดต่อสัมพันธ์กับจีนในเรื่องการค้าขายมาแล้ว (กรมศิลปากร, 2544: 65) ชาวจีนราชบุรีส่วนหนึ่ง มีบรรพบุรุษที่เดินทางมาเมื่อรัชสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีแต่ส่วนใหญ่มาช่วงต้นรัตนโกสินทร์ ประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงชาวจีนในประเทศไทยมักมีเหตุการณ์และความเป็นมาในลักษณะเดียวกัน คือ อพยพจากเมืองจีน แล้วมาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินในเมืองไทยเป็นประชาชนชาวไทย ซึ่งชาวจีนราชบุรีก็มีบรรพบุรุษที่มีประวัติความเป็นมาไม่ต่างจากหัวเมืองสยามในอดีต ซึ่งชาวจีนราชบุรีคล้ายกับ ชาวจีนท้องถิ่นอื่น ๆ ในประเทศไทยคือนับถือเทพเจ้า เคารพผีบรรพบุรุษ ขณะเดียวกันจะมีการร่วม ทำบุญในพุทธศาสนา

กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานจังหวัดราชบุรีอธิบายไว้ สรุปได้ว่า ชาวจีนราชบุรีมักอาศัยอยู่ในพื้นที่เขตเมืองหรือตลาด คือ ย่านที่การคมนาคมสะดวก ในอดีตได้ยึดทำเลที่อยู่ริมแม่น้ำ อยู่คละปะปนกับชาวท้องถิ่นอื่นๆ ชุมชนของชาวจีนที่อาจเทียบได้ว่าเป็น “ไชน่า-ทาวน์แห่งราชบุรี” ได้แก่ ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี เขตเทศบาลอำเภอบ้านโป่ง และเขตเทศบาล อำเภอโพธาราม นอกจากนี้ยังมีสถานที่อันเป็นศูนย์รวมกิจกรรมความเชื่อ จนเรียกว่าเป็นประเพณีมี หลายแห่งด้วยกัน เช่น ศาลเจ้าพ่อกวนอู (กวนกง) ทั้งในอำเภอโพธาราม และอำเภอเมืองราชบุรี ศาลเจ้าแม่ทับทิม (จู๋โป่วเนี้ย) ในอำเภอเมืองราชบุรี บ้านโป่ง ดำเนินสะดวก และอำเภอโพธาราม (สำนักงานจังหวัดราชบุรี, 2557: 36)

2.1.4.3 ชาวเขมรราชบุรี

ความเป็นมาของชุมชนชาวเขมรราชบุรีไม่มีเอกสารกล่าวถึงมากนัก แต่คนทั่วไปใน ท้องที่ราชบุรีมักจะรู้กันแต่เพียงว่า “ราชบุรีก็มีเขมรเหมือนกัน” ส่วนรายละเอียดปลีกย่อยก็หาที่จะ เป็นหลักฐานยืนยันมั่นคงได้ยาก ส่วนในพงศาวดารมีกล่าวถึงโดยตรงก็คือ เหตุการณ์ในช่วงต้นรัชกาล พระเจ้าตากสินมหาราช พ.ศ. 2314 กองทัพไทยไปตีเขมร ความว่า

*ครั้งนั้น ครั้นกองทัพไทยเลิกลับมา สมเด็จพระนารายณ์ราชาก็พากองทัพ
ญวนขึ้นมารักษาเมืองดั่งเก่า เจ้าพระยาจักรีเดินทัพกลับมากลางทาง ทราบว่า
ญวนขึ้นมาช่วยเขมร ก็กวาดต้อนครอบครัวเมืองบาราย เมืองโพธิสัตว์และจับได้
ขุนนางเขมร คือ พระยายมราช ชื่อควร พระยารามเดชะ ชื่อมุ พระยาไกร ชื่อลาย
รวมกับครอบครัวครั้งนั้นได้หมื่นเศษ ส่งเข้ามากรุงธนบุรีแล้วยึดเอาเมืองพระ-
ตะบอง เมืองนครเสียมราฐรักษาไว้ ครอบครัวเขมรที่เข้ามาครั้งนั้น เจ้ากรุงธนบุรี
โปรดให้ตั้งบ้านเรือนอยู่เมืองราชบุรี*

(พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 1, 2545: 8)

ภาษาเขมรราชบุรีมีคำศัพท์ลาวปนอยู่มาก ด้วยเหตุนี้จึงได้มีผู้เรียกว่า เขมร-ลาวเดิม คือมิใช่ภาษาลาวเสียทีเดียว หรือมิใช่ภาษาเขมรล้วนๆ หากแต่พูดคละคำศัพท์กันไป กับอีกกลุ่มหนึ่ง เรียกว่า เขมรเมือง คือ ไม่มีภาษาลาว-ไทย เจอมากเท่ากลุ่มแรกในพงศาวดารที่กล่าวถึงเขมรที่ต้องมา

อยู่ในราชบุรีจากเหตุของสงคราม ก็มีได้มีคำเสริมสร้อยเรียกว่า เขมรลาวเดิม หรือ ลาวเขมรเดิม แต่ประการใด แต่ใช้ว่า ชาวเขมร ดังนั้นจึงเรียกชาวเขมรในจังหวัดราชบุรีว่า เขมรราชบุรีอันหมายถึงชาวไทยที่เป็นประชากรจังหวัดราชบุรีซึ่งเคยมีบรรพบุรุษพูดเขมรแต่กาลก่อน

ชาวเขมรราชบุรีอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังนี้

อำเภอเมืองราชบุรี ได้แก่ ตำบลหน้าเมือง ห้วยไผ่ คู้กระถิ่น คู้น้ำวน และตำบลพงสวาย

อำเภอปากท่อ ได้แก่ ตำบลปากท่อ ยางงาม ดอนทราย ป่อกระดาน และตำบลหนองกระทุ่ม

อำเภอโพธาราม ได้แก่ ตำบลบางโตนด และตำบลเจ็ดเสมียน

อำเภอบางแพ ได้แก่ ตำบลบางแพ วัดแก้ว วังเย็น และตำบลหัวโพ

อำเภอวัดเพลง ได้แก่ ตำบลวัดเพลง และตำบลเกาะศาลพระ

บรรดาบุตรหลานที่มีบรรพบุรุษเป็นชาวเขมรตามท้องที่ดังกล่าวนี้มีสถานภาพเป็นคนไทยโดยสมบูรณ์ได้รับการศึกษาและรับวัฒนธรรมชนบประเพณีหลายอย่างตามแบบแผนสังคมไทย กระนั้นก็ดีชาวเขมรราชบุรียังมีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของความหลากหลายทางชาติพันธุ์เพิ่มสีสันให้กับสังคมราชบุรีให้หน้าท้องเที่ยวและศึกษาเรียนรู้อย่างน้อยที่สุด ยังได้เป็นตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงทางภาษาและวัฒนธรรมให้ชนกลุ่มอื่น ๆ ได้ตระหนักว่า หากภาษาและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปมากแล้วต้องร่วมกันทำการอนุรักษ์และสืบสานกันอย่างเอาใจใส่จึงจะคงอยู่ต่อไปในอนาคต

2.1.4.4 ชาวกะเหรี่ยงราชบุรี

ชาวกะเหรี่ยงเป็นชนพื้นถิ่นทางเทือกเขาตะนาวศรีหากข้ามเขาลูกนี้ไปทางทิศตะวันตก ก็คือรัฐมอญและรัฐกะเหรี่ยง ที่เป็นอาณาเขตของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา หรือประเทศพม่า ชาวกะเหรี่ยงได้อาศัยทำมาหากินอยู่ในบริเวณเทือกเขานี้มาช้านาน ดังนั้น โอกาสที่ชาวกะเหรี่ยงจะเคลื่อนย้ายไปมาข้ามเทือกเขาตะนาวศรีย่อมจะเป็นไปได้มาก อีกทั้งมีเหตุการณ์สู้รบและปราบปรามชนกลุ่มน้อยในพม่า ยิ่งมีส่วนกระตุ้นให้ชาวกะเหรี่ยงเคลื่อนย้ายมาดินแดนสยามมากยิ่งขึ้น

กล่าวโดยเนื้อแท้แล้ว ชาวกะเหรี่ยงราชบุรีก็คือประชากรประจำท้องที่มีบรรพบุรุษเคยเคลื่อนย้ายไปมา มีความสัมพันธ์กับชนกลุ่มอื่น ๆ เช่น การนำของป่ามาแลกเปลี่ยนกับชาวเมืองราชบุรี มีวิธีการดำรงชีพด้วยการทำไร่ ทำนาและหาของป่า มีภาษาพูดเป็นของกลุ่มตนเอง ญาติมิตรของชาวกะเหรี่ยงที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่นอกดินแดนสยามจึงกลายเป็นคนอื่น ส่วนชาวกะเหรี่ยงที่ตั้งภูมิลำเนาในดินแดนสยาม เรียนรู้ภาษาไทย ปฏิบัติตามกฎหมายไทย จึงเป็นคนไทยในกาลต่อมา โดยมีวัฒนธรรมกะเหรี่ยง เช่น ภาษา ประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ การกระทำ มาเป็นแม่แบบของการเริ่มเรียนรู้สิ่งรอบตัว

อย่างไรก็ดีชาวกะเหรี่ยงราชบุรีเรียกตนเองว่า หละโผล่ง/เหลอะโผล่ง มีความหมายว่า คน หรือ มนุษย์แต่บางเอกสารกล่าวถึงกะเหรี่ยงราชบุรีใช้ว่า กะโพ่ง โป่ง โพล่ว โป้วหรือโป ก็มีขึ้นอยู่กับการตีความจากเสียงที่ได้ฟัง อีกทั้งข้อจำกัดของอักษรไทยไม่สามารถเขียนแทนเสียงทุกภาษาได้ จึงทำให้มีการเขียนชื่อและเรียกชื่อกะเหรี่ยงราชบุรีเป็นหลายแบบ และเรียกว่า กะหรั่ง ก็มีชาวกะเหรี่ยงราชบุรีอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังนี้

- อำเภอสวนผึ้ง ได้แก่ ตำบลสวนผึ้งและตำบลตะนาวศรี
- อำเภอบ้านคา ได้แก่ ตำบลบ้านคาและตำบลบ้านบึง
- อำเภอปากท่อ ได้แก่ ตำบลยางหัก

2.1.4.5 ชาวมอญราชบุรี

ชาวมอญปัจจุบันเป็นผลจากการที่บรรพบุรุษเคลื่อนย้ายมาจากพม่า เป็นช่วงที่พระเจ้าตะเบงชเวตี้ตีเมืองหงสาวดีและเมืองเมาะตะมะแตก ทำให้มีชนชั้นผู้นำและพลเมืองมอญอพยพเข้ามาดินแดนสยาม แล้วมีการเดินทางเข้ามาอีกหลายระลอกช่วงสมัยอยุธยาธนบุรีจนถึงต้นรัตนโกสินทร์ ครั้นเมื่อมาอยู่ในดินแดนสยาม พระเจ้าอยู่หัวทรงโปรดฯ ให้ตั้งถิ่นพำนักอยู่หลายแห่ง ส่วนใหญ่มักอยู่ใกล้แม่น้ำ ดังข้อสังเกตจากคำคล้องจองที่ว่า “ลาวอยู่ดอนมอญอยู่น้ำ” ที่ยุริมแม่น้ำ-เจ้าพระยาเหนือกรุงเทพฯ เช่น ที่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรีที่สามโคก จังหวัดปทุมธานีหรือที่ลุ่มน้ำแม่กลอง ที่อำเภอบ้านโป่ง และอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เป็นต้น

ชาวมอญ นับถือพระพุทธศาสนาตั้งแต่ยังอยู่ในประเทศพม่า ครั้นเมื่อย้ายถิ่นหนีภัยมาอยู่ในแดนสยาม ก็มักจะสร้างวัดเป็นศูนย์รวมใจ เช่นเดียวกับชาวมอญลุ่มน้ำแม่กลอง หลักฐานการสร้างวัดม่วงของชุมชนมอญ อำเภอบ้านโป่ง - โพธาราม ว่ามีการสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2223 ต่อมาพบหลักฐานจารึกในคัมภีร์หมายเลข 321 ขึ้นที่วัดม่วง ความนั้นว่า ผู้จารชื่อ อุตตมะ เป็นชื่อขณะที่ยังเป็นพระจารเอาไว้ในวัดม่วง แล้วเสร็จเมื่อตะวันบ่าย วันศุกร์แรม 6 ค่ำ เดือน “ศักราช 1000” หรือ พ.ศ. 2181 ตัวเลขศักราชที่เป็นทางการว่าวัดม่วงสร้างเมื่อ พ.ศ. 2223 กับที่ค้นพบใหม่คือ พ.ศ. 2181 นั้นมีความแตกต่างกัน ชาวมอญราชบุรีอาศัยอยู่ในพื้นที่ปรากฏดังนี้

- อำเภอบ้านโป่ง ได้แก่ ตำบลบ้านม่วง ตำบลคู้้งพะยอม และตำบลนครชุมน์
- อำเภอโพธาราม ได้แก่ ตำบลคลองตากุด ตำบลสร้อยฟ้า ตำบลดอนกระเบื้อง และตำบลโพธาราม

2.1.4.6 ชาวโสัง (โห่ง)

โสัง เป็นคำศัพท์ภาษาลาว แปลว่า กางเกงไทโสังดำ แปลอย่างไทยปัจจุบันหมายความว่า กลุ่มคน (ผู้นุ่ง) กางเกงดำ (ไทแปลว่า คน, โสัง แปลว่า กางเกง) บางครั้งเรียกอย่างรวบคำ ว่า ไทดำ ซึ่งในความเป็นจริง คนโสังดั้งเดิมก็เรียกตนเองว่า ไทดำ การเขียนชื่อและการออกเสียงให้

ใกล้เคียงภาษาเดิมต้องเขียนว่า ไตหล่าชาวไส้ที่เป็นประชากรเมืองแกง (ซึ่งรับทราบกันต่อมาว่าเป็นเมืองเดียนเบียนฟู ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม) และเมืองต่างๆ ในบริเวณตะเข็บรอยต่อกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และอีกส่วนหนึ่งก็อยู่ในอาณาจักรล้านช้างหรือเป็นชาว-ลาว อพยพมาด้วยเหตุของสงคราม พลัดบ้านเกิดเมืองนอนมาอยู่ที่ดินแดนสยาม และได้รับการเรียก-ขานว่า ลาวไส้ ไทไส้ (และชื่ออื่นๆ) ในหลายจังหวัด รวมทั้งที่จังหวัดราชบุรี นับได้ว่าเป็นกลุ่มชนที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมโดดเด่นหลายประการ ทั้งรูปแบบการแต่งกาย รูปทรงบ้านเรือน และประเพณีพิธีกรรมทางความเชื่อที่กระทำสืบเนื่องกันมา

ชาวไส้บอกเล่าให้ลูกหลานฟังเป็นเกร็ดประวัติศาสตร์ที่สืบทอดด้วยวาจากันมาว่า สมัยที่เข้ามาสู่ประเทศสยาม พระเจ้ากรุงธนทรงโปรดฯ ให้ชาวไส้อยู่ฝั่งเมืองธนบุรีแต่ชาวไส้เห็นว่าธนบุรีอยู่ใกล้แม่น้ำเจ้าพระยา “เกรงลูกหลานจะตกน้ำตาย” ผู้นำชาวไส้จึงขอพระราชทานพระ-กรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ขยับขยายไปให้ห่างจากน้ำเจ้าพระยา สุดท้ายจึงโปรดเกล้าฯ ให้พำนักตั้งหลักแหล่งอาศัยอยู่ที่เมืองเพชรบุรีตั้งที่ทราบกันทั่วไป เมื่อชาวไส้ได้สืบลูกหลานจำนวนมากขึ้น พื้นที่ทำกินสมัยธนบุรีมีไม่เพียงพอ บางส่วนจึงขยับขยายย้ายถิ่นทำเลไปโดยรอบเมืองเพชรบุรี เช่น ปรากฏว่ามีชาวไส้อยู่ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นครปฐมและราชบุรี เป็นต้น ต่อมาได้ขยับขยายแยกย้ายถิ่นไปอยู่ในบางตำบลของจังหวัดสุพรรณบุรีพิจิตร พิษณุโลกและนครสวรรค์ ชาวไส้เหล่านี้ล้วนแต่มีเครือ-ญาติชั้นต้นอยู่ที่เมืองเพชรบุรีด้วยกันทั้งนั้นชาวไส้ที่เป็นประชากรไทยในจังหวัดราชบุรีปัจจุบันนี้ส่วนใหญ่เคลื่อนย้ายมาจากจังหวัดเพชรบุรีและบางส่วนมาจากจังหวัดนครปฐม

ชาวไส้ (โห่ง) ราชบุรีอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังนี้

- อำเภอดำเนินสะดวก ได้แก่ ตำบลดอนคลัง และตำบลบัวงาม
- อำเภอปากท่อ ได้แก่ ตำบลห้วยยางโทน - อำเภอจอมบึง ได้แก่ จอมบึง
- อำเภอบางแพ ได้แก่ อำเภอดอนคา

2.1.4.7 ชาวไทยยวนราชบุรี

ชาวไทยยวน หรือ ไตยวน มีถิ่นฐานอยู่ในแคว้นล้านนา โดยเฉพาะที่เมืองเชียงแสน เชียงราย ซึ่งในอดีตเคยเป็นอาณาจักร มีกษัตริย์ปกครองเหตุที่ชาวไทยยวนได้มาอยู่ในดินแดนเมืองราชบุรีนั้น สืบเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดฯ ให้แม่ทัพทั้งไทยและลาว (มีเจ้าอนุวงศ์ เป็นต้น) ไปตีเมืองเชียงแสนเมื่อตีขับไล่พม่าซึ่งปกครองเมืองเชียงแสนไปแล้วก็เกรงว่าพม่าจะหวนกลับมาครอบครองเมืองนี้อีก จึงรื้อกำแพงเผาทำลายเมือง แล้วนำพลเมืองนับได้ครว-นั้นประมาณ 23,000 ครัวเรือน แบ่งกระจายให้ไปเป็นพลเมืองของเมืองต่าง ๆ 6 เมือง ได้แก่ เมืองเชียงใหม่ เมืองน่าน เมืองลำปาง เมืองเวียงจันทน์ส่วนอีก 2 เมือง พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 1 โปรดฯ ให้อยู่ที่เมืองสระบุรีและเมืองราชบุรี

ไทยยวนราชบุรีหมายความว่า เป็นประชากรไทย ผู้มีวัฒนธรรมอย่างคนล้านนาในสมัยอดีต และตั้งภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดราชบุรีในปัจจุบัน มีใช้คนไทยนอกประเทศซึ่งเป็นประชากรของประเทศอื่นชาวไทยยวนราชบุรีกระจายอยู่ในพื้นที่อำเภอต่าง ๆ ดังนี้

- อำเภอเมืองราชบุรี ได้แก่ ตำบลคูบัว ห้วยไผ่ดอนตะโก อ่างทอง เจริญหัก- หินกอง และตำบลดอนแร่
  - อำเภอโพธาราม ได้แก่ ตำบลหนองโพ
  - อำเภอบ้านโป่ง ได้แก่ ตำบลหนองปลาหมอ และตำบลหนองอ้อ
  - อำเภอปากท่อ ได้แก่ ตำบลอ่างหิน ทุ่งหลวง และตำบลปอกระดาน
  - อำเภอจอมบึง ได้แก่ ตำบลรางบัว
  - อำเภอบางแพ ได้แก่ ตำบลวัดแก้ว
  - อำเภอสวนผึ้ง ได้แก่ ตำบลป่าหวาย และตำบลท่าเคย
- (สำนักงานจังหวัดราชบุรี, 2557: 37-40)

2.1.4.8 ชาวลาวเวียงราชบุรี

การบอกเล่าสืบต่อกันมากล่าวว่าบรรพบุรุษชาวลาวเวียงราชบุรีมีการสืบเชื้อสายจากชาวเวียงจันทน์และเมืองที่ใกล้เคียง ย้ายมาอยู่ที่ภาคกลางของสยามประเทศด้วยเหตุของสงครามระหว่างสยาม-ลาว แต่เป็นช่วงปีใดไม่ปรากฏแน่ชัดชาวราชบุรีที่มีวัฒนธรรมลาวเรียกตนเองว่า ลาว-เวียง โดยหมายถึงผู้มีวัฒนธรรมลาว มีภาษาพูดของบรรพบุรุษพ้องกับลาวถิ่นเวียงจันทน์ ซึ่งต่างจากลาวพวน และลาวโສ້ງ (ภาษาทั้ง 3 กลุ่มจะไม่เหมือนกันโดยเฉพาะเสียงวรรณยุกต์) อนึ่ง คำพูดลงท้ายบางประโยคของชาวลาวเวียงมักลงท้ายว่า ตีหรือ ตีมีหมายความว่า อย่างนั้นหรือ เช่นนี้หรือ หรือไม่ เช่นกล่าวว่า

ไปนังกันตี หมายถึง ไม่ไปด้วยกันหรือ

กินเข้าแล้วตี หมายถึง กินข้าวแล้วหรือ/ กินข้าวหรือยัง

ไปชะตีหมายถึง ไปเสียซิ

ด้วยเหตุนี้จึงมีคนเรียกลาวเวียงอีกชื่อหนึ่งว่า ลาวตีโดยใช้คำลงท้ายในภาษาพูดมาเป็นชื่อเรียก ซึ่งชื่อนี้มีเรียกกันอยู่บ้างเฉพาะในประเทศไทย แต่ไม่เกี่ยวข้องกับความเป็นชาติพันธุ์ลาว อีกทั้งไม่เคยมีกลุ่มผู้คนลาวตีในท้องถิ่นใดๆ ของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (คนราชบุรี, 2550: 159-162)

ชาวลาวเวียงราชบุรีดั้งเดิมอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังนี้

- อำเภอเมืองราชบุรี ได้แก่ ตำบลเขาแร้ง
- อำเภอโพธาราม ได้แก่ ตำบลบ้านสิงห์ ตำบลบ้านฆ้อง ตำบลบ้านเลือก

และตำบลดอนทราย

- อำเภอบ้านโป่ง ได้แก่ ตำบลกรับใหญ่ ตำบลหนองกบ ตำบลปากแรต
ตำบลหนองอ้อ และตำบลท่าผา

- อำเภอจอมบึง ได้แก่ ตำบลจอมบึง และตำบลปากช่อง
(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี, 2558: ไม่ปรากฏเลขหน้า)

2.1.5 ประเพณีพิธีกรรมและงานเทศกาลต่าง ๆ ที่สำคัญ

ประเพณีพิธีกรรมและเทศกาลต่าง ๆ ของกลุ่มวัฒนธรรมชาวราชบุรี โดยจะจัดแบ่งประเพณีพิธีกรรมและระยะเวลาออกตามแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนี้

2.1.5.1 ประเพณีของชาวไทยพื้นถิ่นราชบุรี

- ประเพณีตรุษไทย/ตักบาตรอาหารสังฆกรรม ปฏิบัติกันในช่วงแรม 15 ค่ำ เดือน 4
- ประเพณีสงกรานต์/แห่พู่ไฟทัก ปฏิบัติกันในช่วงวันที่ 13-14 เดือนเมษายน
ของทุกปี

- ประเพณีตักบาตรดอกไม้ธูปเทียน/ตักบาตรสังฆกรรม ปฏิบัติกันในช่วงวันเข้าพรรษา

- ประเพณีตักบาตรข้าวบิณฑิ์ ปฏิบัติกันในช่วงแรม 15 ค่ำ เดือน 10

- ประเพณีแข่งเรือยาว ปฏิบัติกันในช่วง 7 ค่ำ เดือน 11

2.1.5.2 ประเพณีของชาวจีนราชบุรี

- ประเพณีตรุษจีน ช่วงเดือนกุมภาพันธ์

- ประเพณีเซ็งเม้ง ช่วงวันที่ 1-5 เดือนเมษายนของทุกปี

- เทศกาลขนมจ้าง ช่วงเวลาขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ประมาณเดือนมิถุนายน

- ประเพณีสารทจีน ช่วงเวลาขึ้น 15 ค่ำ เดือน 7 ประมาณเดือนสิงหาคม

- ประเพณีไหว้พระจันทร์ ช่วงเวลาขึ้น 15 ค่ำ เดือน 8 ประมาณเดือนกันยายน

- ประเพณีถือศีลกินเจ ช่วงเวลาขึ้น 1 ค่ำ เดือน 9 ประมาณเดือนตุลาคม

- เทศกาลขนมบัวลอย ช่วงเวลาเดือน 12 ประมาณเดือนธันวาคม

2.1.5.3 ประเพณีของชาวไทยยวนราชบุรี

- ประเพณีปอยขันโตก ช่วงเดือนเมษายน

- ประเพณีสงกรานต์ไทยยวน ช่วงเวลาวันที่ 13-15 เดือนเมษายนของทุกปี

- ประเพณีสารทไทย ช่วงเดือน 10

- ประเพณีเทศน์มหาชาติ ช่วงวันออกพรรษา

2.1.5.4 ประเพณีของชาวมอญราชบุรี

- ประเพณีสงกรานต์มอญ-ข้าวแช่แห่ปลา ช่วงวันที่ 13-16 เดือนเมษายนของทุกปี

- ประเพณีจองโอยต๋าน ทุกวันมาฆบูชาประจำปี

- พิธีกรรมรำผีมือญ ช่วงเดือน 6 ยกเว้นวันพระ
- พิธีกรรมเลี้ยงผีมือญ ช่วงเดือน 6 เวลาข้างขึ้น
- ประเพณีแห่นาค ช่วงเทศกาลงานบวชนาค

2.1.5.5 ประเพณีของชาวเขมรราชบุรี

- เทศกาลทำข้าวหลาม ช่วงเดือน 3
- ประเพณีตรุษไทย ช่วงเดือน 4
- ประเพณีสงกรานต์ ช่วงเดือน 5
- ประเพณีสารทไทย ช่วงเดือน 10

2.1.5.6 ประเพณีของชาวลาวเวียงราชบุรี

- ประเพณีบุญข้าวจี ช่วงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3
- ประเพณีแห่ดอกไม้ ช่วงวันที่ 15-17 เดือนเมษายนของทุกปี
- ประเพณีตักบาตรดอกไม้ ช่วงวันเข้าพรรษา
- ประเพณีสารทลาว (แก้อ้อข้าว) ช่วงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10
- ประเพณีบุญได้น้ำมัน ช่วงวันออกพรรษา
- พิธีกรรมบายศรีสู่ขวัญ/เรียกขวัญ
- พิธีกรรมแห่นาค

2.1.5.7 ประเพณีของชาวกระเหรี่ยงราชบุรี

- ประเพณีเวียนเจดีย์ ช่วงแรม 14 ค่ำ เดือน 5
- ประเพณีเหยียบหลังกระเหรี่ยง ช่วงขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5
- พิธีกรรมไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำหมู่บ้าน ช่วงเดือน 6 (จันทรคติ)
- พิธีกรรมผูกแขนเรียกขวัญ (กินข้าวห่อ) ช่วงเดือน 9 (จันทรคติ)

2.1.5.8 ประเพณีของชาวโสังราชบุรี

- ประเพณีเสนเฮือน ช่วงเดือน 2 เดือน 4 เดือน 6 และเดือน 12
- ประเพณีอินกอน (เล่นคอน-โยนลูกช่วง) ช่วง 1 ค่ำ เดือน 5-6
- งานสงกรานต์ (มีการละเล่นแทรกอยู่ในเทศกาล) ช่วงเดือน 5

2.2 กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงในจังหวัดราชบุรี

2.2.1 ประวัติกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงในจังหวัดราชบุรี

ชาวไทยลาวเวียง หรือกลุ่มชนชาวลาวตี้ในจังหวัดราชบุรี คือ ชนชาติลาวกลุ่มหนึ่งที่มีเชื้อสายจากเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ซึ่งถูกกวาดต้อนเข้ามาในประเทศ-

ไทยประมาณ 200 ปีมาแล้ว เหตุที่เรียกว่า “ลาวตื้อ” เนื่องจากคนกลุ่มนี้มักลงท้ายประโยคว่า “ตื้อ” (บ้านพื้นถิ่นลาวเวียงที่บ้านเลือก, 2555: 219) การเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยของลาวเวียงในสมัยกรุงธนบุรีแต่ไม่ปรากฏว่าเข้ามาใน พ.ศ. ไต ทราบแต่เพียงว่าเป็นช่วงที่พม่ามีอำนาจในการปกครองเวียงจันทน์ ชาวเวียงจันทน์และหัวเมืองลาวใกล้เคียงต่างลี้ภัยอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอยู่ที่เมืองนครราชสีมา พระเจ้ากรุงธนบุรีมีพระราชทรงอนุญาตให้ชาวลาวอพยพดังกล่าวเข้ามาพักพิงบ้านเรือนที่สระบุรี

เมื่อปีจอ พ.ศ. 2321 จนถึงปีกุน พ.ศ. 2322 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีพระราชได้โปรดให้สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกพร้อมด้วยเจ้าพระยาสาส์ห์พิฆณวาทิราชยกทัพไปตีตัวเมืองล้านช้าง ได้แก่เวียงจันทน์ หลวงพระบางจำปาศักดิ์ และหัวเมืองปากโขงตะวันออก ทั้งนี้เนื่องจากครั้งนั้นเจ้านายลาวเกิดความไม่ปรองดองกัน พระวอพระตา (เจ้านายลาว) จึงหนีเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระเจ้ากรุงธนบุรีมีพระราชโดยอพยพครอบครัวมาอยู่ที่เมืองอุบลราชบุรี เมื่อเจ้า-สิริบุญสารผู้ครองเมืองเวียงจันทน์ทราบข่าวก็โปรดให้ยกกองทัพเข้ามาในเขตไทยจับพระวอพระตาฆ่าเสีย พระเจ้ากรุงธนบุรีจึงได้โปรดให้ยกกองทัพไปปราบและยกทัพไปยึดเวียงจันทน์ เมื่อยึดเวียงได้แล้วจึงกวาดต้อนครอบครัวลาวเวียงจันทน์พร้อมด้วยอาวุธและทรัพย์สินลงมา ในบรรดาครอบครัวดังกล่าวมีโอรสของเจ้าสิริบุญสารรวมอยู่ด้วย 3 องค์ ได้แก่ เจ้านันทเสน เจ้าอินทวงศ์ และเจ้าอนุวงศ์ ได้โปรดฯ ได้พำนักอยู่ที่บางยี่ขันหรือบริเวณวัดดาวดิงส์ ปัจจุบันสำหรับครอบครัวลาวเวียงอื่นโปรดฯ ให้รวมไว้ที่เมืองสระบุรีบางส่วนส่งมาที่ราชบุรีบ้างไปเมืองจันทบุรีบ้าง

พ.ศ. 2335 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เจ้านันทเสนผู้ครองเมืองเวียงจันทน์ได้ยกกองทัพไปตีเมืองพวนและเมืองแดง กวาดต้อนครอบครัวลาวพวนและลาวทรงดำมาถวายเพื่อแลกเปลี่ยนกับลาวเวียงจันทน์ที่อยู่ในประเทศไทย ปรากฏว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ไม่ประทานให้และทรงโปรดเจ้านันทเสน ออกจากตำแหน่งเจ้าเมืองเวียงจันทน์พร้อมกับทรงยกกองทัพตีเมืองเวียงจันทน์กวาดต้อนครอบครัวลาวเวียงจันทน์เข้ามาในหัวเมืองชั้นในอีกครั้ง

พ.ศ. 2369-2371 เจ้าอนุวงศ์เจ้าเมืองเวียงจันทน์ได้ก่อกบฏไม่ยอมเป็นเมืองขึ้นต่อกรุงเทพฯ ได้ยกกองทัพเมืองเวียงจันทน์และเมืองจำปาศักดิ์เข้ามายึดเมืองนครราชสีมา หัวเมืองลาวบริเวณที่ราบสูงแม่น้ำโขงพร้อมยกกองทัพมากวาดต้อนครอบครัวลาวที่สระบุรีกลับไปเวียงจันทน์ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ จึงโปรดเกล้าฯ จึงโปรดฯ ให้ยกกองทัพไปปราบเจ้าอนุวงศ์แล้วกวาดต้อนครอบครัวลาวเวียงจันทน์มาอยู่ในประเทศไทยอีกครั้งหนึ่ง ชาวลาวเวียงจันทน์บางส่วนถูกกวาดต้อนมาอยู่ในราชบุรีอีก ชาวลาวเวียงหรือลาวตื้อก็เพิ่มจำนวนมากขึ้นจนกระทั่งรัชกาลที่ 5 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดให้เลิกทาส บรรดาเฉลยลาวทั้งหลายในจังหวัดราชบุรีจึงมีอิสระในการตั้งบ้านเรือนและทำมาหากิน โดยแยกย้ายไปตามที่ต่าง ๆ แบ่งเป็นสายใหญ่ ๆ ได้

2 สาย คือสายหนึ่งไปยังทิศตะวันตกจากบริเวณเขาแร่ัง ไปอำเภอจอมบึง โดยตั้งฐานอยู่ในบริเวณต่าง ๆ เช่น หมู่บ้านนาเสมอ หมู่บ้านสูงเนิน หมู่บ้านทำเนียบ หมู่บ้านเกาะ หมู่บ้านหนองบ้านเก่า หมู่บ้านวังมะเตือ เป็นต้น สายที่สองขยายมาทางทิศตะวันออก จากบริเวณวัดพญาไม้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณต่าง ๆ เช่น หมู่บ้านในตำบลนางแก้ว หมู่บ้านวัดบ้านซ้อง หมู่บ้านตำบลบ้านเลือก ตำบลบ้านสิงห์ บ้านหนองรี ในอำเภอโพธารามปัจจุบัน (ประพันธ์ อุบลธรรม, 2547: 104-105)

ชาวลาวเวียงราชบุรีอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังนี้

- อำเภอเมืองราชบุรี ได้แก่ ตำบลเขาแร่ัง
- อำเภอโพธาราม ได้แก่ ตำบลบ้านสิงห์ ตำบลบ้านซ้อง ตำบลบ้านเลือก และตำบล

ดอนทราย

- อำเภอบ้านโป่ง ได้แก่ ตำบลกรับใหญ่ ตำบลหนองกบ ตำบลปากแรต

ตำบลหนองอ้อ และตำบลท่าผา

- อำเภอจอมบึง ได้แก่ ตำบลจอมบึง และตำบลปากช่องจังหวัดราชบุรี

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในอำเภอโพธารามมี 19 ตำบล ชนเผ่าพื้นถิ่นดั้งเดิมอาศัยอยู่ 5 ชาติพันธุ์ คือ

ตำบลโพธาราม ไทย-จีน	ตำบลหนองโพ ไทย-ยวน
ตำบลเจ็ดเสมียน ไทย-เขมร	ตำบลคลองตาคต ไทย-มอญ
ตำบลบ้านเลือก ไทย-ลาวเวียง	ตำบลบ้านซ้อง ไทย-ลาวเวียง
ตำบลบ้านสิงห์ ไทย-ลาวเวียง	ตำบลดอนทราย ไทย-ลาวเวียง
ตำบลดอนกระเบื้อง ไทย-ยวน	ตำบลสร้อยฟ้า ไทย-มอญ
ตำบลท่าชุมพล ไทย-มอญ	ตำบลบางโตนด ไทย-เขมร
ตำบลคลองข่อย ไทย-เขมร	ตำบลชำระ ไทย-มอญ
ตำบลเตาปูน ไทย-มอญ	ตำบลนางแก้ว ไทย-มอญ
ตำบลธรรมเสน ไทย-มอญ	ตำบลเขาชะงุ้ม ไทย-มอญ
ตำบลหนองกาง ไทย-มอญ	

(รังสรรค์ เสลาหลัก , 2556: 41)

ตำบลบ้านเลือก มีพื้นที่ทั้งหมด 12 ตารางกิโลเมตร อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอโพธารามประมาณ 3 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดราชบุรีประมาณ 20 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตดังนี้

ด้านเหนือ ตั้งอยู่หลักเขตที่ 1 ซึ่งอยู่บนจุดร่วมของเส้นแบ่งเขตตำบลบ้านเลือกกับตำบลคลองตาคต อำเภอโพธาราม ตำบลดอนกระเบื้อง อำเภอบ้านโป่ง ตำบลหนองโพ อำเภอโพธาราม ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ถึงหลักเขตที่ 2 ซึ่งตั้งอยู่บนจุดร่วมเส้นแบ่งเขตตำบล-

บ้านเลือก อำเภอโพนาราม และตำบลวังเย็น อำเภอบางแพและหัวเมืองลาวไกลเคียงต่างลี้ภัยอพยพเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารอยู่ที่เมืองนครราชสีมา พระเจ้ากรุงธนบุรีมีพระราชทรงอนุญาตให้ชาวลาวอพยพดังกล่าวเข้ามาพักพิงบ้านเรือนที่สระบุรี

ด้านตะวันออก จากหลักเขตที่ 2 ถัดตามเส้นแบ่งเขตตำบลบ้านเลือก อำเภอโพนารามกับตำบลวังเย็น อำเภอบางแพ ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ถึงหลักเขตที่ 3 ซึ่งตั้งอยู่บนจุดร่วมของเส้นแบ่งเขตตำบลบ้านเลือกกับตำบลบ้านซ้อง อำเภอโพนารามและตำบลวังเย็น อำเภอบางแพ

ด้านใต้ จากหลักเขตที่ 3 ถัดตามเส้นแบ่งเขตตำบลบ้านเลือกกับตำบลบ้านซ้อง อำเภอโพนาราม ไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ถึงหลักเขตที่ 4 ซึ่งตั้งอยู่บนเส้นแบ่งเขตตำบลบ้านเลือกกับตำบลบ้านซ้องและตำบลคลองตาต อำเภอโพนาราม

ด้านตะวันตก จากหลักเขตที่ 4 ถัดตามเส้นแบ่งเขตตำบลบ้านเลือกกับตำบลคลองตาต อำเภอโพนาราม ไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้บรรจบหลักเขตที่ 1

คำว่า “บ้านเลือก” มีความเป็นมาเนื่องจากในสมัยก่อนชาวบ้านมีความสามารถในการเลี้ยงมาไว้ใช้งานและเป็นเครื่องบรรณาการแก่เจ้านายชั้นสูง เมื่อรัชกาลที่ 5 เสด็จประพาส ทรงทอดพระเนตรเห็นว่าม้าของชุมชนมีลักษณะดี สวยงาม จึงทรงคัดเลือกม้าจากชุมชนเพื่อเป็นม้าศึกหรือม้าสำหรับใช้ในราชการงานทั่วไป และเพื่อเป็นอนุสรณ์ความดีของชุมชน ทรงโปรดให้ขนานนามว่า “บ้านเลือกม้า” ต่อมาจากการเรียกชื่อแบบเดิมได้เปลี่ยนไปจนกลายเป็น “บ้านเลือก” จนถึงปัจจุบัน และชุมชนบ้านเลือกถูกยกฐานะเป็นตำบลเมื่อปี พ.ศ. 2400 มีทั้งหมด 8 หมู่บ้านและเป็นชุมชนดั้งเดิมดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านวัดโบสถ์	ชุมชนลาวเวียง
หมู่ที่ 2 บ้านดอนกลาง	ชุมชนลาวเวียงที่ขยายมาจากตำบลบ้านซ้อง
หมู่ที่ 3 บ้านขนุน	ชุมชนลาวเวียง
หมู่ที่ 4 บ้านปากวัด	ชุมชนลาวเวียง
หมู่ที่ 5 บ้านเตาเหล็ก	ชุมชนลาวเวียง
หมู่ที่ 6 บ้านหนองเต่าดำ	ชุมชนลาวเวียง
หมู่ที่ 7 บ้านหุบมะกล่ำ	ชุมชนมอญ
หมู่ที่ 8 บ้านหนองรี	ชุมชนลาวเวียง
หมู่ที่ 9 บ้านพระศรีอารย์	ชุมชนไทยพื้นถิ่นหรือคนไทยดั้งเดิม
- (รังสรรค์ เสลาหลัก , 2558: 4-6)

ภาพที่ 2.1 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงม้า ประดิษฐาน ณ ชุมชนวัดบ้านเลือก
บันทึกภาพวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2557 ณ ชุมชนวัดบ้านเลือก
ตำบลบ้านเลือก อำเภอนาทม จังหวัดตราดบุรี

2.2.2 สังคมและวัฒนธรรมชาวลาวเวียง

วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวลาวเวียง ผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่นก้วย ลายผ้านุ่งแบบโบราณของชาวลาวเวียง ตำบลบ้านเลือก ใส่เสื้อสีขาวเรียบร้อย ถ้าไปวัดจะมีการพาดผ้าด้วยสไบ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 2.2 เครื่องแต่งกายหญิงชาวลาวเวียง

ภาพที่ 2.3 การแต่งกายไปวัดของหญิงสาวชาวลาวเวียง

ภาพที่ 2.4 - 2.5 ลักษณะลายผ้าซิ่นก๋วย ผ้าถุงของหญิงสาวชาวลาวเวียง

ภาพที่ 2.6 การแต่งกายไปทำพิธีกรรมที่วัดของชาวลาวเวียง

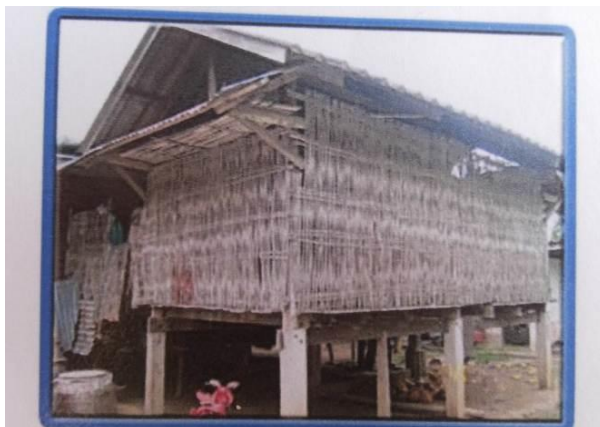
ภาพที่ 2.7 การแต่งกายไปร่วมงานประเพณีแห่งสงกรานต์ของชาวลาวเวียง

ที่อยู่อาศัยของชาวลาวเวียง จะถูกสร้างขึ้นแบบง่าย ๆ ตัวบ้านแบบดั้งเดิมจะสร้างด้วยไม้ไผ่ เป็นบ้านชั่วคราวที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ โดยส่วนใหญ่จะยกได้สูงขึ้นไปเล็กน้อย เปิดโล่งให้มีอากาศถ่ายเทได้สะดวก

ภาพที่ 2.8 - 2.9 บ้านเรือนของชาวลาวเวียง

บันทึกภาพวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2558 ณ หอศิลปวัฒนธรรมลาวเวียง
วัดโบสถ์ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ภาพที่ 2.10 เรือนไม้แบบของชาวลาวเวียงจันทน์ ประเทศลาว (ภาพเปรียบเทียบ)

2.2.3 ศาสนาและความเชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง

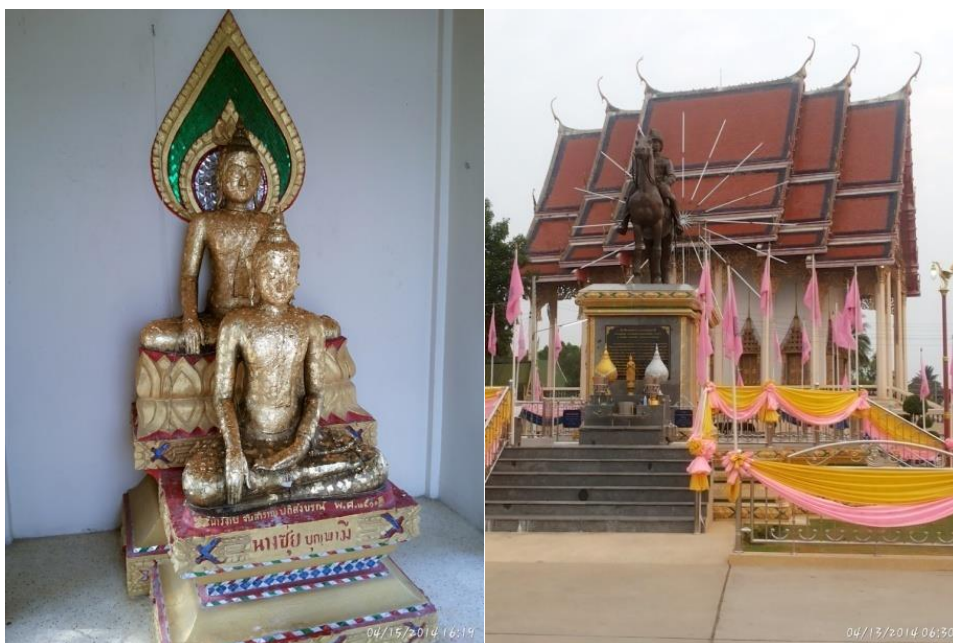
กลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม นับถือศาสนาพุทธ จากการถูกกวาดต้อนมาในปี พ.ศ. 2322 จนมาตั้งถิ่นฐานที่หมู่ 3 ตำบลบ้านขนุนเป็นที่แรก จึงได้มีการสร้างสถานที่ศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพบูชาของชาวบ้าน 2 แห่ง มีชื่อเรียกกันว่า “ศาลปู่ตาเจ้านาย” แห่งแรกตั้งอยู่กลางหมู่ 3 บ้านขนุน ชาวบ้านเรียกกันว่า “ศาลปู่ตา” ชาวบ้านได้ทำพิธีอัญเชิญดวงวิญญาณบรรพบุรุษชาวเวียงจันทน์ ทั้งที่เสียชีวิตหรืออพยพและสูญหายระหว่างศึกสงครามและถูกกวาดต้อนเชื่อกันว่าบรรพบุรุษจะช่วยคุ้มครองปกป้องรักษาลูกหลานชาวลาวเวียงให้อยู่ร่มเย็นเป็นสุข แห่งที่สองตั้งอยู่ที่ทุ่งหนองแซ่ หมู่ 4 บ้านเลือก ชาวบ้านเรียกกันว่า “ศาลเจ้าปู่ทุ่ง หรือ ศาลเจ้านาย” มีความเชื่อกันว่าบรรพบุรุษจะปกป้องรักษาผืนที่ไร่ ที่นา แหล่งทำกินของลูกหลานให้พ้นจากภัยธรรมชาติ

ภาพที่ 2.11 ศาลปู่ตา ความเชื่อของชาวลาวเวียง

บันทึกภาพวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2558 ณ ชุมชนบ้านขนุน ตำบลบ้านเลือกในชุมชนตำบล

บ้านเลื่อยยังมีวัดที่สำคัญและเป็นสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาของชาวไทลาวเวียง 3 แห่ง คือ วัดโบสถ์หมู่ 1 วัดบ้านเลื่อยหมู่ 4 วัดหนองรีหมู่ 8 ชาวลาวเวียงในชุมชนวัดโบสถ์ ชุมชนบ้านเตาเหล็ก และชุมชนบ้านหนองเต่าดำ จะนิยมประกอบพิธีทางศาสนาที่วัดโบสถ์ ชุมชนบ้านดอนกลาง ชุมชนบ้านขนุน และชุมชนวัดบ้านเลื่อย นิยมประกอบพิธีทางศาสนาที่วัดบ้านเลื่อย ชุมชนบ้านหนองรี นิยมประกอบพิธีกรรมที่วัดบ้านหนองรี ชาวมอญและจีนในชุมชนบ้านหุบมะกล้า นิยมประกอบพิธีทางศาสนาที่วัดหุบมะกล้า ชาวไทยภาคกลางในชุมชนบ้านพระศรีอารย์ นิยมประกอบพิธีทางศาสนาที่วัดพระศรีอารย์ ซึ่งชาวบ้านลาวเวียงตำบลบ้านเลื่อยยกย่องพระภิกษุสงฆ์ว่าเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณอีกด้วย ดังรายนามต่อไป

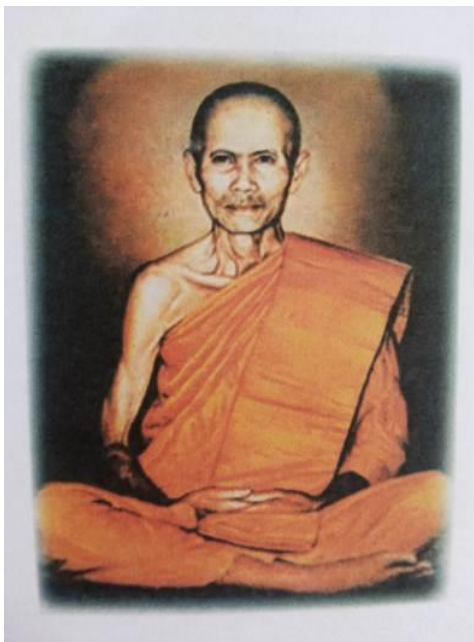

ภาพที่ 2.12 - 2.13 หลวงพ่อสองพี่น้องและพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
สถานที่เคารพบูชาของชาวบ้านในชุมชน ประดิษฐานอยู่ภายในบริเวณวัดบ้านเลื่อย
บันทึกภาพวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2557 ณ ชุมชนวัดบ้านเลื่อย
ตำบลบ้านเลื่อย อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

พระภิกษุสงฆ์ที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ

1. พระครูประสาทสังวรกิจ (หลวงปู่อินทร์ อินทโชโต)

ภาพที่ 2.14 พระครูประสาทสังวรกิจ (หลวงปู่อินทร์ อินทโชโต)

นามเดิม อินทร์ เสลาหลัก เกิดวันที่ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2438 ปีมะแม เป็นบุตรชายของนายตุ้ยและนางสี เสลาหลัก ณ หมู่ 5 บ้านเตาเหล็ก ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี เข้าอุปสมบทในวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2460 ปีมะเส็ง ณ วัดโบสถ์ ได้ฉายาว่า “อินทโชโต”

ด้านการปกครองในปี พ.ศ. 2467 ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดหนองหญ้าปล้อง ตำบลสวนกล้วย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี และในปี พ.ศ. 2470 เป็นเจ้าอาวาสวัดโบสถ์ ขณะดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส หลวงปู่อินทร์ได้เป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสาธารณชนมากมาย อาทิเช่น เป็นผู้นำประชาชนพัฒนาหมู่บ้านในการสร้างถนนทั้งหมด 4 สาย ได้แก่

สายที่ 1 จากวัดโบสถ์ตัดออกไปถนนใหญ่สายเพชรเกษม

สายที่ 2 จากวัดโบสถ์ตัดชายทุ่งใกล้กับหมู่บ้านถึงถนนสายเพชรเกษม

สายที่ 3 จากวัดไปบ้านไร่ วัดคงคา

สายที่ 4 จากวัดไปหนองเต่าดำ ชำมทุ่งไปบ้านวัดโพธิ์

นอกจากการสร้างถนนแล้ว ท่านยังเล็งเห็นสถานที่ศึกษาและให้ความรู้ จึงได้สร้างโรงเรียนประชาบาล เป็นตึกชั้นเดียว มีห้องเรียน 6 ห้อง และต่อเติมเสาไฟฟ้าเดินสายเข้าหมู่บ้านอีกด้วย

ปี พ.ศ. 2482 สร้างอุโบสถหลังใหม่ ผู้คนที่ได้เห็นต่างพากันล่ำลือว่า “วัดนี้โบสถ์งาม” ต่อมาจึงเรียกกันว่า “วัดโบสถ์งาม” และเรียกกันในปัจจุบันว่า “วัดโบสถ์” หลวงปู่เป็นพระผู้เคร่งครัดในเรื่องกิจของสงฆ์และมีจริยาวัตรตรงดงามเป็นที่น่าเคารพเลื่อมใสของชาวบ้านในชุมชนและผู้คนที่ทั่วทุกสารทิศ

หลวงปู่มรณภาพ เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม พ.ศ. 2513 รวมอายุได้ 74 ปี 7 เดือน 8 วัน พรรษา 54

2. พระครูโพธาภิรมย์ (หลวงปู่แหยม)

พระครูโพธาภิรมย์ อดีตเจ้าอาวาสวัดบ้านเลือก ท่านเป็นพระผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ อีกองค์หนึ่งที่เป็นที่นาเคารพเลื่อมใสของชาวบ้านทั้งบ้านเหนือและบ้านใต้ หลวงปู่ได้ริเริ่มสร้างโรงเรียนประชาบาล หรือโรงเรียนชุมชนวัดบ้านเลือก (โพธาภิรมย์) ในปัจจุบัน

ภาพที่ 2.15 พระครูโพธาภิรมย์ (หลวงปู่แหยม)

3. พระครูโพธารามพิทักษ์ (หลวงปู่เขียน สิริมงคล)

ภาพที่ 2.16 พระครูโพธารามพิทักษ์ (หลวงปู่เขียน สิริมงคล)

นามเดิม เขียน นามสกุล ช่วยโชติ เกิดเมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พ.ศ. 2481 เป็นบุตรชายของนายเลื่อน และนางด้วง ณ หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านเลื่อ อำเภอโธาราม จังหวัดราชบุรี เริ่มบรรพชาเป็นสามเณรตั้งแต่อายุได้ 14 ปี และอุปสมบทในวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2502 ณ วัดโบสถ์ ตำบลบ้านเลื่อ อำเภอโธาราม จังหวัดราชบุรี

ปัจจุบันท่านพระครูได้ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัดโบสถ์ ตำบลบ้านเลื่อ อำเภอโธาราม จังหวัดราชบุรี หลวงพ่อเป็นพระผู้นำท้องถิ่นไทยลาวเวียง ในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และภาษาถิ่น หลวงพ่อสามารถใช้ภาษาลาวได้ทั้งการฟัง การพูด การอ่านและการเขียนภาษาลาวได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นหลวงพ่อยังเป็นหัวหน้าพระธรรมทูตประจำอำเภอโธาราม เจ้าคณะอำเภอโธาราม ท่านเป็นผู้สานสายสัมพันธ์เชื่อมโยงพี่น้องไทยลาว-เวียง จัดให้ทั้งสองฝั่งมีการพบปะกันเป็นประจำ โดยผ่านการประสานงานกับเอกอัครราชทูตลาวที่ประจำอยู่ในประเทศไทย

หลวงพ่อเป็นผู้มีอัธยาศัยโอบอ้อมอารี มีจริยาวัตรที่งดงาม มีความกตัญญูต่อบุพการีและบ้านเกิด ท่านยังรักในการเรียนการศึกษา จึงรับอุปการะและให้การสนับสนุนด้านการศึกษาแก่

เด็กและเยาวชนในท้องถิ่นตามโรงเรียนต่างๆ โดยเฉพาะโรงเรียนวัดโบสถ์จะได้รับอุปการะใน
ทุก ๆ ด้าน

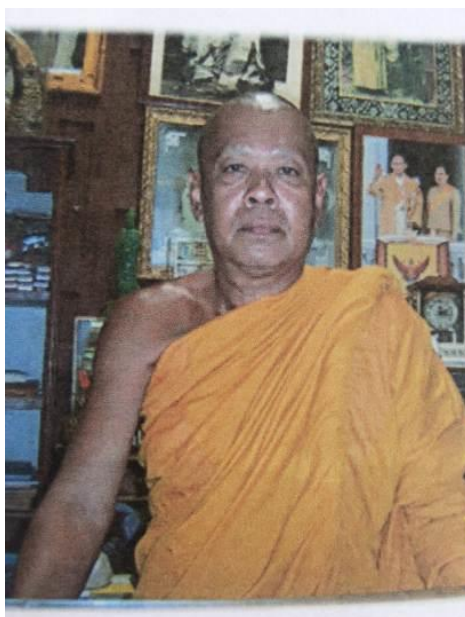
4. พระครูวิจิตรพัฒนโสภณ (หลวงพ่อสง่า ฐานิสฺสโร)

ภาพที่ 2.17 พระครูวิจิตรพัฒนโสภณ (หลวงพ่อสง่า ฐานิสฺสโร)

นามเดิม สง่า นางสกุล ชูเลิศ เกิดเมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2496 อุปสมบท
ณ พัทธสีมาวัดพระศรีอารย์ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง
เจ้าอาวาสวัดพระศรีอารย์และรองเจ้าคณะอำเภอโพธาราม หลวงพ่อสง่าเป็นพระนักพัฒนา
พระนักการศึกษาที่เป็นที่เคารพของประชาชนทั้งจังหวัด ดำเนินโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อเยาวชน
และชาวบ้านมากมาย

5. พระครูสารธรรมกิจ (หลวงพ่อจิต)

ภาพที่ 2.18 พระครูสารธรรมกิจ (หลวงพ่อจิต)

ดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลบ้านเลือกและหนองโพ เจ้าอาวาสวัดบ้านเลือก เป็นพระนักพัฒนา มีจริยาวัตรเรียบร้อยประหยัดและรักษาความสะอาด ดูแลปกครองวัดจนได้รับเกียรติให้เป็นวัดพัฒนาตัวอย่าง และได้อนุญาตให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรีเขต 2 ตั้งสำนักงานภายในเขตวัดบ้านเลือก เพราะเล็งเห็นการณ์ไกลที่จะนำความเจริญมาสู่ท้องถิ่น

2.2.4 ประเพณีและพิธีกรรมความเชื่อ ของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง

ประเพณีสู่ขวัญข้าว

ประเพณีสู่ขวัญข้าว ถือเป็นหนึ่งในประเพณีจังหวัดราชบุรีที่มีความสำคัญทางอาชีพชาวนา ประเพณีทางเกษตรราชบุรี โดย Natika ได้กล่าวไว้ในวารสารชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ราชบุรี จากเว็บไซต์ traditionratchaburi.com กล่าวไว้สรุปได้ว่า “พิธีสู่ขวัญ” มีความสำคัญกับชาวบ้านที่ประกอบอาชีพทำนาซึ่งยึดถือกันมาตั้งแต่ดั้งเดิมจนมีการสืบสานให้คงอยู่จนถึงปัจจุบันโดยเป็นประเพณีที่มีความสำคัญเท่า ๆ กับประเพณีอื่น ๆ ในจังหวัดราชบุรีที่ประกอบไปด้วยศิลปะท้องถิ่นจังหวัดราชบุรี โดยแท้จริงสำหรับขั้นตอนของพิธีอาจจะมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละท้องถิ่นที่มีประเพณีคล้าย ๆ กันแต่โดยหลักนั้นมีจุดประสงค์เช่นเดียวกันคือเป็นพิธีเพื่อการเรียกขวัญข้าวหลังจากการเก็บเกี่ยวเพื่อเป็นการขอมาขอบคุณแม่โพสพและยังเป็นพิธีที่เชื่อกันว่าจะทำให้ข้าวไม่หายและหมดไปจากยุ้งฉาง

เร็วอีก ด้วยวันที่ทำพิธีโดยปกติถือเอาวันที่ชนข้าวขึ้นยุ้งเสร็จแล้วหากไม่ทันก็อาจทำในวันรุ่งขึ้นก็ได้จึงเป็นพิธีกรรมหนึ่งที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ราชบุรีและยึดถือกันจนเป็นขนบธรรมเนียมราชบุรีกันต่อมาเรื่อย ๆ ที่ปรากฏประเพณีนี้ในจังหวัดราชบุรีอย่างชัดเจนและปัจจุบันยังมีการคงการดำเนินประเพณีด้านนี้อยู่ ได้แก่ ตำบลเขาแร้ง มีการจัดพิธีสู่ขวัญข้าวเพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่ชาวนาก่อนลงมือทำนาในแต่ละปีโดยการนำเมล็ดข้าวเปลือกของแต่ละบ้านที่จะลงมือทำนามาร่วมในพิธีซึ่งจะมีผู้นำที่เรียกว่า หมอขวัญเป็นผู้นำประกอบพิธี ซึ่งเป็นบทเหล่าภาษาลาวส่วน ข้าวเปลือกเมื่อเสร็จพิธีแล้วจะนำไปผสมกับพันธุ์ข้าวที่เตรียมไว้ในการทำนา (Natika, 2015: ไม่ปรากฏเลขหน้า)

ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ

ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ เป็นประเพณีที่สร้างขึ้นเพื่อเด็กแรกเกิด แยกผู้ใหญ่ที่มาเยือน คนที่เจ็บไข้ได้ป่วยหรือประสบอุบัติเหตุ ก็จะมีการเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัวหมอขวัญเป็นคนทำพิธีในการร้องเรียกขวัญ บททำขวัญในการประกอบพิธีสู่ขวัญต่าง ๆ ไม่มีบทร้องที่ตายตัว ขึ้นอยู่กับความสามารถของหมอทำขวัญที่จะร้องประกอบกับการบรรเลงแคนไปด้วยกัน จะใช้ภาษาท้องถิ่นในการทำขวัญ นอกจากหมอทำขวัญที่กล่าวบททำขวัญแล้ว ก็จะมีลูกคู่ช่วยโห่ร้องรับด้วย ยกตัวอย่างบททำขวัญเด็กแรกเกิดจะขึ้นต้นว่า “มาเด้อชวนเฮ้ย” นอกจากนี้ยังมีการทำขวัญในพิธีบวชนาค แห่งขวัญนาค การประกอบพิธีของลาวเวียงจะทำกัน 2 งาน หรือ 2 เวลา

ประเพณีกินตองหรืองานแต่งงาน

สำหรับประเพณีนี้มีการจัดสำรับไปเซ่นผีตามสามแพรง หรือไว้เจ้าที่เจ้าทาง ไหว้กลางแจ้งผีบ้านผีเรือน พิธีทำบุญใส่บาตรเลี้ยงพระตอนเช้า แห่ขันหมากมา ต้นอ้อย มะพร้าว กล้วย นิยมนำต้นอ้อยมาปลูก เพื่อลูกหลานจะได้กินในวันข้างหน้าแล้วจึงเริ่มพิธีรับขวัญ หมอทำขวัญรำกลอนไปพร้อม กับคนเป่าแคน มีลูกคู่ร้องโห่ 3 ครั้ง เรียกว่าโห่ 3 ลาผูกข้อมไม้ข้อมมือคู่บ่าวสาว ส่งคู่บ่าวสาวเข้าหอเสร็จพิธีในช่วงเช้า

ภาพที่ 2.19 เครื่องเซ่นไหว้

ศิลปะท้องถิ่นจังหวัดราชบุรีวันนี้จะพามาดูการแต่งงานหรือพิธีกินตองของคนลาวเวียงถือได้ว่าเป็นประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ประเพณีหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ของตน สมัยก่อนเมื่อหนุ่มสาวลาวเวียงตกลงที่จะใช้ชีวิตคู่ร่วมกัน ฝ่ายชายจะจัดขันหมากมาสู่ขอหญิงเพื่อมาเป็นภรรยา เมื่อตกลงกันเรียบร้อยแล้วทั้งสองฝ่ายจะเริ่มเตรียมจัดหาของสำหรับพิธีกิน ตอง ในวันพิธีกินตองฝ่ายชายจะเตรียมขันหมากไปที่บ้านของฝ่ายหญิง เมื่อไปถึงบ้านของหญิงก็จะมีตรวจนับเงินค่าตอง และมอบให้พ่อแม่ของเจ้าสาว จากนั้นคู่บ่าวสาวจึงมานั่งเพื่อทำการผูกข้อมือ และป้อนไข่ขวัญให้แก่กัน เสร็จแล้ว บ่าวสาวจะนำดอกไม้ ธูป เทียน และผ้าไปไหว้ญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่าย เสร็จแล้วเจ้าบ่าวและญาติพี่น้องก็จะกลับไปบ้านของตน เมื่อได้เวลา 2-3 ทุ่ม ญาติพี่น้องเจ้าบ่าวจะนำเจ้าบ่าวไปส่งที่บ้านเจ้าสาวเพื่อทำพิธีปูที่นอน และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ราชบุรี มีการสั่งสอน อบรมคู่บ่าวสาวในเรื่องของการใช้ชีวิตคู่

ประเพณีอุปสมบท

โดยปกติชาวไทยลาวเวียงนับถือศาสนาพุทธ เมื่อบุตรชายอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ ทุกคนจะต้องทำการเข้าอุปสมบทเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณบิดามารดา ถ้ายังไม่ได้บวช บิดามารดาที่มีบุตรธิดาจะไม่อนุญาตให้เข้าพิธีแต่งงานด้วย ขั้นตอนการจัดงานอุปสมบทจะเชิญญาติพี่น้องร่วมแห่-นาคไปวัด โดยจะมีวงดนตรีนำแห่ไปรอบอุโบสถ 3 รอบ แล้วจึงเข้าสู่พระอุโบสถทำพิธีทางสงฆ์ต่อไป ปกติจะจัดงานกัน 2 วัน

ภาพที่ 2.20 - 2.21 สิ่งของสำหรับอุปสมบทและอาหารพื้นบ้านสำหรับแขกรับเชิญ

ภาพที่ 2.22 - 2.23 วัวลากเกวียนสำหรับนาค แห่ไปรอบๆ หมู่บ้าน

ภาพที่ 2.24 - 2.25 เตรียมขบวนแห่นาคไปเข้าพิธีอุปสมบทในวันที่สอง

ภาพที่ 2.26 - 2.27 วงดนตรีบรรเลงนำขบวนแห่นาค ณ วัดกำแพงเหนือ ตำบลบ้านสิงห์

ภาพที่ 2.28 - 2.29 ส่วนหนึ่งในขั้นตอนพิธีอุปสมบทภายในโบสถ์

ภาพที่ 2.30 - 2.31 พระกรรมวาจาจารย์และพระอนุสาวนาจารย์สมมติตนเพื่อสวด
ประกาศถามอันตรายิกธรรมแก่ผู้เข้าอุปสมบท

ประเพณีบุญข้าวหลาม

ประเพณีนี้ ชาวไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือเรียกประเพณีบุญข้าวจี บุญประเพณีจะจัดขึ้นทุกวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 3 ชาวบ้านจะหุงข้าวหลามทุกครัวเรือน เพื่อนไปถวายพระในวันรุ่งขึ้น ซึ่งเป็นวันพระขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 อีกส่วนหนึ่งนำไปแจกเพื่อนบ้านในหมู่บ้าน เชื่อว่าการทำบุญในวันพระใหญ่ ซึ่งตรงกับวันมาฆบูชา เป็นการถวายและบูชาพระพุทธเจ้า การทำข้าวหลามเป็นภูมิปัญญาในการทำอาหารและถนอมอาหารให้เข้ากับวิถีวัฒนธรรมชาติ หนังสือมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม Intangible Cultural Heritage อธิบายสรุปได้ดังนี้ ต้นไผ่ซึ่งเป็นพืชที่ปลูกและมีอยู่ในทุกภาคของประเทศไทย การทำข้าวหลามแรกเริ่มเดิมที คือนำข้าวสารหรือข้าวเหนียวมาหุงในกระบอกไม้ไผ่ แต่ที่

นิยมมักใช้ข้าวเหนียวมาหุงเป็นข้าวหลามซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาการหุงข้าวหลามเหนียวให้เป็นอาหารหวานที่ปรุงรสด้วยน้ำกะทิ มีรสชาติ หวาน มัน เค็มต้นไผ่ที่นิยมมาหุงข้าวหลามนั้นคือ ไผ่ข้าวหลามหรือไผ่ป่า ซึ่งลำต้นจะเป็นปล้องยาว 30-60 เซนติเมตร มีหลายขนาด คุณสมบัติพิเศษของไผ่ข้าวหลามคือเยื่อไผ่จะร้อนออกดีมาก ง่ายต่อการปอกออกจากลำไผ่และคงความหอมอีกทั้งได้รูปทรงกระบอกส่วนไผ่ป่า หรือไผ่ชนิดอื่น ๆ ถึงแม้จะใช้ได้ แต่เมื่อนำมาหุงข้าวหลามพบว่าเยื่อจะไม่ค่อยร้อนจึงไม่เป็นที่นิยม

ขั้นตอนสำคัญในการทำข้าวหลาม คือการใช้ข้าวเหนียวชนิดดำหรือขาว จำนวน 1 ถัง น้ำตาลทราย 4 กิโลกรัม น้ำกะทิ 10 กิโลกรัม เกลือ 2-3 ชิต แล้วนำข้าวเหนียวไปแช่น้ำช่วงเวลาเย็น เมื่อถึงเช้าก็คั้นกะทิสด จากนั้นซาวข้าวเหนียวที่แช่ไว้มาใส่กะทิ น้ำตาลและเกลือ คลุกเคล้าให้เข้ากัน แล้วนำข้าวเหนียวที่ผสมใส่ลงในกระบอกไม้ไผ่ ให้น้ำท่วมเมล็ดข้าวเหนียวให้เหลือพื้นที่ปากกระบอกไม้ไผ่ประมาณ 2 นิ้ว ขั้นตอนต่อมาคือ การนำข้าวเหนียวที่ใส่ในกระบอกไม้ไผ่ไปเผาไฟ บนเตาตะแกรงเหล็กซึ่งทำเป็นรางตะแกรงเหล็กเหมือนจั่วหลังคาบ้านและสูมไฟตรงกลาง เพื่อให้สามารถวางกระบอกข้าวเหนียวให้ตั้งแบบเอียงที่จะไม่ทำให้น้ำในกระบอกไม้ไผ่ไหลออกมาง่าย จากนั้นจึงค่อยสังเกต และค่อย ๆ พลิกกลับด้านกระบอกไม้ไผ่เพื่อให้ข้าวหลามในกระบอกไม้ไผ่สุกทั่วกันซึ่งใช้เวลาในการหุงประมาณ 2 ชั่วโมงข้าวหลามที่นิยมว่าอร่อยและขึ้นชื่ออาหารว่างระดับ OTOP คือ ข้าวหลามหนองมน ข้าวหลามนครปฐมที่มีเอกลักษณ์คือ รสชาติหอม หวาน มัน เข้มข้นเพราะมีหัวกระทิมีส่วนประกอบของหน้าที่หลากหลาย เช่น สังขยา ถั่วดำ กะทิ เผือก เป็นต้น

ความสำคัญของข้าวหลามนอกเหนือจากภูมิปัญญาในการทำอาหารและถนอมอาหารแล้วชาวไทยทุกภาคยังนำข้าวหลามมาใช้เป็นอาหารในประเพณี ดังเช่น จังหวัดราชบุรี มีประเพณีบุญข้าวหลามของชาวลาวเวียงและลาวพวน ในอำเภอพนมสารคาม โดยงานบุญประเพณีจะจัดขึ้นทุกวันขึ้น 14 ค่ำ เดือน 3 ชาวบ้านจะหุงข้าวหลามทุกครัวเรือน เพื่อนำไปถวายพระในวันรุ่งขึ้น ซึ่งเป็นวันพระขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 หลังจากนั้นจะพากันเดินขึ้นเขาตงยาง ซึ่งมีระยะทาง 5 กิโลเมตร เพื่อไปปิดทองรอยพระพุทธบาทบนเขาตงยาง และนำข้าวหลามที่เหลือจากการทำบุญไปแบ่งกันรับประทานนอกจากนี้ในภาคเหนือยังมีประเพณีทำข้าวหลามไปถวายพระในวันเดือนสี่ คือ ประมาณเดือนมกราคม ซึ่งเป็นการทำทานร่วมกับการทำทานข้าวซี้และข้าวล้นบาตร (มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม Intangible Cultural Heritage, 2558)

ประเพณีเดือนสี่

เดือนสี่ถือเป็นฤดูแล้ง ส่วนมากจะประกอบพิธีอวมงคลต่างๆ เช่นทำบุญกระตุก เป็นต้น

ประเพณีเดือนห้า

เดือนห้าเป็นประเพณีสงกรานต์ ทั้งเทศกาลจะมีการหยอกเล่นกันไม่ถือเนื้อถือตัว ส่วนใหญ่จะมีพิธีแห่โดยจัดขึ้นของแต่ละหมู่บ้าน แห่ไปวัดโบสถ์ วัดบ้านสิงห์ เทศบาลบ้านเล็ก พิธีสงฆ์น้ำพระ

สรองน้ำผู้เฒ่าผู้แก่ เอกลักษณะการสรองน้ำพระของบ้านเลือก จะมีการสร้างรางไม้ไผ่เสริ่จสันเทศบาล
สงกรานต์จะมีการสรองน้ำพระ

ภาพที่ 2.32 - 2.33 ขบวนแห่จากชุมชนวัดบ้านเลือกไปยังเทศบาลตำบลบ้านเลือก

ภาพที่ 2.34 - 2.35 ประมวลภาพประเพณีวันสงกรานต์

ภาพที่ 2.36 - 2.37 พิธีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ
บันทึกภาพวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2557

ภาพที่ 2.38 - 2.39 พระพุทธรูปหลวงปู่ินทร์และพิธีกรผู้ทรงคุณวุฒิของหมู่บ้าน

ภาพที่ 2.40 แสดงทางไหลของน้ำจากกระบอกไม้ไผ่ไปสู่พระสงฆ์

ภาพที่ 2.41 - 2.42 การก่อเจดีย์ทรายและการเล่นสาดน้ำ ณ วัดโบสถ์

ภาพที่ 2.43 กระบอกไม้ไผ่รองน้ำสรงน้ำพระ ประมวลภาพในงานประเพณีสงกรานต์ ณ วัดโบสถ์ บันทึกภาพวันที่ 18 เมษายน พ.ศ. 2557

ตัวอย่างการจัดงานประเพณีสงกรานต์ ของชาวลาวเวียง อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ได้ทำการศึกษาจากการจัดตั้งขบวนสนามกีฬาโรงเรียนอนุบาลโพธาราม และวัดบ้านสิงห์ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีสัมพันธ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นลาวเวียงกันที่ อำเภอโพธาราม กับงาน “สงกรานต์ลาวเวียงราชบุรี” โดยเป็นความร่วมมือในการจัดงานของอำเภอโพธาราม ร่วมกับเทศบาลตำบลบ้านสิงห์ ได้กำหนดจัดงานสงกรานต์ เพื่อสืบสานประเพณีสงกรานต์ และสืบสานวัฒนธรรมชาวไทยพื้นถิ่นลาวเวียง ในพื้นที่จังหวัดราชบุรี ระหว่างวันที่ 15-17 เมษายน 2556 ณ สนามกีฬาโรงเรียนอนุบาลโพธาราม (ชุมชนวัดบ้านสิงห์) และบริเวณวัดบ้านสิงห์

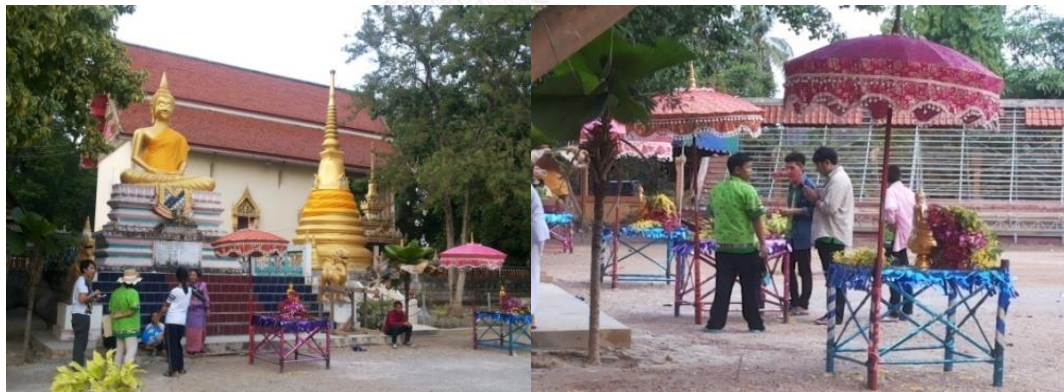

ภาพที่ 2.44 - 2.45 ประมวลภาพงานประเพณีแห่ดอกไม้ วัดบ้านสิงห์

ภาพที่ 2.46 - 2.47 ประมวลภาพงานประเพณีแห่ดอกไม้ วัดบ้านสิงห์
ระยะทางจากวัดกำแพงเหนือไปจนถึงวัดบ้านสิงห์
บันทึกภาพวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2557

กิจกรรมภายในงานประกอบด้วย การร่วมพิธีบวงสรวงบรรพชน การแสดงรำเวียงของ
หน่วยงานชุมชน ขบวนแห่ดอกไม้ การรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ การประกวดการแสดงด้านการอนุรักษ์
วัฒนธรรมเพลงลูกทุ่งไทย การประกวดเทพีสกกรานต์ การแข่งขันกีฬาพื้นบ้าน ชมมหรสพและการ
แสดงแสงสีตลอดงาน

ภาพที่ 2.48 - 2.49 ประเพณีแห่ดอกไม้

ประเพณีเดือนหก

พิธีทำบุญกลางบ้านนิยมจัดกันในเดือน 6 ข้างขึ้นของทุกปี โดยต้องทำพิธีเบิกบ้านที่ศาล-
เจ้านายก่อนเป็นอันดับแรก

ภาพที่ 2.50 การทำบุญกลางบ้าน

เอกสารประกอบการเรียนการสอนของคุณครูกรรณิกา ทรงทอง ครูชำนาญการพิเศษ
โรงเรียนวัดโบสถ์ “อินทรีรัฐราษฎร์บำรุง” บันทึกภาพวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2558

ประเพณีเดือนหกยังปรากฏประเพณีที่เรียกว่า “การทำบุญทุ่ง” โดยกิจกรรมประกอบด้วย
การไถนาพื้นดิน เพื่อตากหน้าดิน

ภาพที่ 2.51 ภาพการทำนาของชาวลาวเวียงตำบลบ้านเลือก

ประเพณีเดือนแปด ปรากฏการแห่ปราสาทผึ้งหรือแห่เทียนพรรษา ช่วงเข้าพรรษา

ประเพณีเดือนสิบ ปรากฏประเพณีแก้อ้อข้าวหรือประเพณีสารทลาว

ภาพที่ 2.52 - 2.53 ห่อข้าวกับกระยาสารท

ภาพที่ 2.54 การนำห่อข้าว กระยาสารท และอาหารอื่น ๆ ถวายพระก่อนแก้ห่อข้าว

ช่วงกลางเดือนสิบ มีการทำขนมกระยาสารท ในห่อข้าวจะมีขนมกระยาสารท มีข้าวอาหารคาวหวาน หยิบใส่ในห่อข้าวอย่างละนิดอย่างละหน่อย เอาไปพิธีที่วัดตามแบบของไทย เมื่อเสร็จพิธีชาวบ้านก็แยกย้ายกันหยิบห่อข้าว แล้วนำห่อข้าวไปแก้เพื่อนำไปบูชาเลี้ยงบรรพบุรุษที่บรรจุอยู่รอบ ๆ วัตถุประสงค์จะนำมาเลี้ยงและบูชาเจ้าที่นา ชาวบ้านเรียกกันว่า “เจ้าปู่ทุ่ง”

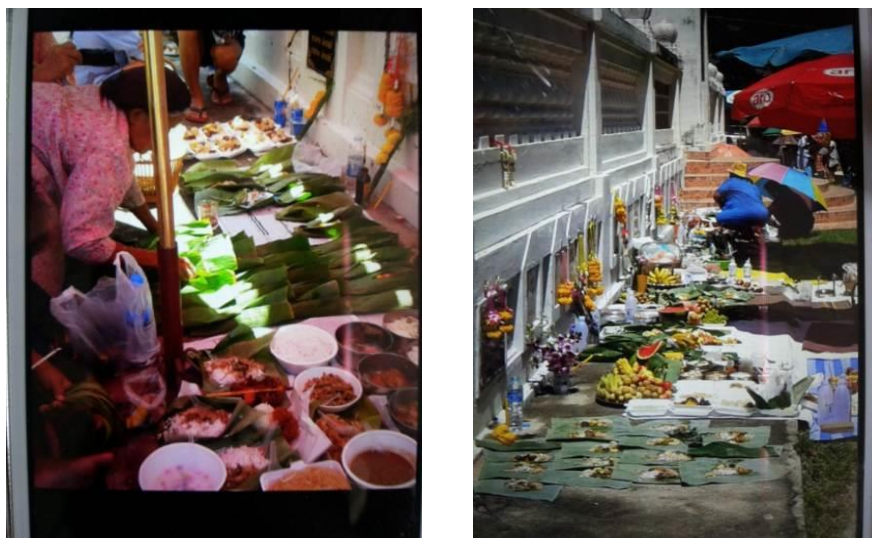

ภาพที่ 2.55 อาหารคาวหวาน
เอกสารประกอบการเรียนการสอนของคุณครูกรรณิกา ทรงทอง
ครูชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดโบสถ์ “อินทรีราษฎร์บำรุง”
บันทึกภาพวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2558

ภาพที่ 2.56 - 2.57 ชาวบ้านจะนำใบตองมาฉีกเป็นเส้นเล็ก ๆ และเขียนชื่อ-สกุลของบรรพบุรุษ

ภาพที่ 2.58 - 2.59 กิจกรรมการแก้อ๋อข้าว
 บันทึกภาพวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2558 ณ วัดบ้านเลือก ตำบลบ้านเลือก
 อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

หลังจากเสร็จพิธี ชาวบ้านหีบและเข้าไปนำห่อข้าว กระจยาสารทและอาหารชนิดอื่น ๆ ที่นำมาทำบุญ มาวางที่จุดบรรจุกระดูกของแต่ละครอบครัว จุดธูป เทียน กล่าวชื่อ-สกุล ของบรรพบุรุษตามความเชื่อเพื่ออัญเชิญดวงวิญญาณมารับเครื่องเซ่นไหว้

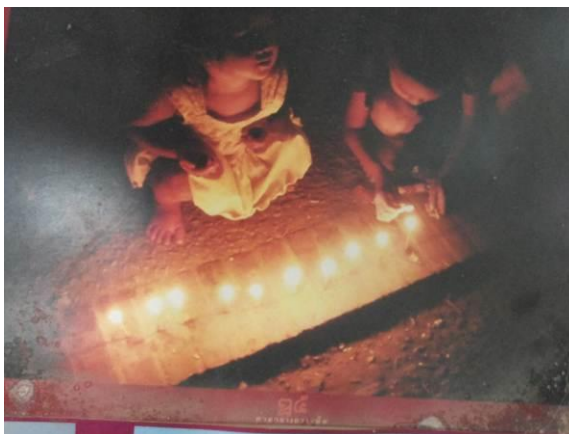
ประเพณีตักบาตรเทโว

ภาพที่ 2.60 ประเพณีตักบาตรเทโว ณ หอศิลปวัฒนธรรมวัดโบสถ์
 บันทึกภาพวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2558

สำหรับวันแรม 1 ค่ำ เดือน 11 ช่วงเทศกาลออกพรรษา ชาวบ้านจะร่วมกันนำข้าวสารอาหารแห้งมาร่วมในประเพณีตักบาตรเทโว

ประเพณีบุญได้น้ำมัน

ภาพที่ 2.61 ประเพณีบุญได้น้ำมัน

บันทึกภาพวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2558 ณ หอศิลป์วัฒนธรรมวัดโบสถ์
ตำบลบ้านเลื่อ อำเภोधุดาราม จังหวัดราชบุรี

คำว่า “ได้” หมายถึง ส่องแสงสว่าง ในสมัยก่อนจะนำมะละกามาแกะเป็นรูปตัวกบ นำเชือกฝ้ายพันเกรียวเป็นไส้เทียนเพื่อจุดไฟ การเขี้ยวกะทิให้เป็นน้ำมันมะพร้าว หยอดใส่ไส้เทียน เรียกกันว่า ตีนกา โดยนำเอาไส้เทียนมาขึ้นรูปเป็นลักษณะคล้ายตีนกา ตามความเชื่อที่ว่า บูชาพระพุทธเจ้าและส่องแสงสว่างให้พระพุทธเจ้าเดินทางลงมาจากสวรรค์ พระพุทธเจ้าจะเสด็จเดินทางสู่สวรรค์เพื่อโปรดบิดามารดา และช่วงออกพรรษาพระพุทธเจ้าทรงเสด็จกลับ และได้นี้จะส่องสว่างระหว่างทางให้พระพุทธเจ้าเสด็จลงมายังโลก และช่วงออกพรรษา พุทธศาสนิกชนจะมีการทำบุญตักบาตรเทโว กิจกรรมตอนกลางคืนก็จะมี การแสดงเพื่อความบันเทิงต่าง ๆ เช่น การแสดงรำบั้งโสลับ การบรรเลงของแคนวง

ภาพที่ 2.62 แบบจำลองตัวกบกับตีนกา

ภาพที่ 2.63 - 2.64 ได้น้ำมันในปัจจุบัน
บันทึกภาพวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2558 ณ หมู่ 3 ชุมชนบ้านขนุน
ตำบลบ้านเลือก อำเภอโศกราม จังหวัดราชบุรี

การแห่ข้าวพันก้อน

การพันข้าวพันก้อนคือ การปั้นข้าวเหนียวใส่บาตรตอนเช้า ปั้นข้าวเหนียวใส่สำหรับวางในหาบ แล้วหาบเวียนรอบโบสถ์ 3 รอบ แล้วถวายพระฉันเช้า ประเพณีนี้ไม่พบการใช้วงดนตรีมาบรรเลงประกอบพิธี เนื่องจากเป็นการทำบุญใส่บาตรทั่วไปที่ชาวบ้านนิยมปฏิบัติกันเป็นประจำของแต่ละชุมชน และเพื่อความเหมาะสมในการประกอบพิธีกรรมภายในวัดด้วย

ประเพณีเดือนสิบสอง

เดือนสิบสอง ปรากฏประเพณีลอยกระทง ชาวบ้านเดินทางเข้าวัดนำอาหารคาวหวานไปถวายพระช่วงเช้า ช่วงเย็นจะมีงานรื่นเริงในหมู่บ้าน ชาวบ้านชวนกันมาลอยกระทง ขึ้นอยู่กับส่วนงานราชการจะจัดงานที่วัดหรือหมู่บ้านแห่งไหนในอดีตมีการบรรเลงแคนวง แต่ในปัจจุบันด้วยสภาพแวดล้อม สภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป จึงกลายมาเป็นวงดนตรีประยุกต์เพื่อให้ทันตามสมัยนิยม

จากการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีการใช้ดนตรีเข้ามาร่วมบรรเลงในประเพณีและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับขบวนแห่ ต้อนรับแขกบ้านแขกเรือน งานเฉลิมฉลองต่าง ๆ เป็นสำคัญ เพื่อเกิดเป็นสีสันและความสนุกสนานรื่นเริงของงาน และเกี่ยวเนื่องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันด้วย จึงทำให้ลดปริมาณการจ้างวงดนตรีมาบรรเลงในงานอื่น ๆ

2.2.5 ภาษาของลาวเวียง

ตำบลบ้านเลื่อมมีภาษาถิ่น เรียกว่า “ภาษาลาวเวียง” ซึ่งชาวบ้านเชื้อสายลาวเวียงจันทน์ยังคงรักษาเอกลักษณ์ทางภาษาในการใช้พูดสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน ภาษาของชาวลาวเวียงอาจจะคล้ายเคียงกับภาษาลาวทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่มีความแตกต่างกันที่สำเนียงการพูดภาษาลาวเวียงกับภาษาไทย มีการใช้รูปประโยคและไวยากรณ์เหมือนกันแต่คำศัพท์จะแตกต่างกันมาก โดยภาษาไทยมีการออกเสียง 32 เสียง แต่ภาษาลาวเวียงมีการออกเสียงพยัญชนะเพียง 20 เสียง และมีสระ 18 เสียง ตัวอย่างเช่น

ภาษาไทย	ภาษาลาวเวียง	การอ่านออกเสียง	
ช	ช	ผู้ชาย → ผู้ชาย	ข้าง → ข้าง
ย	ญ (นาสิก)	ยก → ญก	ยอม → ญอม
ร	ฮ	รัก → ฮัก	เรือน → เฮือน
สระอะ	สระเอะ	ตะวัน → ตะเว็น	กลางวัน → กลางเว็น
สระอา	สระอ้าว	ขวา → ข้าว	แดงกว่า → แดงกัว
สระเอะ	สระแอะ	เอว → แอว	
สระอุ	สระโอะ	ทุ่งนา → โห่งนา	หนองบัว → หนองโบัว

ตารางที่ 2.1 การใช้ไวยากรณ์ การออกเสียง และพยัญชนะ

ที่มา : กรรณิกา ทรงทอง เอกสารประกอบการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชุดปลูกจิตสำนึกรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไทยลาวเวียง สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโบสถ์ “อินทรีรัฐราษฎร์บำรุง”

จากที่มาของตาราง คำและภาษาลาวเวียง ผู้วิจัยทำการรวบรวมได้จากการเก็บข้อมูล
ภาคสนาม และสามารถแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ ดังนี้

หมวดคำสรรพนาม

เจ้า	หมายถึง	คุณ เธอ
สัน ซ้อย	หมายถึง	ฉัน
กู ซ้อย	หมายถึง	ตัวเรา
สู	หมายถึง	มีง
อีพ้อ อีแม	หมายถึง	พ้อ แม่
พ้อคุณ แม่คุณ	หมายถึง	ตา ยาย
ไอ้ห้า อีหล้า	หมายถึง	ลูกชาย ลูกหญิง
อ้ายพี่อ้าย	หมายถึง	พี่ พี่ชาย
พี่น้อง	หมายถึง	พี่สะใภ้
บ่าว สาว	หมายถึง	ผู้ชาย ผู้ชาย
ทิด	หมายถึง	ผู้ชายที่อุปสมบทแล้ว
หมู่	หมายถึง	เพื่อน
เสี้ยว	หมายถึง	เพื่อนสนิท

หมวดคำกริยา

กินเช่า	หมายถึง	กินข้าว
ญ่าน	หมายถึง	กลัว
เมี้ยน	หมายถึง	เก็บ
ซัง	หมายถึง	เกลียด
ซี้ต้วะ	หมายถึง	โกหก
คืดฮอด	หมายถึง	คิดถึง
ญ่าง	หมายถึง	เดิน
ถึก	หมายถึง	ถูก
ถิม	หมายถึง	ทิ้ง
เฮด	หมายถึง	ทำ
เว้าชวน	หมายถึง	นินทา
เบ็ง	หมายถึง	ดู
เว้า	หมายถึง	พูด
ฮัก	หมายถึง	รัก

เอ็น	หมายถึง	เรียก
บ่จัก	หมายถึง	ไม่รู้
หมวดคำคุณศัพท์		
เคียด	หมายถึง	โกรธ
หมั่น	หมายถึง	ขยัน
อีหลี	หมายถึง	จริงๆ
คัก	หมายถึง	แน่
โหล่	หมายถึง	บ้า
หลาย	หมายถึง	มาก
สวย	หมายถึง	ช่วยล่วย
หยาบ	หมายถึง	โคล
เหมือน	หมายถึง	คือ
หมวดคำสร้อย		
ดำอิดดำออก	หมายถึง	แรกเริ่มเดิมที
กะเดี้ยกะด้อ	หมายถึง	ทำเกินเลย
ซึ่มมิม	หมายถึง	ดำนาก
แคว่มแคว่ม	หมายถึง	ซี้เหร่
ค่อล่อ แค้แล่	หมายถึง	คนตัวเล็ก
เซิบเจิบ	หมายถึง	คนใจลอย
เซวแล้ว แซวแล้ว	หมายถึงไป	ไหนไม่มองพวก
สะเดิดสะเดอ	หมายถึง	รีบมาก กลัวไม่ทันคนอื่น
หมวดคำถาม-คำตอบ		
ไผ	หมายถึง	ใคร
ไซ้	หมายถึง	แม่น
ไซ้ใหม่	หมายถึง	แม่นบ่
อยู่ไซ	หมายถึง	อยู่ไหน
ท่อใด	หมายถึง	เท่าไร
ไปไซ	หมายถึง	ไปไหน
ปานใด	หมายถึง	เมื่อไหร่
บ่แม่น	หมายถึง	ไม่ใช่
มือใด	หมายถึง	วันไหน

อีหยัง	หมายถึง	อะไร
ซุ่มบายดี	หมายถึง	สบายดี
ซุ่มบายดีบ่	หมายถึง	สบายดีไหม

หมวดเวลา

มื่อนี้	หมายถึง	วันนี้
มื่ออื่น	หมายถึง	พรุ่งนี้
มื่อฮือ	หมายถึง	มะรืนนี้
มื่อตือ	หมายถึง	มะรื่องนี้
ตอนเช้า	หมายถึง	ตอนเช้า
ตอนแลง	หมายถึง	ตอนเย็น
กลางเวีน	หมายถึง	กลางวัน
สวย	หมายถึง	เวลาสาย

จากการศึกษาประวัติความเป็นมาของจังหวัดราชบุรี จะเห็นได้ว่าชาวลาวเวียงถือเป็นชาติพันธุ์หนึ่งในจังหวัดราชบุรีที่มีความสำคัญ และจากการศึกษาความเป็นมา สังคม วัฒนธรรม และบริบทที่เกี่ยวข้องกับชาวลาวเวียงจะเห็นได้ว่าชาวลาวเวียงเป็นชาติพันธุ์ที่มีความเป็นมายาวนาน มีสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต ตลอดจนความเชื่อเป็นของตนเอง การศึกษาการบรรเลงดนตรีโดยเฉพาะวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณในครั้งนี้จะเป็นการนำเสนอรายละเอียดดนตรีที่มีความสำคัญอีกทอดหนึ่งด้วย

บทที่ 3

ชีวประวัตินักดนตรีและลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรี

ในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

ชีวประวัตินักดนตรีในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อทำการบันทึกชีวประวัตินักดนตรีจำนวน 11 คน นอกจากนี้ยังแสดงลักษณะทางกายภาพเพื่อแสดงการประสมวงของวงดนตรีดังกล่าว ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ชิวประวัตินักดนตรี

3.1.1 นายทอม พรหมมิโย

ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลบ้านเลือก และเป็นหัวหน้าวงแคนประยุกต์ คณะพรพระศิวะ มีความสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีดำเนินทำนองแคน

ภาพที่ 3.1 นายทอม พรหมมิโย

บันทึกภาพวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2558

นายทอม พรหมมิโย เกิดวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2497 ปัจจุบันอายุ 61 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ อาศัยอยู่บ้านเลขที่ 42/1 หมู่ 5 ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70120 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งหัวหน้าวงแคนประยุกต์ คณะพระประทีพและเป็นนักดนตรีในคณะหนุ่มเสียงพิณ บิดาชื่อ นายเงิน พรหมมิโย อายุ 82 ปี ประกอบอาชีพนักดนตรีและพ่อบ้าน มารดาชื่อนางยมค์ พรหมมิโย อายุ 81 ปี ประกอบอาชีพแม่บ้าน ทั้งบิดาและมารดายังมีชีวิตอยู่ นายทอม พรหมมิโย มีพี่น้องร่วมบิดามารดาจำนวน 7 คน เป็นผู้ชาย 1 คน เป็นผู้หญิง 6 คน มีคู่สมรสชื่อนางทิพย์มณี พรหมมิโย อายุ 45 ปี อาชีพแม่บ้าน ปัจจุบันยังคงมีชีวิตอยู่ มีบุตรร่วมกันเป็นชาย 1 คน ชื่อนายธีรวัฒน์ พรหมมิโย อายุ 24 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะบัญชี มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันประกอบอาชีพพนักงานที่ว่าการไปรษณีย์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และนักดนตรีเสริม

ด้านการศึกษา นายทอม พรหมมิโยสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโบสถ์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ต่อมาสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 5-7 จากโรงเรียนวัดบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีและสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนราชบำรุงวิทย่อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (ทอม พรหมมิโย, สัมภาษณ์ 16 สิงหาคม 2558)

3.1.2 นายดุขฎี กิจชำนาญ

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม และเป็นหัวหน้าคณะหนุ่มเสียงพิณ มีความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีดำเนินทำนองพิณ

ภาพที่ 3.2 นายดุขฎี กิจชำนาญ

บันทึกภาพวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2557

นายดุขฎิ กิจชำนาญ เกิดวันที่ 12 กรกฎาคม พ.ศ. 2511 ปัจจุบันอายุ 47 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 111/1 หมู่ 4 ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพนาราม จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70120 ประกอบอาชีพในหน่วยงานราชการตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพนาราม จังหวัดราชบุรี และตำแหน่งหัวหน้าคณะหนุ่ม-เสียงพิน บิดาชื่อนายสุติ กิจชำนาญ มารดาชื่อนางโน กิจชำนาญ ถึงแก่กรรมแล้วทั้ง 2 คน มีพี่น้องร่วมบิดามารดาทั้งหมด 6 คน นายดุขฎิ กิจชำนาญเป็นบุตรคนสุดท้อง มีคู่สมรสชื่อนางสมพร กิจชำนาญ อายุ 44 ปี ประกอบอาชีพค้าขาย ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่ มีบุตรธิดาร่วมกัน 2 คน เป็นผู้ชาย 1 คน เป็นผู้หญิง 1 คน ชื่อนายทศพร กิจชำนาญ อายุ 20 ปี กำลังศึกษาต่อระดับปริญญาตรีสาขา คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง อำเภอมบึง จังหวัดราชบุรี และ เด็กหญิงณิชาภัณต์ กิจชำนาญ อายุ 13 ปี กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนโพธาวัฒนาเสนี อำเภอโพนาราม จังหวัดราชบุรี

ด้านการศึกษา นายดุขฎิ กิจชำนาญสำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนโพธิ์ชัยศรีสว่าง อำเภอโพนทอง จังหวัดร้อยเอ็ด ต่อมาสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนสตรีศึกษา อำเภอมบึงร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด

นายดุขฎิ กิจชำนาญ ได้รับเข็มรางวัลเกียรติยศ “แหวนทองคำ” ผู้ใหญ่บ้านยอดเยี่ยม และยังเป็นผู้นำในการอนุรักษ์และสืบสานดนตรีพื้นบ้านอีกด้วย (ดุขฎิ กิจชำนาญ, สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2558)

3.1.3 นายดำริ คำรอด

มีความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีเบส

ภาพที่ 3.3 นายดำริ คำรอด

บันทึกภาพวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2557

นายดำริ คำรอด เกิดวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2509 ปีมะเมีย ปัจจุบันอายุ 49 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 29/6 หมู่ 2 ตำบลบ้านเลื่อม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70120 ประกอบอาชีพรับจ้าง (ช่างทาสี) และประกอบอาชีพรองเป็นนักดนตรี ตำแหน่งเครื่องมือเบสในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพินของผู้ใหญ่ดุษฎี กิจ-ชำนาญ บิดาชื่อนายเจ้ม คำรอด มารดาชื่อนางปิ่น คำรอด เป็นบุตรคนเดียวมีคู่สมรสชื่อนางสมบูรณ์ อายุ 55 ปี ประกอบอาชีพแม่บ้าน ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่ ไม่มีบุตรธิดาร่วมกัน

ด้านการศึกษา นายดำริ คำรอด สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนหุบมะกล่ำ อำเภอโพธาราม ต่อมาสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนโพธารวัฒนา-เสนีอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (ตำรง คำรอด, สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2558)

3.1.4 นายสุนทร เทพพิทักษ์

นักดนตรีวงเอสที โปรโมชันมีความสามารถในการตีกลองชุด

ภาพที่ 3.4 นายสุนทร เทพพิทักษ์
บันทึกภาพวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2557

นายสุนทร เทพพิทักษ์ เกิดวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2528 ปัจจุบันอายุ 30 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 93 หมู่ 12 ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70120 ประกอบอาชีพทำตุ๊กตา นักดนตรีวงเอสที โปรโมชัน บิดาชื่อนายไพฑูรย์ เทพพิทักษ์ มารดาชื่อนางทัศนีย์ เทพพิทักษ์ มีพี่น้องร่วมบิดามารดา

ทั้งหมด 2 คน เป็นชาย 1 คน หญิง 1 คน โดยนายสุนทร เทพพิทักษ์ เป็นบุตรชายคนโต มีคู่สมรสชื่อนางสุกัญญา เทพพิทักษ์ อายุ 26 ปี ประกอบอาชีพรับจ้าง ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่ มีบุตรชายร่วมกัน 1 คนคือ เด็กชายธนากร เทพพิทักษ์ อายุ 6 ปี กำลังศึกษาในระดับอนุบาล 3 ที่โรงเรียนราชบำรุงวิทย์

ด้านการศึกษา นายสุนทร เทพพิทักษ์สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวัดกำแพงใต้ อำเภอโพธาราม ต่อมาสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนโพธารามเสนา อำเภอโพธาราม สุดท้ายสำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ จากวิทยาลัยเทคนิคโพธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (สุนทร เทพพิทักษ์, สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2558)

3.1.5 นายทศพร กิจชำนาญ

มีความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบจังหวะกลองใหญ่

ภาพที่ 3.5 ทศพร กิจชำนาญ (คนยืนซ้ายมือ)

บันทึกภาพวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2557

นายทศพร กิจชำนาญ เกิดวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2537 ปัจจุบันอายุ 20 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 33 หมู่ 4 ตำบลบ้านเลื่อม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70120 ปัจจุบันกำลังศึกษาอยู่และนักดนตรีเป็นอาชีพรอง เครื่องมือกลองใหญ่ บิดาชื่อนายดุขฎิ กิจชำนาญ มารดาชื่อนางสมพร กิจชำนาญ เป็นบุตรคนที่ 1 และมีน้องสาวร่วมบิดามารดาอีก 1 คน

ด้านการศึกษา นายทศพร กิจชำนาญ กำลังศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี สาขา คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจอมบึง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี (ทศพร กิจชำนาญ, สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2558)

3.1.6 นายวีรวัฒน์ สิงห์วิชัย

มีความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบจังหวะกลองใหญ่

ภาพที่ 3.6 นายวีรวัฒน์ สิงห์วิชัย (คนยืนขวามือ)

บันทึกภาพวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2557

นายวีรวัฒน์ สิงห์วิชัย (ยืนขวามือ) เกิดวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2530 ปี ปัจจุบัน อายุ 28 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 93/3 หมู่ 12 ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70120 ประกอบอาชีพรับจ้างและนักดนตรี ทำหน้าที่บรรเลงเครื่องประกอบจังหวะกลองใหญ่ บิดาชื่อนายวิเชียร สิงห์วิชัย มารดาชื่อนางสาธิต สิงห์วิชัย มีพี่น้องร่วมบิดามารดาทั้งสิ้น 3 คน เป็นผู้ชาย 2 คน เป็นผู้หญิง 1 คน เป็นบุตรชายคนที่ 2

ด้านการศึกษานายวีรวัฒน์ สิงห์วิชัยจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนวัดกำแพงใต้ ตำบลบ้านสิงห์ ต่อจากนั้นสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนวัดบ้านสิงห์ ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (วีรวัฒน์ สิงห์วิชัย, สัมภาษณ์ 6 ตุลาคม 2558)

3.1.7 นายสนอง ทรัพย์เย็น

มีความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบจังหวะกลองใหญ่

ภาพที่ 3.7 นายสนอง ทรัพย์เย็น
บันทึกภาพวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2558

นายสนอง ทรัพย์เย็น เกิดวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2505 ปัจจุบันอายุ 53 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 22/1 หมู่ 2 ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70120 ประกอบอาชีพรับจ้างก่อสร้าง มีคู่สมรสชื่อนางลัดดา ทรัพย์เย็น ประกอบอาชีพแม่บ้าน ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่ มีบุตรธิดาร่วมกัน 2 คน เป็นหญิง 1 คน เป็นชาย 1 คน นายสนอง ทรัพย์เย็น เป็นนักดนตรีเสริมของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ทำหน้าที่บรรเลงเครื่องประกอบจังหวะกลองใหญ่ (สนอง ทรัพย์เย็น, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2558)

3.1.8 นายวิปศย์ หืออินทร์

มีความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบจังหวะฉาบใหญ่

ภาพที่ 3.8 นายวิปศย์ หืออินทร์

บันทึกภาพวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2557

นายวิปศย์ หืออินทร์ เกิดวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2528 ปัจจุบันอายุ 30 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 18/3 หมู่ 9 ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70120 ตำแหน่งเครื่องมือฉาบ บิดาชื่อนายสำราญ หืออินทร์ ประกอบอาชีพพนักงานรักษาความปลอดภัยโรงไฟฟ้า จังหวัดราชบุรี มารดาชื่อนางยุพิน หืออินทร์ ประกอบอาชีพแม่บ้าน มีพี่น้องร่วมบิดามารดาทั้งหมด 3 คน มีพี่สาว 2 คน ซึ่งนายวิปศย์ หืออินทร์เป็นบุตรคนที่ 3

ด้านการศึกษา นายวิปศย์ หืออินทร์ สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนวัดกำแพงใต้ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ต่อมาสำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนอนุบาลโพธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (วิปศย์ หืออินทร์, สัมภาษณ์ 16 สิงหาคม 2558)

3.1.9 นายธีรวัฒน์ พรหมมีโย

มีความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบจังหวะกลองใหญ่

ภาพที่ 3.9 นายธีรวัฒน์ พรหมมีโย
บันทึกภาพวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2558

นายธีรวัฒน์ พรหมมีโย เกิดวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2534 ปัจจุบันอายุ 24 ปี เชื้อชาติ-ไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 42/1 หมู่ 5 ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70120 เป็นบุตรชายคนเดียวของนายทอม พรหมมีโยและนางทิพย์มณี พรหมมีโย

ด้านการศึกษา นายธีรวัฒน์ พรหมมีโย สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะบัญชี มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ กรุงเทพมหานคร ปัจจุบันประกอบอาชีพพนักงานที่ว่าการไปรษณีย์ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี และทำหน้าที่เป็นนักดนตรีเสริมของวงในการบรรเลงกลองใหญ่ (ธีรวัฒน์ พรหมมีโย, สัมภาษณ์ 16 สิงหาคม 2558)

3.1.10 นายเหมือน ชาวเถาะ

มีความสามารถในการกล่าวบทไหว้ครูและบรรเลงเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ

ภาพที่ 3.10 นายเหมือน ชาวเถาะ
บันทึกภาพวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2558

นายเหมือน ชาวเถาะ เกิดวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2497 ปัจจุบันอายุ 61 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 57/1 หมู่ 4 ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70120 ประกอบอาชีพหลักรับเหมาก่อสร้าง เป็นนักดนตรีเสริมในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ทำหน้าที่บรรเลงเครื่องดนตรีประกอบจังหวะฉิ่ง บิดาชื่อ นายจวง ชาวเถาะ มารดาชื่อนางสนั่น ชาวเถาะ ปัจจุบันถึงแก่กรรม มีคู่สมรสชื่อนางผกา ชาวเถาะ อายุ 52 ปี ประกอบอาชีพแม่บ้าน ปัจจุบันยังมีชีวิตอยู่ มีบุตรธิดาร่วมกัน 3 คน เป็นผู้ชาย 1 คน เป็นผู้หญิง 2 คน ปัจจุบันประกอบอาชีพรับจ้างและแต่งงานมีครอบครัว

ด้านการศึกษา นายเหมือน ชาวเถาะ สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดเขาขลุ่ย ตำบลเขาขลุ่ย อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี (เหมือน ชาวเถาะ, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2558)

3.1.11 นายเมธี ศรีวิจิตร

มีความสามารถในการบรรเลงเครื่องดนตรีดำเนินทำนองแซกโซโฟน

ภาพที่ 3.11 นายเมธี ศรีวิจิตร

บันทึกภาพวันที่ 15 เมษายน พ.ศ. 2558

นายเมธี ศรีวิจิตร เกิดวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2509 ปัจจุบันอายุ 51 ปี เชื้อชาติไทย สัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านเลขที่ 33/3 หมู่ 7 ตำบลคลองตากุด อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี รหัสไปรษณีย์ 70120 ประกอบอาชีพรับจ้างแปรรูปไม้เป็นหลัก บิดาชื่อ นายสำรอง ศรีวิจิตร และมารดาชื่อนางเกตุ ศรีวิจิตร ถึงแก่กรรมแล้วทั้ง 2 คน มีพี่น้องร่วมบิดามารดาทั้งหมด 9 คน เป็นชาย 6 เป็นหญิง 3 คน นายเมธี ศรีวิจิตร เป็นบุตรคนที่ 5 มีบุตรธิดา 1 คน ปัจจุบันเป็นนักดนตรีในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ทำหน้าที่บรรเลงแซกโซโฟน

ด้านการศึกษา นายเมธี ศรีวิจิตร สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 6 จาก โรงเรียนวัดจอมปราสาท อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี (นายเมธี ศรีวิจิตร, สัมภาษณ์ 16 สิงหาคม 2558)

3.2 ลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรี

เครื่องดนตรีที่นำมาผสมวงกันเพื่อบรรเลงในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเล็ก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีมีรายละเอียดเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นดังนี้

3.2.1 แคน

แคน เป็นเครื่องเป่าหรือเครื่องดนตรีพื้นเมืองของภาคอีสานในประเทศไทย อีกทั้งยังเป็นเครื่องดนตรีของชาวลาวหรือสปป.ลาว และถือเป็นสัญลักษณ์ประจำชาติของชนชาวลาวอีกด้วย โดยเครื่องดนตรีชนิดนี้จะใช้ไม้ซางขนาดต่าง ๆ ประกอบกันเข้าเป็นตัวแคน แคนเป็นเครื่องเป่ามีลิ้นโลหะ เสียงเกิดจากลมผ่านลิ้นโลหะไปตามลำไม้ที่เป็นลูกแคน การเป่าแคนต้องใช้ทั้งเป่าลมเข้าและดูดลมออกด้วย จึงเป่ายากพอสมควรและแคนมีหลายขนาด ถือเป็นเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่ทำให้เสียงไพเราะ เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว สร้างเสียงประสานได้ในตัวเอง บ่งบอกวิถีชีวิตของชาวลุ่มแม่น้ำโขงได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 3.12 - 3.13 แคนเจ็ดด้านซ้ายมือและแคนเจ็ดด้านขวามือ

แคนเจ็ด มีลูกแคน 7 คู่ รวมทั้ง 2 ด้านมี 14 ลูก เป็นแคนขนาดกลาง มีเสียงครบ 7 เสียงตามระบบสากล และมีระดับเสียงสูง ต่ำ ทั้ง 7 เสียง หรือที่เรียกว่า คู่แปด คือ โด เร มี ฟาซอล ลา ที (คู่แปด คือทุกเสียงเช่นเสียงโด ก็จะมีทั้งเสียงโดสูง และโดต่ำ ทุกเสียงมีคู่เสียงทั้งหมด 7 คู่)

ส่วนประกอบของแคน

1. ไม้กู่แคน
2. ไม้เต้าแคน
3. หลาบโลหะ (ลิ้นแคน)
4. จี๋สูด
5. เครื่องย่านาง

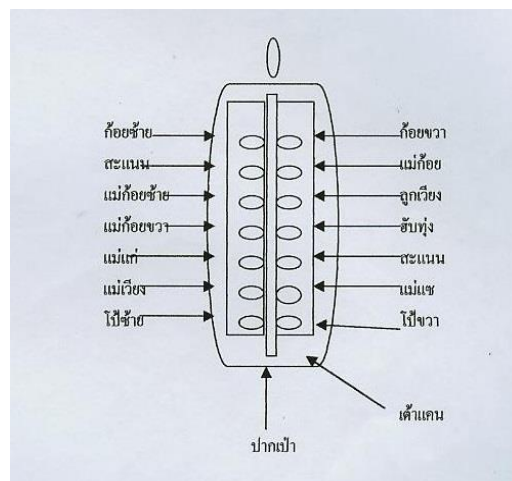
ภาพที่ 3.14 รูแพว

ภาพที่ 3.15 - 3.16 เต้าแคนทั้งด้านซ้ายมือและขวามือ

วิธีการบรรเลง

แคนเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องลม กำเนิดเสียงโดยการเป่าหรือดูด จะใช้นิ้วปิดรูท่อเสียง ทำให้เกิดเสียงตามที่ต้องการ

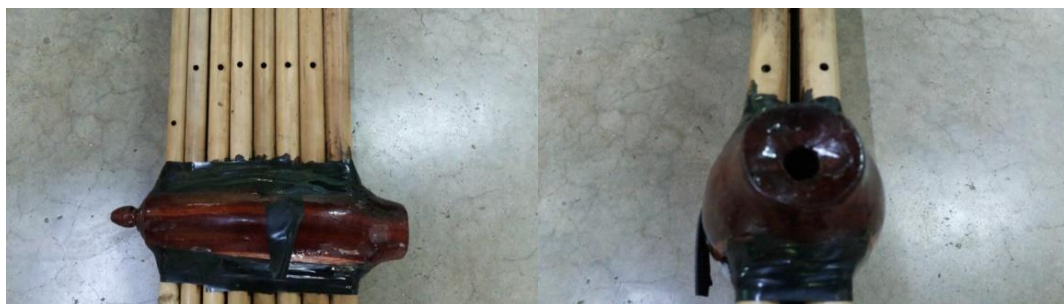

ภาพที่ 3.17 ชื่อเรียกของรูเสียงแคนเจ็ด

ภาพที่ 3.18 แคนแปด

แคนแปด มีขนาดใหญ่กว่าแคนเจ็ด มีลูกแคน 8 คู่ รวมทั้งสองด้านมี 16 ลูก คือ โด เร มี ฟา ซอล ลา ที โด เพิ่มคู่เสียงระดับสูงขึ้นไปให้เป็นเสียงประสานในการเล่นเพลงพื้นเมือง ได้แก่ เสียงซอลสูง ด้านแพซ้าย และเสียงเสฟที่เป็นเสียง ลาสูง ทางด้านแพขวา

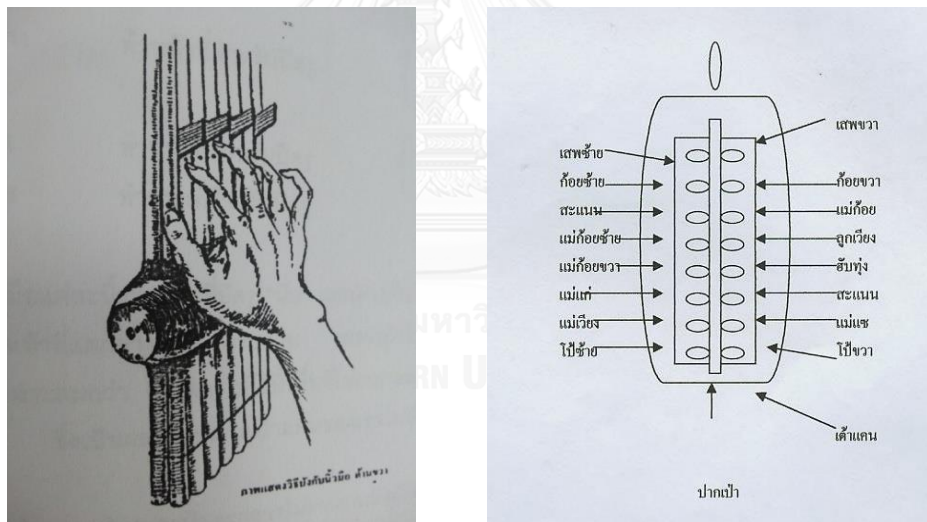

ภาพที่ 3.19 - 3.20 เต้าแคนด้านซ้ายมือและรูปปากเป่า

ภาพที่ 3.21 - 3.22 รูแพวด้านบนด้านล่าง

วิธีการจับเต้าแคนและการปิดรูเสียงแคน

ภาพที่ 3.23 - 3.24 การจับเต้าแคนชื่อเรียกของรูเสียงแคน
(นพดล บุญนันท์, 2544: 37)

การใช้นิ้วปิดรูเสียงแคน
โน้ตแคน

นิ้วมือซ้าย	ลูกที่	ระดับเสียงที่ได้
หัวแม่มือ	1	โด
ชี้	2-3	ที-เร
กลาง	4-5	มี-ฟา
นาง	6-7	ซอล-ฟา
ก้อย	8	เสฟซ่าย

ตารางที่ 3.1 ตำแหน่งการใช้นิ้วปิดรูเสียงนิ้วมือซ้าย

นิ้วมือขวา	ลูกที่	ระดับเสียงที่ได้
หัวแม่มือ	1	ลา
ชี้	2-3	โด-ซอล
กลาง	4-5	ลา-ที
นาง	6-7	เร-มี
ก้อย	8	เสฟขวา

ตารางที่ 3.2 ตำแหน่งการใช้นิ้วปิดรูเสียงนิ้วมือขวา

3.2.2 พิณ

ภาพที่ 3.25 ลักษณะพิณของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ

พิณ เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายจำนวนสายมีตั้งแต่ 2 สาย 3 สาย และ 4 สาย แตกต่างกันไปตามท้องถิ่นและโอกาสในการบรรเลง สำหรับวงพิณวงเลือกใช้พิณ 3 สาย มีการดัดแปลงติดกับกีตาร์เพื่อความสะดวกของผู้บรรเลงในการเปลี่ยนการบรรเลงไปเป็นเพลงสมัยนิยมในปัจจุบัน บรรเลงโดยการตีด้วยวัสดุที่เป็นแผ่น หรืออาจใช้อุปกรณ์ที่ใช้ในการบรรเลงกีตาร์ก็ได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 3.26 - 3.27 กระจับปี่และคอพิณคันทวนของพิณ

ภาพที่ 3.28 - 3.29 ปลายคันทวนของพิณด้านหน้าและลูกบิดปรับสาย

พิณเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายใช้ตีตมมีการเทียบสายเหมือนกับกีตาร์ ใช้สายเชือกหรือไนลอนผูกที่ปลายคันทวนและปลายลำตัวแล้วคล้องไว้ให้ระดับพิณราบกับกลางตัวผู้บรรเลง จึงสายให้ตึง มือด้านซ้ายใช้กดกำหนดเสียงโน้ตต่าง ๆ ใช้นิ้วโป้งกับนิ้วชี้มือขวาจับอุปกรณ์ที่เรียกว่า “ปิ๊ก” ในการตีตม สายพิณที่ใช้ตีตมเป็นหลักในการดำเนินทำนองมี 3 สาย นับลำดับสายจากล่างขึ้นบน สายที่ 1 มีเสียงลา สายที่ 2 มีเสียงเร และสายที่ 3 มีเสียงลา เสียงเดียวกับสายที่ 1

3.2.3 กลองพื้นเมืองหรือโตน

ภาพที่ 3.30 ลักษณะของตัวกลอง

กลองพื้นเมือง วัดความยาวจากขอบกลองด้านบนถึงขอบกลองด้านล่าง มีความยาว 45 เซนติเมตร เส้นรอบวงกลางลำตัว กว้าง 102 เซนติเมตร หน้ากลองด้านบนมีเส้นรอบวงกว้าง 83

เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางยาว 22 เซนติเมตร หน้ากลองด้านล่างมีเส้นรอบวงกว้าง 66 เซนติเมตร เส้นผ่านศูนย์กลางยาว 17 เซนติเมตร หน้ากลองซึ่งด้วยหนังวัว และซึงโยงสายรอบตัวกลองเส้นละ 1 เซนติเมตร

ภาพที่ 3.31 - 3.32 หน้ากลองด้านบนและหน้ากลองด้านล่าง

กลองพื้นเมืองจะมีสายหรือเชือกในลอนผูกติดกับตัวกลอง เวลาบรรเลงจะต้องสวมคล้องเข้ากับลำตัวผู้เล่น โดยจะหันหน้ากลองด้านบนขึ้น ผู้บรรเลงจะยืนและเดิน ใช้ส่วนนิ้วและฝ่ามือตีกระทบลงบนหน้ากลอง หน้ากลองด้านบนจะมีเสียงทุ้มต่ำสลับกันกับหน้ากลองด้านล่าง

3.2.4 ฉิ่ง

ภาพที่ 3.33 - 3.34 ฝาฉิ่งด้านนอกและขอบฝาฉิ่งด้านใน

ฉิ่ง เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีทำด้วยโลหะ ฉิ่งเป็นเครื่องดนตรีที่สำคัญที่สุดในการควบคุมจังหวะมีรูปร่างลักษณะคล้ายกับฝาขนมครก ฉิ่งคู่หนึ่งจะมี 2 ฝา มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 6 เซนติเมตร เส้นรอบวงกว้าง 20 เซนติเมตร เจาะรูตรงกลางสำหรับร้อยเชือกเพื่อถือตีได้สะดวก บรรเลงโดยใช้นิ้วโป้งกับนิ้วชี้ จับที่เชือกตรงกับปากรูร้อยเชือกด้านบนของฉิ่งทั้งสองฝา ฝาฉิ่งที่จับด้วย

มือขวาจะคว่ำลง ส่วนฝ่าฉิ่งที่จับด้วยมือซ้ายจะหงายขึ้น ใช้มือขวาตีที่ขอบด้านนอกของตัวผู้ ตีกระทบกันหมิ่น ๆ เปิดนิ้วทั้งสามนิ้วที่เหลือออกเวลาตีจะมีเสียงดัง “ฉิ่ง” ถ้าเอาทั้งสองฝ่าตีประกบกัน เก็บนิ้วทั้งสามกลับที่เดิม เวลาตีจะมีเสียงดัง “ฉับ”

3.2.5 ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่

ภาพที่ 3.35 ฝ่าฉาบเล็กด้านนอก

ฉาบ เป็นเครื่องดนตรีที่ทำด้วยโลหะอีกชนิดหนึ่งมีรูปร่างคล้ายฉิ่ง แต่บางกว่า และมีขนาดใหญ่และกว้างกว่าฉิ่ง มี 2 ชนิด คือฉาบใหญ่ และฉาบเล็ก ใช้ตีกระทบกันให้เกิดเสียงตามจังหวะที่ต้องการ

ภาพที่ 3.36 ขอบฝ่าฉาบเล็กด้านใน วัดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 12-14 เซนติเมตร

ภาพที่ 3.37 ฉาบใหญ่วัดขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 24-26 เซนติเมตร

ภาพที่ 3.38 - 3.39 ฝาฉาบใหญ่ด้านนอกและขอบฝาฉาบใหญ่ด้านใน

ฉาบเล็ก มีหน้าที่บรรเลงทยอยกล้อไปกับจังหวะฉิ่ง ลักษณะการจับเช่นเดียวกับฉิ่ง การตีเปิดมือไปข้างหน้า จะเกิดเสียง “แช่ หรือ ฉะ” การตีปิดมือโดยที่ลากฝาฉาบกลับมา จะเกิดเสียง “กวับ หรือ วับ” ส่วนฉาบใหญ่มีหน้าที่บรรเลงประกอบกับฉิ่งโดยตีลงพร้อมกับเสียงฉับ จะเกิดเสียง “ฉ่า” แต่ฉาบใหญ่จะมีเสียงที่ดังมากกว่าฉาบเล็ก

3.2.6 เบส

ภาพที่ 3.40 เบส

เบส เป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย เบสไฟฟ้าที่ใช้โดยทั่วไปจะมี 4 สาย 5 สาย และ 6 สายเบส 4 สายการตั้งสายตามมาตรฐานคือ E-A-D-G (เรียงจากต่ำ-สูง) ลักษณะของเบสมีขนาดใหญ่กว่ากีตาร์ มีโครงสร้างของคอที่ใหญ่และยาวกว่า มีย่านความถี่เสียงต่ำ มีหน้าที่โดยหลัก ๆ ในการให้จังหวะเสียงหลัก

3.2.7 กลองชุด

ภาพที่ 3.41 กลองชุด

กลองชุดหรือกลองทริโอ เป็นเครื่องดนตรีสากลประเภทตี มี 3 ใบ 3 ขนาด ผสมอยู่ในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ก่อนการบรรเลงจะต้องสวมใส่ยึดติดไว้กับตัวตีด้วยไม้กลอง 2 อัน บรรเลงตามจังหวะต่าง ๆ ส่วนใหญ่ เช่น จังหวะสามช่า จังหวะรำวง จังหวะปี่กั้น และจังหวะไซล

กลองใบที่ 1 ขนาดเล็กเรียกว่า “กลองเล็ก หรือ สะแนร์ดรัม” ประกอบด้วยแผงลวดขึงรัดผ่านผิวหน้ากลองด้านล่าง เพื่อให้เกิดเสียงเส้นลวดกระทบหน้ากลองด้านล่าง

กลองใบที่ 2 ขนาดกลางเรียกว่า “กลองทอม หรือ เทเนอร์ดรัม” มีขนาดใหญ่กว่าสะแนร์ดรัม เป็นกลองชนิดที่สร้างขึ้นโดยไม่ใช่สายสะแนร์มีเสียงดังตุงตุง

กลองใบที่ 3 ขนาดใหญ่ เรียกว่า “ฟอ์ทอม” มีขนาดใหญ่ที่สุดใน 3 ใบ เสียงดังตุม ๆ

3.2.8 กลองใหญ่

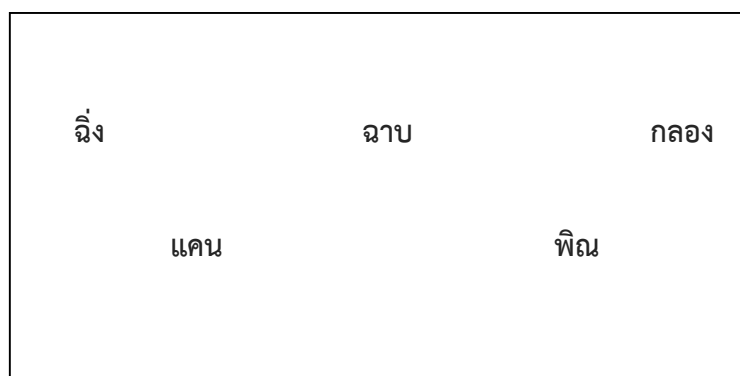

ภาพที่ 3.42 ด้านข้างของกลองใหญ่

กลองใหญ่ เป็นเครื่องดนตรีสากลประเภทเครื่องตีกระทบ มี 2 หน้า ซึ่งด้วยหนังกลอง มีขนาดตั้งแต่ 28 นิ้ว ตีด้วยไม้ ปลายไม้ข้างหนึ่งทำเป็นปมไว้สำหรับใช้ตีกระทบกับหนังกลอง หุ้มด้วยผ้าสักหลาด ผ่านนมหรือฟองน้ำ ผู้วิจัยสังเกตการใช้ไม้ตีของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือนนี้ มีการใช้ไม้ที่เป็นพลาสติกตีกลองด้วย คือไม้ผ่านนมตีด้านหนึ่ง ส่วนไม้พลาสติกตีอีกด้านหนึ่งเสียงกลองตีเน้นย้ำจังหวะเพื่อให้เกิดความหนักแน่นหรืออาจจะใช้รัวเพื่อให้เกิดความตื่นเต้น รัวเพื่อสร้างจุดสนใจในบทเพลงเพิ่มขึ้น

3.3 รูปแบบการผสมวงดนตรี

3.3.1 วงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณแบบเดิม

แผนภาพที่ 3.1 การจัดตำแหน่งเครื่องดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณแบบเดิม

3.3.2 วงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณแบบประยุกต์

ภาพที่ 3.43 การจัดตำแหน่งเครื่องดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณแบบประยุกต์

บทบาทหน้าที่ของวงดนตรี

วงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี มีลักษณะการบรรเลงดนตรีเพื่อสร้างความสนุกสนาน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียง และสืบสานขนบธรรมเนียมให้ลูกหลานได้ศึกษาและเล็งเห็นคุณค่า โอกาสในการบรรเลงมีอยู่มากในการประกอบพิธีกรรม วัฒนธรรม ประเพณี เทศกาลสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวลาวเวียงในเขตตำบลบ้านเลือก

วิธีการบรรเลง

ในการบรรเลงในงานประเพณีและงานแห่ต่าง ๆ จะมีขั้นตอนและวิธีการบรรเลงตั้งแต่เริ่มต้นจนจบการบรรเลง ดังต่อไปนี้

1. ก่อนเริ่มการบรรเลงจะต้องทำการไหว้ครู โดยมีสิ่งของในการไหว้ ได้แก่ ดอกไม้ ธูปเทียน เงินก้านล 12 บาท เหล้าและบุหรี
2. พิณทำการบรรเลงเพลงเปิดวงเป็นเพลงแรก เป็นเอกลักษณ์ในการบรรเลงเพลงพื้นบ้านของชาวลาวและเป็นการแสดงว่างานได้เริ่มขึ้นแล้ว ระหว่างการบรรเลงตลอดงาน วงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณได้ทำการบรรเลงเพลงต่าง ๆ การบรรเลงแต่ละงานขึ้นอยู่กับคนจ้างงานด้วยว่าต้องการเน้นการบรรเลงของเครื่องดนตรีประเภทใด ส่วนใหญ่มักจะบรรเลงเพลงที่มีจังหวะเร้าใจ บ้างก็แสดงการเป่าแคน บ้างก็แสดงเสียงพิณ สลับเปลี่ยนกันไปตามความสามารถของผู้บรรเลง ประเภท

เพลงสตริง เพลงลูกทุ่ง ลูกทุ่งสมัยนิยมเพื่อให้เกิดความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น รายการเพลงที่นิยม
บรรเลงได้แก่ รักจางที่บางปะกง เหล้าจ๋า ทุ่งลุยลาย คุณลำไย ทำไมน้องไม่แต่งงาน อยากรักแม่มาย
สามสิบยังแจ๋ว สาวร้าย ห้องนอนคนจน จะทำยังไงดีหนา น้องเป็นสาวขอนแก่น ขอใจเธอแลกเบอร์-
โทร ดั่งเก คนจนผู้ยิ่งใหญ่ ชวนน้องแต่งงาน เธอไม่รักทำไมไม่บอก ปุณาซากะ เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่าไม่มีการกำหนดบทเพลงที่หมายถึงการปิดวงเพื่อจะทำการจบการ
บรรเลง ผู้บรรเลงจะคำนึงถึงเวลาที่เหมาะสม และสามารถจบด้วยเพลงที่บรรเลงอยู่นั้นได้เลย ถือ
เป็นการเสร็จสิ้นภารกิจในวันตั้งนั้น

บทที่ 4

วิเคราะห์บทเพลงของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ

การวิเคราะห์บทเพลงของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณจากการเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยพบว่า แม้วาดั้งเดิม ชาวลาวเวียงจะเรียกชื่อวงดนตรีชนิดนี้ว่า “วงพิณวง” แต่ปัจจุบันการตีพิณได้สูญหายไป โดยศิลปินพิณเปลี่ยนจากการตีพิณไปบรรเลงเครื่องดนตรีสากล ดังที่ได้กล่าวรายละเอียดไว้ในบทที่ 3 ปัจจุบันเหลือแต่การเป่าแคน โดยแคนเป็นเครื่องดนตรีดำเนินทำนองเป็นหลักในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณของชาวลาวเวียงในปัจจุบัน จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยทำการรวบรวมทำนองเพลงแล้วนำมาทำการวิเคราะห์ทำนองแคนในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ โดยกำหนดสัญลักษณ์ในการบันทึกโน้ตและกำหนดรายละเอียดของการวิเคราะห์ดังมีหัวข้อต่อไปนี้

4.1 สัญลักษณ์ในการบันทึกโน้ต

4.1.1 ตารางในการบันทึกโน้ต

4.1.2 สัญลักษณ์โน้ตตัวอักษร

4.1.3 การกำหนดกลุ่มเสียงปัญญามูล

4.2 รายละเอียดของการวิเคราะห์

4.2.1 กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนอง

4.2.2 สังคีตลักษณ์

4.2.3 การเคลื่อนที่ของทำนอง

4.2.4 ลักษณะเส้นแนวเสียง

4.2.5 จำนวนเพลง

4.3 สรุปผลการวิเคราะห์

ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 สัญลักษณ์ในการบันทึกโน้ต

4.1.1 ตารางในการบันทึกโน้ต

การบันทึกโน้ต ผู้วิจัยกำหนดตารางในการบันทึกโน้ตเป็นตารางเดี่ยวโดยแต่ละท่อนจะทำตารางโน้ตติดต่อกันไป โดยจะทำการระบุลำดับทำนองเป็นบรรทัด เช่น บรรทัดที่ 1 บรรทัดที่ 2 เพื่อสะดวกในการอธิบาย และการบันทึกทำนองเป็นลักษณะทำนองโน้ตหัวเดียวดังตัวอย่างต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

----	----	---ล	----	----	----	----	----
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ล-ดี	-ล-ดี	-ล-ช	-ม-ช	----	----	---ล	----
-------	-------	------	------	------	------	------	------

4.1.2 สัญลักษณ์โน้ตตัวอักษร

การบันทึกตัวโน้ต ผู้วิจัยใช้ขลุ่ยเพียงออทำการเป่าเทียบเสียงแคน โดยกำหนดตัวโน้ตตามเสียงแคน โดยเป็นแคน 8 ดิ่งตัวโน้ตต่อไปนี้เป็น การสรุปจากแผนผังการกดนิ้วในหนังสือแคน โดยบุษกร สำโรง-ทอง ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์และอำคม พรประสิทธิ์ดังนี้

เสียงโด หมายถึง การกดนิ้วโป้งมือซ้ายรูที่ 1 ด้านตัวผู้บรรเลงประกอบกับการกดด้วยนิ้วชี้มือขวาที่ 1 ด้านขวามือของผู้บรรเลงนับจากด้านตัวผู้เป่า

เสียงเร หมายถึง การกดนิ้วชี้มือซ้ายรูที่ 2 ด้านซ้ายมือของผู้บรรเลงนับด้านตัวผู้เป่าประกอบกับการกดด้วยนิ้วนางมือขวาที่ 5 ด้านขวามือของผู้บรรเลงนับจากด้านตัวผู้เป่า

เสียงมี หมายถึง การกดนิ้วกลางมือซ้ายรูที่ 3 ด้านซ้ายมือของผู้บรรเลงนับด้านตัวผู้เป่าประกอบกับการกดด้วยนิ้วนางมือขวาที่ 6 ด้านขวามือของผู้บรรเลงนับจากด้านตัวผู้เป่า

เสียงฟา หมายถึง การกดด้วยนิ้วกลางมือซ้ายรูที่ 4 ด้านซ้ายมือของผู้บรรเลงนับด้านตัวผู้เป่าประกอบกับการกดด้วยนิ้วนางมือขวาที่ 6 ด้านซ้ายมือของผู้บรรเลงนับจากด้านตัวผู้เป่า

เสียงซอล หมายถึง การกดนิ้วนางมือซ้ายรูที่ 5 ด้านซ้ายมือของผู้บรรเลงนับด้านตัวผู้เป่าประกอบกับการกดด้วยนิ้วชี้มือขวาที่ 2 ด้านขวามือของผู้บรรเลงนับจากด้านตัวผู้เป่า

เสียงลา หมายถึง การกดนิ้วโป้งมือขวาที่ 1 ด้านตัวผู้บรรเลงประกอบกับการกดด้วยนิ้วกลางมือขวาที่ 3 ด้านขวามือของผู้บรรเลงนับจากด้านตัวผู้เป่า

เสียงที หมายถึง การกดนิ้วชี้มือซ้ายรูที่ 1 ด้านซ้ายมือของผู้บรรเลงนับด้านตัวผู้เป่าประกอบกับการกดด้วยนิ้วกลางมือขวาที่ 4 ด้านขวามือของผู้บรรเลงนับจากด้านตัวผู้เป่า (บุษกร สำโรงทอง ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์และอำคม พรประสิทธิ์, 2551: 9-15)

ทั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดสัญลักษณ์ตัวอักษรตามเสียงต่าง ๆ ดังนี้

เสียงโด	บันทึกด้วยตัวอักษร	ด
เสียงเร	บันทึกด้วยตัวอักษร	ร
เสียงมี	บันทึกด้วยตัวอักษร	ม

เสียงฟา	บันทึกด้วยตัวอักษร	ฟ
เสียงซอล	บันทึกด้วยตัวอักษร	ซ
เสียงลา	บันทึกด้วยตัวอักษร	ล
เสียงที	บันทึกด้วยตัวอักษร	ท

4.1.3 การกำหนดเสียงปัญญาจมูล

ในการพิจารณากลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงของวงดนตรีคณะหนุ่ม-เสียงพิน ผู้วิจัยทำการพิจารณาเทียบเคียงจากกลุ่มเสียงปัญญาจมูลของรูปแบบเพลงไทยเพื่อที่จะแสดงความแตกต่างของการกำหนดใช้กลุ่มเสียงที่แตกต่างกันไปในแต่ละเพลง โดยจะแบ่งออกเป็น 7 กลุ่มเสียงปัญญาจมูลดังนี้

กลุ่มที่ 1	โ ต เร มี x ซอล ลา x
กลุ่มที่ 2	เร มี ฟา x ลา ที x
กลุ่มที่ 3	มี ฟา ซอล x ที โ ต x
กลุ่มที่ 4	ฟา ซอล ลา x โ ต เร x
กลุ่มที่ 5	ซอล ลา ที x เร มี x
กลุ่มที่ 6	ลา ที โ ต x มี ฟา x
กลุ่มที่ 7	ที โ ต เร x ฟา ซอล x

4.2 รายละเอียดของการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ทำนองเพลงแคน ผู้วิจัยจะได้ทำการวิเคราะห์ประเด็นสำคัญ 5 ประเด็น ได้แก่ การกำหนดสังคีตลักษณ์ กลุ่มเสียงที่นำมาใช้ดำเนินทำนองเพลง การเคลื่อนที่ของทำนอง เส้นแนวเสียงและสำนวนเพลง โดยเฉพาะเรื่องสำนวนเพลง ด้วยแคนเป็นเครื่องดนตรีของชาวลาว-เวียง ซึ่งเป็นสัญชาติลาว จึงอนุมานว่าทำนองเพลงจะเป็นสำเนียงลาว แต่จากการศึกษาทำนองเบื้องต้นปรากฏสำนวนเพลงที่ไม่มีสำเนียงลาวด้วย เพราะฉะนั้นการวิเคราะห์ต่อไปนี้จะเป็นการแสดงรายละเอียดเพื่อหาผลของการวิเคราะห์ในประเด็นดังกล่าวต่อไป

บทเพลงที่จะทำการวิเคราะห์ จากการเก็บข้อมูลภาคสนามมาได้จำนวน 7 เพลงดังนี้

- 4.2.1 เพลงเปิดวง
- 4.2.2 เพลงลาวเวียงดั้งเดิม
- 4.2.3 เพลงรำแคนลาวออกเพลงเต้ยโงง
- 4.2.4 เพลงกาเต้นก้อ

4.2.5 เพลงสุดแสน

4.2.6 เพลงไถ่หัวขึ้นภู

4.2.7 เพลงลาวบ้านเลือก

ตั้งรายละเอียดของการวิเคราะห์ต่อไปนี้

4.2.1 เพลงเปิดวง

เพลงเปิดวง เป็นเพลงบรรเลงเพลงแรกของการบรรเลงวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ของชาวลาวเวียง คล้ายกับเพลงโหมโรง สำหรับทำนองเพลงเปิดวงมีปรากฏในการบรรเลงวงโปงลาง ในพื้นที่ภาคอีสานเหนือของประเทศไทยด้วย สำหรับทำนองเพลงเปิดวงที่จะนำมาทำการวิเคราะห์ ครั้งนี้เป็นทำนองเพลงจากการสาธิตโดยครูดุขฎิ กิจชำนาญ ปัจจุบันท่านเป็นคนคิดพิณอยู่ในวงดนตรี คณะหนุ่มเสียงพิณ เดิมชื่อวงพิณวง ปรากฏทำนองเพลงเปิดวงดังนี้

ท่อน 1

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---	---ล	---	---	---	---	---
-----	-----	------	-----	-----	-----	-----	-----

ทำนองบรรทัดที่ 2

--- ล	-ดํ-ล	-ดํ-ล	-ซ-ม	-ซ--	---	---	---ล
-------	-------	-------	------	------	-----	-----	------

กลองบรรเลงจังหวะสามช่า จำนวน 4-5 รอบ ต่อจากนั้นกลองรัวเพื่อส่งให้ดนตรีขึ้น

ทำนองบรรทัดที่ 3

---	-ล-ล	-ล-ดํ	-ล-ล	-ม-ซ	-ม-ม	-ม-ซ	-ม-ม
-----	------	-------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

---	-ล-ล	-ล-ดํ	-ล-ล	-ม-ซ	-ม-ม	-ม-ซ	-ม-ม
-----	------	-------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

---	-ร-ร	---ม	-ด-ร	---ด	-ม-ร	-ด-ล	-ซ-ล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---	-ล-ด	---ล	-ด-ร	---ด	-ร-ม	-ซ-ม	-ม-ม
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

---	---ล	-ล--	-ล-ล	---	---ล	-ล--	-ล-ล
-----	------	------	------	-----	------	------	------

ท่อน 2

ทำนองบรรทัดที่ 1

----	-ร-ม	----	-ช-ล	----	-ช-ม	-ร-ม	-ช-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

----	-ร-ม	----	-ช-ล	-ดํ-ล	-ช-ด	---ร	-ม-ช
------	------	------	------	-------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

----	-ร-ม	----	-ช-ล	-ดํ-ล	-ช-ด	-ร-ม	-ช-ม
------	------	------	------	-------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

----	-ร-ด	---ร	-ล-ด	---ล	-ม-ร	-ด-ล	-ช-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

----	-ล-ด	---ล	-ด-ร	---ด	-ร-ม	-ช-ม	-ม-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

----	---ล	-ล--	-ล-ล	----	---ล	-ล--	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 3

ทำนองบรรทัดที่ 1

----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล	----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล	----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 4

ทำนองบรรทัดที่ 1

----	----	----	----	----	---ล	----	----
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ดํลดํ	-ลชล	-ชมช	-มรม	-ดํลดํ	-ลชล	-ชมช	-มรม
--------	------	------	------	--------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

-ดํลดํ	-ลชล	-ชมช	-มรม	-รดร	-มรม	-รดร	ดลด
--------	------	------	------	------	------	------	-----

ทำนองบรรทัดที่ 4

-มรม	-รดร	-ดลด	-ลชล
------	------	------	------

ท่อน 5

ทำนองบรรทัดที่ 1

----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล	----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล	----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 6

ทำนองบรรทัดที่ 1

----	-ม-ม	-ช-ช	-ล-ล	-ด-ด	-ล-ล	-ช-ช	-ม-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

----	-ล-ล	-ด-ด	-ร-ร	-ม-ม	-ร-ร	-ด-ด	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 7

ทำนองบรรทัดที่ 1

----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล	----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล	----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล	-ล-ล	-ล-ด	-ด-ด	--ร-
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

-ร-ร	---ม	----	----	---ช	----	----	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

สังคิตลักษณ์

ทำนองเพลงเปิดวงช้างต้น ปราบกฎโครงสร้างทำนองเพลงเป็นเพลง 7 ท่อน โดยทำนองเพลงที่เป็นทำนองท่อนหลักได้แก่ท่อน 1 ท่อน 2 ท่อน 4 และท่อน 6 ส่วนทำนองท่อน 3 ท่อน 5 และท่อน 7 เป็นการซ้ำทำนองเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะทำนองสร้อย ในที่นี้สามารถกำหนดสังคิตลักษณ์ได้ดังนี้

ก ข ค / ง ค / จ / ฉ / จ / ช / จ ช /

จากสังคิตลักษณ์ทั้งหมดมีรายละเอียดประกอบดังนี้

ก หมายถึงทำนองท่อน 1 ทำนองขึ้นต้น ทำนองบรรทัดที่ 1-2

ทำนองบรรทัดที่ 2

--- ล	-ด-ล	-ด-ล	-ซ-ม	-ซ--	----	----	---ล
-------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองกลุ่มที่ 2 เป็นทำนองท่อน 1 บรรทัดที่ 3-6 เป็นการเคลื่อนที่ของทำนองที่อยู่ในกลุ่มเสียงลาไปสู่เสียงมี กลุ่มเสียงเรไปสู่เสียงลาต่ำ และไล่ทำนองขึ้นมาสู่ลูกตกเสียงมีอีกครั้งหนึ่ง สำหรับรายละเอียดของการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงเริ่มต้นด้วยการขึ้นต้นทำนองบรรทัดที่ 3 ด้วยเสียงลา 3 พยางค์เสียง แล้วใช้เสียงโดสูง ณ พยางค์เสียงที่ 4 ของห้องเพลงที่ 3 มาเชื่อมทำนองเสียงลาอีกครั้งหนึ่งที่ห้องเพลงที่ 4 และปรากฏการทอนทำนองจากห้องเพลงที่ 1-4 มาเป็นทำนองห้องเพลงที่ 5-6 และ 7-8 เป็นทำนองเดียวกัน 2 ชุด โดยเมื่อมีการทอนทำนอง ทำนองที่ทอนรายละเอียดลงครึ่งหนึ่งมีการเปลี่ยนเสียงจากใช้เสียงลาเป็นหลักมาใช้เสียงมีเป็นเสียงหลัก ดังจะแสดงต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 3

ทำนองเสียงลาที่มีเสียงโดสูงมาเชื่อม				ทอนทำนองชุดที่ 1		ทอนทำนองชุดที่ 2	
----	-ล-ล	-ล-ด	-ล-ล	-ม-ซ	-ม-ม	-ม-ซ	-ม-ม

การเคลื่อนที่ของทำนองเพลงบรรทัดที่ 5 เป็นการเคลื่อนที่ของทำนองโดยใช้เสียงลาเป็นหลักในการดำเนินทำนองมาใช้ เสียงเร เป็นหลักในการดำเนินทำนอง ทำการใช้เสียงมีมาทำการเชื่อมกลับไปเสียงเรเพื่อทำหน้าที่เป็นเสียงลูกตกอีกครั้งหนึ่ง ปรากฏเป็นเสียงลูกตกที่ท้ายห้องเพลงที่ 4 และยังปรากฏการทอนทำนองลงอีก 2 ห้องโดยยึดเสียงเร เป็นเสียงลูกตกก่อนที่จะเคลื่อนที่ไปสู่ลูกตกเสียงลาต่ำในห้องเพลงที่ 8 ดังจะแสดงต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 5

ทำนองเสียงเร โดยเสียงใช้เสียงมีมาเชื่อม				ทอนทำนองเสียงเร		ทำนองไปสู่ลูกตกเสียงลา	
----	-ร-ร	---ม	-ด-ร	---ด	-ม-ร	-ด-ล	-ซ-ล

การเคลื่อนที่ของทำนองบรรทัดที่ 6 เป็นการเคลื่อนที่จากเสียงลาต่ำเคลื่อนทำนองโดยใช้เสียงโดเชื่อมทำนองไปสู่ลูกตกเสียงเรในท้ายห้องเพลงที่ 4 และเคลื่อนทำนองอีก 4 ห้องเพลงได้แก่ห้องเพลงที่ 5-8 ด้วยการเคลื่อนที่ไปสู่ลูกตกเสียงมีในท้ายห้องเพลงที่ 8

ทำนองบรรทัดที่ 4

---	---	---	---	---	---	---	---ล
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

---	---	---	---	---	---	---	---ม
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---	---	---	---	---	---	---	---ล
-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	------

จะเห็นได้ว่าเสียงของลูกตกทำนองทั้ง 6 บรรทัดเพลงมีเสียงลูกตก
ไล่กันได้แก่ เสียงลา เสียงซอล เสียงมี เสียงลาต่ำ เสียงมี และเสียงลา

ทำนองกลุ่มที่ 2 ได้แก่ทำนองบรรทัดที่ 6 ซึ่งเป็นการย้ำเสียงลา
รูปแบบเดียวกับทำนองท่อน 1 บรรทัดที่ 7 ลักษณะทำนองมีดังนี้

---	---ล	-ล--	-ล-ล	---	---ล	-ล--	-ล-ล
-----	------	------	------	-----	------	------	------

ทำนองท่อน 3

ทำนองท่อน 3 เป็นลักษณะทำนองที่เรียกว่า “ทำนองสร้อย” กล่าวคือเป็น
ทำนองที่จะนำมาต่อท้ายท่อน 4 และท่อน 6 ตามลำดับ ทำนองท่อน 3 ปรากฏการซ้ำทำนอง 4 ครั้ง
โดยทำนองทั้ง 4 ครั้งนั้นปรากฏเสียงลูกตกเดียวกัน 3 ครั้งได้แก่ เสียงลา ส่วนครั้งสุดท้ายเป็นลูกตก
เสียงโดต่ำ ดังนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	-ม-ล	-ล-ซ	-ซ-ล	---	-ม-ล	-ล-ซ	-ซ-ล
-----	------	------	------	-----	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---	-ม-ล	-ล-ซ	-ซ-ล	---	-ม-ล	-ล-ซ	-ซ-ล
-----	------	------	------	-----	------	------	------

การเคลื่อนที่ของทำนองเป็นการนำเสียงมี เสียงซอล และเสียงลา จำนวน 3
เสียงมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงไปสู่ลูกตกเสียงลาเป็นหลัก

ทำนองท่อน 4

ทำนองท่อน 4 ทำนองขึ้นต้นท่อนเป็นทำนองลากเสียงยาวคล้ายการลอย
เสียง โดยเป็นการลาก “เสียงลา” ทั้งนี้เพื่อเป็นการรอจังหวะก่อนที่จะเข้าสู่ทำนองเพลงหลัก โดย

ทำนองเพลงหลักของท่อน 4 เป็นการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงโดยใช้เสียง “3 พยางค์เสียง” มาดำเนินทำนองทั้งท่อนเพลง โดยพยางค์เสียงกลางจะเป็นพยางค์เสียงทางเสียงต่ำ พยางค์เสียงที่ 1 และ 3 เป็นเสียงเดียวกันดังทำนองต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

----	----	----	----	----	---ล	----	----
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ดัลด์	-ลชล	-ชมช	-มรม	-ดัลด์	-ลชล	-ชมช	-มรม
--------	------	------	------	--------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

-ดัลด์	-ลชล	-ชมช	-มรม	-รดร	-มรม	-รดร	ดลด
--------	------	------	------	------	------	------	-----

ทำนองบรรทัดที่ 4

-มรม	-รดร	-ดลด	-ลชล
------	------	------	------

จากทำนองข้างต้น ปรากฏเสียงที่เป็น 3 พยางค์เสียงดังนี้

ทำนองเสียงโต ได้แก่ /-ดลด/

พยางค์เสียงกลางคือเสียงลา ต่ำกว่าเสียงโต 2 เสียง

ทำนองเสียงเร ได้แก่ /-รดร/

พยางค์เสียงกลางคือเสียงโต ต่ำกว่าเสียงเร 1 เสียง

ทำนองเสียงมี ได้แก่ /-มรม/

พยางค์เสียงกลางคือเสียงเร ต่ำกว่าเสียงมี 1 เสียง

ทำนองเสียงซอล ได้แก่ /-ชมช/

พยางค์เสียงกลางคือเสียงมี ต่ำกว่าเสียงซอล 2 เสียง

ทำนองเสียงลา ได้แก่ /-ลชล/

พยางค์เสียงกลางคือเสียงซอล ต่ำกว่าเสียงลา 1 เสียง

ทำนองท่อน 5

ทำนองสร้อย เหมือนกับทำนองท่อน 4

ทำนองท่อน 6

ทำนองท่อน 6 เป็นการดำเนินทำนองที่มีลักษณะเฉพาะอีกรูปแบบหนึ่งคือ การใช้เสียง “การซ้ำ 2 พยางค์เสียง 1 เสียงต่อ 1 ห้องโน้ตเพลง” ด้วยการนำลักษณะดังกล่าวมาเรียง

ติดต่อกันเป็นทำนองเพลง โดยมีทำนองยาว 4 ห้อง แล้วทำการทอนทำนอง ไปสู่เสียงลูกตกอีกเสียงหนึ่ง ดังจะแสดงด้วยทำนองต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

ทำนองเพลง 4 ห้องสู่ลูกตกเสียงลา				ทอนทำนองลง 2 ห้อง		ทำนองมุ่งเสียงลูกตก	
----	-ม-ม	-ซ-ซ	-ล-ล	-ด-ด	-ล-ล	-ซ-ซ	-ม-ม

ทำนองบรรทัดที่ 2

ทำนองเพลง 4 ห้องสู่ลูกตกเสียงเร				ทอนทำนองลง 2 ห้อง		ทำนองมุ่งเสียงลูกตก	
----	-ล-ล	-ดี-ดี	-รี-รี	-มี-มี	-รี-รี	-ดี-ดี	-ล-ล

จะเห็นได้ว่าทำนองบรรทัดที่ 1 มีการเคลื่อนที่ของทำนองเป็นการเรียงเสียงจากเสียงต่ำไปเสียงสูงได้แก่ทำนองห้องเพลงที่ 1-4 ได้แก่เสียงมี เสียงซอล และเสียงลา ส่วนห้องเพลงที่ 8 มีการไล่เสียงลงจากเสียงสูงลงไปสู่เสียงต่ำได้แก่เสียงโด เสียงลา เสียงซอลและเสียงมี สำหรับทำนองบรรทัดที่ 2 เป็นลักษณะเดียวกันกับทำนองบรรทัดที่ 1 แต่เป็นการเปลี่ยนเสียงให้อยู่ในกลุ่มเสียงที่สูงขึ้นไปอีก 4 เสียงนั่นเอง

ทำนองท่อน 7

ทำนองท่อน 7 บรรทัดที่ 1-2 เป็นเหมือนกับทำนองท่อน 5 กล่าวคือเป็นทำนองสร้อย ซึ่งตรงกับทำนองท่อนที่ 3 ด้วย แต่ทำนองบรรทัดที่ 3-4 เป็นการเพิ่มทำนองลงจบ โดยเป็นการไล่ทำนองจากเสียงลา เสียงโด เสียงเร เสียงมี เสียงซอล มุ่งสู่ลูกตกเสียงลา ซึ่งเป็นเสียงสุดท้ายและเป็นเสียงหลักในการดำเนินทำนองของเพลงนี้ด้วย

ลักษณะเส้นแนวเสียง

ลักษณะเสียงแนวเสียงของเพลงเปิดวง ผู้วิจัยจะทำการถอดเป็นทำนองสารถะเพื่อแสดงแนวเสียง “แนวเสียงขึ้น” “แนวเสียงลง” หรือเป็นการขึ้นเสียง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทำนองสารถะท่อน 1

ทำนองบรรทัดที่ 1

----	----	---ล	----	----	----	----	----
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

--- ค	---ล	---ช	---ม	---ช	---	---	---ล
-------	------	------	------	------	-----	-----	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---	---ล	--- ค	---ล	---ช	---ม	---ช	---ม
-----	------	-------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

---	---ล	--- ค	---ล	---ช	---ม	---ช	---ม
-----	------	-------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

---	---ร	--- ม	---ร	--- ม	---ร	--- ค	---ล
-----	------	-------	------	-------	------	-------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---	---ล	--- ค	---ร	---ค	--- ม	---ช	---ม
-----	------	-------	------	------	-------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

---	---ล	---ล	---ล	---	---ล	---ล	---ล
-----	------	------	------	-----	------	------	------

ทำนองสาร์ตละ ท่อน 2

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ม	---ช	---ล	---ร	--- ม	---ช	---ล
-----	------	------	------	------	-------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---	---ม	---ช	---ล	---ค	---ร	---ม	---ช
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---	---ม	---ช	---ล	---ช	---ค	---ร	---ม
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

---	---ค	---ล	---ค	---ค	---ล	---ช	---ล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

---	---ล	--- ค	---ร	---ช	--- ม	---ม	---ม
-----	------	-------	------	------	-------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ ๖

---	---ล	---ล	---ล	---	---ล	---ล	---ล
-----	------	------	------	-----	------	------	------

ทำนองสาร์ตละท่อน 3

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ล	---ช	---ล	---	---ล	---ช	---ล
-----	------	------	------	-----	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---	---ล	---ช	---ล	---	---ล	---ช	---ด
-----	------	------	------	-----	------	------	------

ทำนองสาร์ตละ ท่อน 4

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---	---	---	---	---ล	---	---
-----	-----	-----	-----	-----	------	-----	-----

ทำนองบรรทัดที่ 2

---ดี	---ล	---ช	---ล	---ดี	---ล	---ช	---ล
-------	------	------	------	-------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---ดี	---ล	---ช	---ล	---ร	---ม	---ร	---ด
-------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

---ม	---ร	---ด	---ล
------	------	------	------

ทำนองสาร์ตละ ท่อน 5

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ล	---ช	---ล	---	---ล	---ช	---ล
-----	------	------	------	-----	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---	---ล	---ช	---ล	---	---ล	---ช	---ด
-----	------	------	------	-----	------	------	------

ทำนองสาร์ตละ ท่อน 6

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ม	---ช	---ล	---ดี	---ล	---ช	---ม
-----	------	------	------	-------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---	---ล	---ดี	---ร	---ม	---ร	---ดี	---ล
-----	------	-------	------	------	------	-------	------

ทำนองสาร์ตละ ท่อน 7

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ล	---ช	---ล	---	---ล	---ช	---ล
-----	------	------	------	-----	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---	---ล	---ช	---ล	---	---ล	---ช	---ด
-----	------	------	------	-----	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

----	---ล	---ซ	---ล	---ล	---ด	---ด	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

---ด	---ม	----	----	---ซ	----	----	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

จากทำนองสารัตถะข้างต้นปรากฏแนวเสียงดังนี้

ท่อน 1

บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 1-4	ยีนเสียง
บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 5-8	ยีนเสียง
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ลง
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ลง
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 1-4	ยีนเสียง
บรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 5-8	ยีนเสียง

ท่อน 2

บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น

บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น

จากรายละเอียดข้างต้น ปรากฏความถี่และความห่างในการกำหนดใช้แนวเสียงรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

แนวเสียงขึ้น	ปรากฏ 14 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง	ปรากฏ 9 กลุ่มทำนอง
การขึ้นเสียง	ปรากฏ 8 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงขึ้น-ลง	ปรากฏ 5 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง-ลง	ปรากฏ 2 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง-ขึ้น	ปรากฏ 15 กลุ่มทำนอง

จากการวิเคราะห์ข้างต้นปรากฏว่าเพลงเปิดวงมีการใช้ “แนวเสียงลง-ขึ้น” มากที่สุด ยกตัวอย่างทำนองแนวเสียงนี้คือ /---/---ล/---ซ/---ล/ เป็นต้น สำหรับแนวเสียงที่ใช้เป็นจำนวนมากเช่นกันคือ “แนวเสียงขึ้น” ส่วนแนวเสียงที่ใช้อยู่ระดับกลาง ๆ ได้แก่แนวเสียงลง แนวเสียงขึ้น-ลงและการขึ้นเสียง ส่วนแนวเสียงที่ใช้น้อยที่สุดคือ “แนวเสียงลง-ลง” ยกตัวอย่างทำนองแนวเสียงนี้คือ /---ซ/---ม/---ซ/---ม/

สำนวนเพลง

สำนวนเพลงเปิดวง ปรากฏเป็นทำนองสำเนียงลาวที่มีความเด่นชัดโดยสามารถพิจารณาจากประเด็นต่าง ๆ คือ

ประการแรก เมื่อพิจารณาจากการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูล ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา เป็นกลุ่มเสียงเมื่อเทียบกับศาสตร์ทางดนตรีไทยได้แก่ทางเพียงออบน ซึ่งเป็นทางหลักสำหรับนำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงสำเนียงลาว สำหรับเพลงเปิดวงก็เป็นการเรียงร้อยโดยใช้กลุ่มเสียงดังกล่าว ไม่มีการใช้เสียงนอกบันไดเสียงเข้ามาร่วมตกแต่งทำนองเพลงเลย ทำให้สรุปได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่แสดงทำนองเพลงสำเนียงลาว

ประการที่สอง ปรากฏสำนวนเพลงที่มักจะเป็นการเว้นหน้า ไม่มีการค้าเนนทำนองในห้องเพลงห้องแรก ยกตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ท่อน 1 ทำนองบรรทัดที่ 3

----	-ล-ล	-ล-ดี	-ล-ล	-ม-ซ	-ม-ม	-ม-ซ	-ม-ม
------	------	-------	------	------	------	------	------

ท่อน 1 ทำนองบรรทัดที่ 4

----	-ล-ล	-ล-ดี	-ล-ล	-ม-ซ	-ม-ม	-ม-ซ	-ม-ม
------	------	-------	------	------	------	------	------

ท่อน 1 ทำนองบรรทัดที่ 5

----	-ร-ร	---ม	-ด-ร	---ด	-ม-ร	-ด-ล	-ซ-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 1 ทำนองบรรทัดที่ 6

----	-ล-ด	---ล	-ด-ร	---ด	-ร-ม	-ซ-ม	-ม-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 1 ทำนองบรรทัดที่ 7

----	---ล	-ล--	-ล-ล	----	---ล	-ล--	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 2 ทำนองบรรทัดที่ 1

----	-ร-ม	----	-ซ-ล	----	-ซ-ม	-ร-ม	-ซ-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 2 ทำนองบรรทัดที่ 2

----	-ร-ม	----	-ซ-ล	-ดี-ล	-ซ-ด	---ร	-ม-ซ
------	------	------	------	-------	------	------	------

ท่อน 2 ทำนองบรรทัดที่ 3

----	-ร-ม	----	-ซ-ล	-ดี-ล	-ซ-ด	-ร-ม	-ซ-ม
------	------	------	------	-------	------	------	------

ท่อน 2 ทำนองบรรทัดที่ 4

----	-ร-ด	---ร	-ล-ด	---ล	-ม-ร	-ด-ล	-ซ-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 2 ทำนองบรรทัดที่ 5

----	-ล-ด	---ล	-ด-ร	---ด	-ร-ม	-ซ-ม	-ม-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 2 ทำนองบรรทัดที่ 6

----	---ล	-ล--	-ล-ล	----	---ล	-ล--	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 3 ทำนองบรรทัดที่ 1

----	-ม-ล	-ล-ซ	-ซ-ล	----	-ม-ล	-ล-ซ	-ซ-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 3 ทำนองบรรทัดที่ 2

----	-ม-ล	-ล-ซ	-ซ-ล	----	-ม-ล	-ล-ซ	-ซ-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 5 ทำนองบรรทัดที่ 1

----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล	----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 5 ทำนองบรรทัดที่ 2

----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล	----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 6 ทำนองบรรทัดที่ 1

----	-ม-ม	-ช-ช	-ล-ล	-ด-ด	-ล-ล	-ช-ช	-ม-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 6 ทำนองบรรทัดที่ 2

----	-ล-ล	-ด-ด	-ร-ร	-ม-ม	-ร-ร	-ด-ด	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 7 ทำนองบรรทัดที่ 1

----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล	----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 7 ทำนองบรรทัดที่ 2

----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล	----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 7 ทำนองบรรทัดที่ 3

----	-ม-ล	-ล-ช	-ช-ล	-ล-ล	-ล-ด	-ด-ด	--ร-
------	------	------	------	------	------	------	------

จะเห็นได้ว่าทำนองทั้ง 20 บรรทัดที่ยกมาข้างต้นเป็นทำนองที่มีการเว้นการดำเนินทำนองห้องเพลงที่ 1 ทั้งสิ้น

ประการที่สาม ปรากฏการดำเนินทำนองโดยใช้เสียงท่า ง จาว ๆ มาตกแต่งเป็นทำนองเพลง ภายใน 1 ห้องโน้ตเพลงปรากฏพยางค์เสียงมากที่สุดได้แก่ 3 พยางค์เสียง และเป็นส่วนน้อย โดยส่วนมากจะเป็นการใช้เพียง 2 พยางค์เสียงมาตกแต่งเป็นทำนองเพลง

4.2.2 เพลงลาวเวียงดั้งเดิม

เพลงลาวเวียงดั้งเดิม เป็นเพลงเกร็ดสำหรับบรรเลงในงานต่าง ๆ เป็นเพลงท่อนเดียวในการบรรเลงวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ โดยทำนองเพลงเป็นการสาธิตทำนองโดยครูทอม พรหมมัย ปัจจุบันท่านเป็นคนเป่าแคนคนเดียวที่ยังเป่าอยู่กับวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ปรากฏทำนองเพลงลาวเวียงดั้งเดิมนี้นี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

---ล	---ล	---ล	---ล	---ด	-มชล	ชม-ร	-ร-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ม-ม	-มชล	ชม-ช	-ช-ช	-ช-ช	-ล-ด	ลช-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

-ล-ด	--รด	--ลล	--รวม	รดลล	--รวม	-ช-ล	-ช-ม
------	------	------	-------	------	-------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

-ช-ม	--ชล	ชม-ช	-ช-ช	-ช-ช	-ล-ด	ลช-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

-ล-ด	--รด	ลช-ม	-ช--	-ม-ช	-ล-ด	ลช-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

-ล-ล	---ด	-ลดล	-ร-ร	-ร-ร	-ด-ร	-มชม	-ช-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

-ช-ม	--รวม	ชล-ล	--ลล	---ล	-ล-ล	ชม-ช	---ช
------	-------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

-มชล	-ด-ล	ชม-ช	-ช-ช	-ม-ช	-ล-ด	ลช-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

-ล-ล	-ดลล	-ล-ช	-ช-ช	-ม-ช	-ล-ด	ลช-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

-ดรวม	-มชล	ดล-ล	--ดล	--ดช	--ลล	-ด-ด	-ม-ร
-------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 11

-ด-ช	--ลล	-ด-ด	---ด	---ร	-ม-ช	--ลช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 12

-ม-ช	-ล-ด	ลช-ล	---ล	---ร	-ม-ช	--ลช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 13

-ม-ช	-ล-ด	ลช-ล	----	-ด-ร	-มดล	มรลล	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 14

---ช	--ลล	-ด-ด	---ด	---ด	--ดล	ชม-ช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 15

---ล	-ด-ร	ดล-ช	---ช	-ม-ช	-ลลล	ชม-ม	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 16

---ด	--รม	--รม	---ร	มรดล	--ดช	-ล-ด	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 17

---ร	---ด	-ล-ล
------	------	------

สังคีตลักษณ์

ทำนองเพลงลาวเวียงดั้งเดิมข้างต้น ปรากฏโครงสร้างทำนองเพลงเป็นเพลงท่อนเดียวและลงจบ ในที่นี้สามารถกำหนดสังคีตลักษณ์ได้ดังนี้

ก/

ก หมายถึงทำนองตั้งแต่บรรทัดที่ 1-17 ซึ่งปรากฏให้เห็นว่าเพลงลาวเวียงดั้งเดิมมีโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อนและมักไม่ซ้ำทำนองเพลง

กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนอง

กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงลาวเวียงดั้งเดิมนั้น พบว่าเป็นโครงสร้างเสียง โด เร มี X ซอล ลา X เป็นหลักในการดำเนินทำนองทั้งเพลง โดยไม่มีเสียงนอกบันไดเสียงได้แก่ เสียงฟา และเสียงที เข้ามาร่วมตกแต่งเป็นทำนองเพลง

การเคลื่อนที่ของทำนอง

ทำนองกลุ่มที่ 1 มีการใช้เสียงซ้ำกัน เป็นการย้ำเสียงลูกตกท้ายกลุ่มเพลงปรากฏทั้งท้ายห้องเพลงที่ 4 และท้ายห้องเพลงที่ 8 โดยทั้ง 2 ตำแหน่งมีการใช้เสียงซอล และเสียงลาเสียงโดสูง เสียงเรสูงเป็นหลัก ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ม-ม	-มซล	ซม-	ซ	-ซ-ซ	-ซ-ซ	-ล-ด	ลซ-ล	-ล-ล
------	------	-----	---	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

-ซ-ม	--ซล	ซม-	ซ	-ซ-ซ	-ซ-ซ	-ล-ด	ลซ-ล	-ล-ล
------	------	-----	---	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

-ล-ล	---ดี	-ลดี	-ดี-ดี	-ดี-ดี	-ดี-ดี	-มชม	-ช-ม
------	-------	------	--------	--------	--------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

-ช-ม	--รม	ชล-ล	--ลล	---ล	-ล-ล	ชม-ช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 14

---ช	--ลล	-ด-ด	---ด	---ด	--ดล	ชม-ช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองกลุ่มที่ 2 มีการเคลื่อนที่ของทำนองที่อยู่ในกลุ่มเสียงมีไปสู่เสียงลา กลุ่มเสียงซอลไปสู่เสียงลา กลุ่มเสียงลาไปสู่เสียงลาอีกครั้งมีการเคลื่อนที่ทำนองโดยใช้เสียงมี เสียงซอล และเสียงลาเชื่อมทำนองไปสู่ลูกตกที่เสียงลาในท้ายห้องเพลงที่ 8 และมีการซ้ำเสียงซอล 3-4 พยางค์ ในห้องเพลงที่ 4-5 บ้างก็มีการ “ลักจิงหวะ” ในห้องเพลงที่ 4 ของทำนองบรรทัดที่ 5 จากนั้นเคลื่อนที่ ทำนองโดยใช้เสียงลาเป็นหลักในการดำเนินทำนอง เคลื่อนทำนองโดยใช้เสียงโดสูง เสียงซอลเชื่อม ทำนองไปสู่ลูกตกในท้ายห้องเพลงเพลงที่ 8 กล่าวว่าเสียงซอล เสียงลาเป็นเสียงหลักเพราะเป็นเสียง ขึ้นต้นและเป็นเสียงเชื่อมระหว่างการดำเนินทำนอง รวมถึงยังเป็นเสียงลงท้ายกลุ่มทำนองเพลงดังจะ แสดงต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ม-ม	-มชล	ชม-ช	-ช-ช	-ช-ช	-ล-ด	ลช-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

-ช-ม	--ชล	ชม-ช	-ช-ช	-ช-ช	-ล-ด	ลช-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

-มชล	-ด-ล	ชม-ช	-ช-ช	-ม-ช	-ล-ด	ลช-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

-ล-ล	-ดรด	-ล-ช	-ช-ช	-ม-ช	-ล-ด	ลช-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 15

---ล	-ค-ริ	คิล-ช	---ช	-ม-ช	-ลคิล	ชม-ม	---ม
------	-------	-------	------	------	-------	------	------

การเคลื่อนที่ทำนองเพลงบรรทัดที่ 5 เป็นการเคลื่อนที่ของทำนองที่ใช้เสียงลาเป็นหลักในการดำเนินทำนอง ใช้เสียงโด เสียงเร เสียงมี ทำการเชื่อมทำนองไปสู่เสียงลูกตก ซึ่งปรากฏเสียงซอลที่ลูกตกท้ายห้องเพลงที่ 4 ซึ่งเป็นเสียงที่ใช้ “การลักจังหวะ” จากนั้นเคลื่อนทำนองอีก 4 ห้องเพลงได้แก่ห้องเพลงที่ 5-8 ด้วยการเคลื่อนที่ไปสู่ลูกตกเสียงลาในท้ายห้องเพลงที่ 8

ทำนองบรรทัดที่ 5

-ล-ด	--รด	ลช-ม	-ช--	-ม-ช	-ล-ด	ลช-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

(ล-ล)	-ดรด	-ล-ช	-ช(ช)	-ม-ช	-ล-ด	ลช(ล)	-ล(ล)
-------	------	------	-------	------	------	-------	-------

ทำนองกลุ่มที่ 3 การเคลื่อนที่ของทำนองขึ้นต้นด้วยเสียงโดสูง มีการใช้เสียงซอล เสียงลา มาทำการเชื่อมไปสู่เสียงโดสูงเพื่อทำหน้าที่เป็นเสียงลูกตกอีกครั้ง ปรากฏเป็นลูกตกที่ท้ายห้องเพลงที่ 4 และมีการเคลื่อนที่ทำนองอีก 4 ห้องเพลงได้แก่ห้องเพลงที่ 5-8 ด้วยการเคลื่อนที่ไปสู่ลูกตกเสียงซอลในท้ายห้องเพลงที่ 8

ทำนองบรรทัดที่ 11

-ด-ช	--ลด	-ด-ด	---ด	---ร	-ม-ช	--ลช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

การเคลื่อนที่ของทำนองขึ้นต้นด้วยเสียงมี มีการใช้เสียงซอล มาทำการเชื่อมไปสู่เสียงลา และมีการใช้เสียงโดสูงมาทำการเชื่อมอีกครั้งเพื่อทำหน้าที่เป็นเสียงลูกตก ปรากฏลูกตกที่ท้ายห้องเพลงที่ 4 และมีการเคลื่อนที่ทำนองอีก 4 ห้องเพลงได้แก่ห้องเพลงที่ 5-8 ด้วยการเคลื่อนที่ไปสู่ลูกตกเสียงซอลในท้ายห้องเพลงที่ 8

อาจสรุปได้ว่าทำนองท่อนนี้มีการวางเสียงลูกตกเสียงจากเสียงต่ำ ไปหาเสียงสูงอย่างพอดีได้แก่ เสียงโด - เสียงเร - เสียงมี และเสียงซอล ตามลำดับ ทำให้เกิดความกลมกลืน เรียบร้อย สร้างความไพเราะไปอีกรูปแบบหนึ่ง

ทำนองบรรทัดที่ 10

-ดรัม	-มซุร	ดล-ล	--ดล	--ดซ	--ลด	-ด-ด	-ม-ร
-------	-------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 12

-ม-ซ	-ล-ด	ลซ-ล	---ล	---ร	-ม-ซ	--ลซ	---ซ
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 13

-ม-ซ	-ล-ด	ลซ-ล	----	-ด-ร	-มดล	มรดล	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 15

---ล	-ด-ร	ดล-ซ	---ซ	-ม-ซ	-ลดล	ซม-ม	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 16

---ด	--รม	--รม	---ร	มรดล	--ดซ	-ล-ด	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

จากทำนองข้างต้น ปรากฏเสียงที่เป็น 3 พยางค์เสียงดังนี้

ทำนองเสียงลา ได้แก่ /-ลซล/-ลดล/

-พยางค์เสียงกลางคือเสียงซอล ต่ำกว่าเสียงลา 1 เสียง

-พยางค์เสียงกลางคือเสียงโด สูงกว่าเสียงลา 3 เสียง

ลักษณะเส้นแนวเสียง

ลักษณะเสียงแนวเสียงของเพลงลาวเวียงดั้งเดิม ผู้วิจัยจะทำการถอดเป็น ทำนองสารถะเพื่อแสดงแนวเสียง “แนวเสียงขึ้น” “แนวเสียงลง” หรือเป็นการยืมเสียง ดัง รายละเอียดต่อไปนี้

ทำนองสารถะ

ทำนองบรรทัดที่ 1

---ล	---ล	---ล	---ล	---ล	---ซ	---ม	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---ม	---ล	---ซ	---ซ	---ซ	---ด	---ล	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---ล	---ด	---ร	---ม	---ร	---ม	---ม	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

---ช	---ล	---ช	---ช	---ล	---ด	---ล	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

---ช	---ล	---ช	---ช	---ล	---ด	---ล	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---ล	---ด	---ร	---ร	---ร	---ร	---ม	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

---ม	---ม	---ล	---ล	---ล	---ล	---ช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

---ดี	---ล	---ช	---ช	---ช	---ด	---ล	---ล
-------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

---ล	---ด	---ช	---ช	---ช	---ด	---ล	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

---ม	---ร	---ล	---ล	---ช	---ด	---ร	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 11

---ช	---ด	---ด	---ด	---ร	---ช	---ช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 12

---ช	---ด	---ล	---ล	---ร	---ช	---ช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 13

---ช	---ด	---ล	---	---ร	---ด	---ล	---ด
------	------	------	-----	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 14

---ช	---ด	---ด	---ด	---ด	---ล	---ช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 15

---ล	---ร	---ช	---ช	---ช	---ล	---ม	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 16

---ด	---ม	---ม	---ร	---ล	---ช	---ด	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 17

---ร	---ด	---ล
------	------	------

จากทำนองสารถะข้างต้นปรากฏแนวเสียงดังนี้

บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 1-4	ขึ้นเสียง
บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 1-4	ขึ้นเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 8 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 8 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 9 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 9 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 10 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 10 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 11 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ขึ้นเสียง
บรรทัดที่ 11 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ขึ้นเสียง
บรรทัดที่ 12 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 12 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 13 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 13 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 14 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ขึ้นเสียง
บรรทัดที่ 14 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 15 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 15 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ลง

บรรทัดที่ 16 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 16 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 17 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง

จากรายละเอียดข้างต้น ปรากฏความถี่และความห่างในการกำหนดใช้แนวเสียงรูปแบบต่างๆ ดังนี้

ยืนเสียง	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงขึ้น	ปรากฏ 6 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง	ปรากฏ 7 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงขึ้น-ลง	ปรากฏ 14 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง-ขึ้น	ปรากฏ 3 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงขึ้น-ยืนเสียง	ปรากฏ 3 กลุ่มทำนอง
ยืนเสียง-ขึ้น	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง

จากการวิเคราะห์ข้างต้นปรากฏว่าเพลงลาวเวียงดั้งเดิมมีการใช้ “แนวเสียงขึ้น-ลง” มากที่สุด ยกตัวอย่างทำนองแนวเสียงนี้คือ /---ม/---ล/---ซ/---ซ/ เป็นต้น สำหรับแนวเสียงที่ใช้เป็นจำนวนระดับกลาง ๆ คือ “แนวเสียงลง และ แนวเสียงขึ้น” ตามลำดับ ส่วนแนวเสียงที่ใช้เป็นจำนวนน้อย คือ “แนวเสียงลง-ขึ้น และ แนวเสียงขึ้น-ยืนเสียง” แนวเสียงที่ใช้น้อยที่สุดคือ “ยืนเสียง-ขึ้น” ยกตัวอย่างทำนองแนวเสียงนี้คือ /---ด/---ด/---ด/---ม/

สำนวนเพลง

สำนวนเพลงลาวเวียงดั้งเดิม ปรากฏเป็นทำนองสำเนียงลาวที่มีความเด่นชัด โดยสามารถพิจารณาจากประเด็นต่าง ๆ คือ

ประการแรก เมื่อพิจารณาจากการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูล ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา ในรูปแบบเดียวกันกับทำนองเพลงเป็ดวง ที่ใช้กลุ่มเสียงเดียว จึงอาจกล่าวได้ว่าเรื่องของกลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงลาวเวียงดั้งเดิม ปรากฏเรื่องของการใช้กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงแสดงลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของเพลงสำเนียงลาว

ประการที่สอง ปรากฏสำนวนเพลงที่มีมักจะขึ้นต้นวรรคเพลงด้วยเสียงลา เป็นแบบยืนเสียงยาวก่อนจะดำเนินทำนองไปสู่เสียงสูง และลงมายังเสียงต่ำในท้ายห้องเพลงที่ 8 ยกตัวอย่างดังนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

--(ล)	--(ล)	---(ล)	---(ล)	---ด	-มซล	ซม-ร	-ร(ร)
-------	-------	--------	--------	------	------	------	-------

ทั้งนี้อาจสรุปได้ว่า การใช้เสียงลา ซึ่งเป็นเสียงที่ 6 ของกลุ่มเสียงปัญจมูล โด เร มี ซอล X ลา X เป็นเสียงหลักในการดำเนินทำนอง แสดงลักษณะเฉพาะเรื่องของการใช้ “เสียงหลัก” หรือ “เสียงเด่น” ที่เรียกว่า Pillar Tone ซึ่งโดยปกติเสียงหลักที่ใช้ควรเป็นเสียงที่ 1 ของกลุ่มเสียงนี้ซึ่งได้แก่เสียงโด แต่กลับมาใช้เสียงลาแทน จาก 16 บรรทัด 32 วรรค มีการใช้มากถึง 10 บรรทัด นับเป็นลักษณะเฉพาะประการหนึ่งที่ปรากฏในเพลงลาวเวียงดั้งเดิม

ประการที่สาม ปรากฏสำนวนเพลงที่ใช้โน้ตเสียง “3 พยางค์เสียง” ใน 1 ห้องเพลง และตามหลังด้วยการซ้ำเสียงท้ายห้องเพลงนั้นในห้องเพลงถัดไป มักพบการซ้ำเสียงโน้ตในห้องเพลงที่ 4 และ 8 ยกตัวอย่างดังนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

---ล	---ล	---ล	---ล	---ด	-มซล	ซม-ร	-ร-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ม-ม	-มซล	ซม-ซ	-ซ-ซ	-ซ-ซ	-ล-ด	ลซ-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

-ล-ด	--รด	--ลด	--รม	รดลด	--รม	-ซ-ล	-ซ-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

-ซ-ม	--ซล	ซม-ซ	-ซ-ซ	-ซ-ซ	-ล-ด	ลซ-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

-ล-ด	--รด	ลซ-ม	-ซ--	-ม-ซ	-ล-ด	ลซ-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

-ล-ล	---ด	-ล(ด)	-ร(ร)	-ร-ร	-ด-ร	-ม(ม)	-ซ(ม)
------	------	-------	-------	------	------	-------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 7

-ซ-ม	--รม	ซล-ล	--ล(ล)	---ล	-ล-ล	ซม-ซ	---ซ
------	------	------	--------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

-มซล	-ด-ล	ซม-ซ	-ซ-ซ	-ม-ซ	-ล-ด	ลซ-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

-ล-ล	-ดรด	-ล-ซ	-ซ-ซ	-ม-ซ	-ล-ด	ลซ-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

-ดรม	-มซร	ดล-ล	--ล(ล)	--ดซ	--ลด	-ด-ด	-ม-ร
------	------	------	--------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 11

-ด-ซ	--ลต	-ด-ด	---ด	---ร	-ม-ซ	--ลซ	---ซ
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 12

-ม-ซ	-ล-ด	ลซ(ล)	--(ล)	---ร	-ม-ซ	--ลซ	---ซ
------	------	-------	-------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 13

-ม-ซ	-ล-ด	ลซ-ล	----	-ด-ร	-มดล	มรดล	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 14

---ซ	--ลต	-ด-ด	---ด	---ด	--ดล	ซม(ซ)	( ) (ซ)
------	------	------	------	------	------	-------	---------

ทำนองบรรทัดที่ 15

---ล	-ด-ร	ดล(ซ)	---ซ	-ม-ซ	-ลดล	ซม(ม)	---(ม)
------	------	-------	------	------	------	-------	--------

ทำนองบรรทัดที่ 16

---ด	--รม	--รม	---ร	มรดล	--ดซ	-ล-ด	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

จากทำนองข้างต้น ปรากฏเสียงที่เป็น 3 พยางค์เสียงดังนี้

ทำนองเสียงเร ได้แก่ /ซม-ร/ลต-ร/

ทำนองเสียงมี ได้แก่ /ซม-ม/

ทำนองเสียงซอล ได้แก่ /ซม-ซ/ดล-ซ/

ทำนองเสียงลา ได้แก่ /ซล-ล/ลซ-ล/ดล-ล/

ประการที่สี่ ปรากฏมีการใช้การดำเนินทำนองแบบขึ้นเสียงก่อนเคลื่อนที่
ทำนองไปยังอีกห้องท้าย หรือ การขึ้นต้นห้องเพลงที่ 1 แล้วจึงค่อยเคลื่อนที่ไปขึ้น ยกตัวอย่าง
ดังต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 3

-ล(ด)	--ร(ด)	--ล(ด)	--ร(ม)	รดลด	--รม	-ซ-ล	-ซ-ม
-------	--------	--------	--------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 11

-ด(ซ)	--ล(ต)	-ด(ด)	--(ด)	---ร	-ม(ซ)	--ล(ซ)	---(ซ)
-------	--------	-------	-------	------	-------	--------	--------

ทำนองบรรทัดที่ 12

-ม(ซ)	-ล(ด)	ลซ(ล)	--(ล)	---ร	-ม(ซ)	--ล(ซ)	---(ซ)
-------	-------	-------	-------	------	-------	--------	--------

ทำนองบรรทัดที่ 14

---(ซ)	--ล(ต)	-ด(ด)	--(ด)	---ด	--ดล	ซม-ซ	---ซ
--------	--------	-------	-------	------	------	------	------

4.2.3 เพลงรำแคนลาวออกเพลงเต้ยโขง

เพลงรำแคนลาว เป็นเพลงเกร็ดสำหรับบรรเลงในงานต่าง ๆ เป็นเพลงท่อนเดียว และจะมีการบรรเลงออกด้วยเพลงเต้ยโขง ทำนองเพลงมีความสนุกสนาน ในการบรรเลงวงดนตรี คณะหนุ่มเสียงพิณ โดยทำนองเพลงเป็นการสาธิตทำนองโดยครูทอม พรหมมิโย ปัจจุบันท่านเป็นคน เป่าแคนอยู่กับคณะหนุ่มเสียงพิณ ปรากฏทำนองเพลงรำแคนลาวและเพลงเต้ยโขงดังนี้

ท่อน 1 ทำนองเพลงรำแคนลาว

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ด	---ล	--ซด	---ล	-ลซม	-ร-ม	-ซ-ซ
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ซ-ซ	-ซ-ด	-รดล	-ซ-ด	---ม	--ซล	ดรดล	-ซ-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---	-ดรม	--ซม	--รด	---ล	---ซ	-ม-ซ	-ล-ด
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ ๓

---	---ด	---ล	--ซด	---ล	-ลซม	-ร-ม	-ซ-ซ
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

---	---	-ล-ล	-ซลด	---ล	--ซล	ดรดล	-ซ-ม
-----	-----	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---	-ดรม	--ซม	--รม	รม-ม	--รม	-ร-ด	-ล-ด
-----	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 2 ทำนองเพลงเต้ยโขง

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ล	---ซ	-มซล	---ซ	-ลดล	---ซ	-มซล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---	---ล	---ซ	-มซล	---ด	-รดล	---ซ	-มซล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---	-ซ-ม	---ร	-ดรม	---ซ	-ลซม	---ร	-ด-ล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

---ด	--รม	ซมรด	-ซ-ล	---ด	--รด	-ร-ม	-ซ-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนอง บรรทัดที่ 5

---	---ล	---ช	-มชล	---ด	-รดล	---ช	-มชล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---	---ล	---ช	-มชล	---ด	-รดล	---ช	-มชล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

---	-ช-ม	---ร	-ดรม	---ช	-ลชม	---ร	-ด-ล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

---ด	--รม	ชมรด	-ช-ล	---ด	--รม	-มชม	-ช-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

---	-ด-ด	-รมร	---ร	---	---ด	--รด	-ช-ล
-----	------	------	------	-----	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

---	---ล	--ดล	--ดล
-----	------	------	------

(เพลงนี้กลับต้น ลงจบทำนองบรรทัดที่ 4 วรรคแรก)

สังคีตลักษณ์

ทำนองเพลงรำแคนลาวออกเพลงเดี่ยวโขงข้างต้น ปรากฏโครงสร้างทำนอง เป็นเพลง 2 ท่อน ซึ่งเป็นทำนองท่อนหลักทั้ง 2 ท่อน และมีทำนองที่ใช้การยืมเสียงท้ายเพลงเดี่ยวโขง เพื่อเป็นการเชื่อมในเพลงถัดไปหรือกลับต้นอีก 1 รอบก่อนลงจบในที่นี้สามารถกำหนดสังคีตลักษณ์ได้ ดังนี้

ก / ข ค ข /

จากสังคีตลักษณ์ทั้งหมดอาจกล่าวได้ว่าเป็นลักษณะ “การซ้ำหัวท้าย” ซึ่ง ปรากฏในท่อน 2 สำหรับสังคีตลักษณ์ที่กำหนดทั้ง 2 ท่อนมีรายละเอียดประกอบดังนี้

- ก หมายถึงทำนองท่อน 1 บรรทัดที่ 1-6
- ข หมายถึงทำนองท่อน 2 บรรทัดที่ 1-4
- ค หมายถึงทำนองท่อน 2 บรรทัดที่ 5-10

เป็นที่น่าสังเกตว่า ในพื้นที่อื่น สำหรับเพลงเดี่ยวโขง จะเป็นทำนองเพลงที่เป็นส่วน “ข” เท่านั้น ส่วนกลางท่อน 2 ได้แก่ส่วน “ค” จะถือเป็นเพลงสำเนียงลาวอีกเพลงหนึ่ง แต่มักนำมา บรรเลงติดต่อกัน แต่สำหรับวงดนตรีคณะหุ่่มเสียงพินจะกำหนดให้เป็นทำนองท่อนเดียวกันในท่อน 2 เลย และเพลงรำแคนลาวจะถือเป็นทำนองท่อน 1 บรรเลงติดต่อกันไป ซึ่งถือเป็นลักษณะเฉพาะที่ ปรากฏเฉพาะการบรรเลงของชาวลาวเวียงเท่านั้น

จากสังคีตลักษณะข้างต้นปรากฏให้เห็นว่าทำนองเพลงรำแคนลาวออกเพลงเต้ยโขง มีโครงสร้างที่ไม่ซับซ้อน มีทำนองซ้ำกันไปมาเข้าใจได้ง่าย และยังมีลักษณะเด่นในการใช้การยืมเสียง 1 บรรทัด และอีก 1 วรรคเพลง เพื่อทำการเชื่อมในการกลับต้น

กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนอง

กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงรำแคนลาวออกเพลงเต้ยโขงนั้น พบว่าเป็นโครงสร้างเสียง โด เร มี X ซอล ลา X เป็นหลักในการดำเนินทำนองทั้งเพลง โดยไม่มีเสียง นอกบันไดเสียงได้แก่ เสียงฟา และเสียงที เข้ามาร่วมตกแต่งเป็นทำนองเพลง

การเคลื่อนที่ของทำนอง

ทำนองท่อน 1 ปรากฏทำนองเป็น 2 กลุ่มทำนองดังนี้

ทำนองกลุ่มที่ 1 ปรากฏการใช้เสียงลา เสียงโด เป็นหลักในการดำเนินทำนอง โดยเสียงโดเป็นเสียงที่ 1 และเสียงลาเป็นเสียงที่ 6 ของกลุ่มเสียง โด เร มี X ซอล ลา X ที่กล่าวว่าเสียงโดและเสียงลาเป็นเสียงหลักเพราะเป็นเสียงขึ้นต้นและเป็นเสียงเชื่อมระหว่าง การดำเนินทำนอง รวมถึงเป็นเสียงลงท้ายกลุ่มทำนองเพลง ดังรายละเอียดมีดังนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---(ด)	---(ล)	---(ซ)	---(ล)	-ลซม	-ร-ม	-ซ-ซ
-----	--------	--------	--------	--------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ซ-ซ	-ซ(ด)	-ร(ล)	-ซ(ด)	---	---(ล)	ดรดล	(ซ-ม)
------	-------	-------	-------	-----	--------	------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---	-ดรม	--ซม	--ร(ด)	---(ล)	---	-ม-ซ	-ล(ด)
-----	------	------	--------	--------	-----	------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 4

---	---(ด)	---(ล)	---(ซ)	---(ล)	-ลซม	-ร-ม	-ซ-ซ
-----	--------	--------	--------	--------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

---	---	-ล(ล)	-ซ(ล)	---(ล)	---(ล)	ดรดล	(ซ-ม)
-----	-----	-------	-------	--------	--------	------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---	-ดรม	--ซม	--รม	รม-ม	--รม	-ร-ด	-ล(ด)
-----	------	------	------	------	------	------	-------

ทำนองกลุ่มที่ 2 เป็นการย้ายเสียงลูกตกในท่อนกลางของวรรค
ก่อนที่จะเคลื่อนทำนองขึ้นลงอย่างเป็นระบบ ดังจะแสดงต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ด	---ล	--ซด	---ล	-ลซม	-ร-ม	-ซ-ซ
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ซ-ซ	-ซ-ด	-รดล	-ซ-ด	---ม	--ซล	ดรดล	-ซ-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---	-ดรม	--ซม	--รด	---ล	--ซ	-ม-ซ	-ล-ด
-----	------	------	------	------	-----	------	------

ทำนองบรรทัดที่ ๓

---	---ด	---ล	--ซด	---ล	-ลซม	-ร-ม	-ซ-ซ
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

---	---	-ล-ล	-ซลด	---ล	--ซล	ดรดล	-ซ-ม
-----	-----	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---	-ด(ร)ม	-ซ(ม)	-ร(ม)	ร(ม)-ม	--ร(ม)	-ร(ด)	-ล(ด)
-----	--------	-------	-------	--------	--------	-------	-------

ทำนองท่อน 2 ปรากฏทำนองเป็น 4 กลุ่มทำนองดังนี้

ทำนองกลุ่มที่ 1 ปรากฏการใช้เสียงลาเป็นหลัก และเสียงมีอีก

จำนวนหนึ่งในการดำเนินทำนอง โดยเสียงลาเป็นเสียงที่ 6 ของกลุ่มเสียง โด เร มี X ซอล ลา X ที่
กล่าวว่าเสียงลาเป็นเสียงหลักเพราะเป็นเสียงขึ้นต้นและเป็นเสียงเชื่อมระหว่างการดำเนินทำนอง
รวมถึงเป็นเสียงลงท้ายกลุ่มทำนองเพลงดังจะแสดงต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ล	---ซ	-มซล	---ซ	-ลดล	---ซ	-มซล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---	---ล	---ซ	-มซล	---ด	-รดล	---ซ	-มซล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---	-ซ(ม)	---ร	-ด(ร)ม	---ซ	-ล(ซ)ม	---ร	-ด(ล)
-----	-------	------	--------	------	--------	------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 4

---ด	--ร(ม)	ซมรด	-ซ(ล)	---ด	--รด	-ร-ม	-ซ(ล)
------	--------	------	-------	------	------	------	-------

ทำนองกลุ่มที่ 2 ปรากฏการใช้เสียงโ ต เสียงเร และเสียงซอล ทำ
การเชื่อมเสียงในท้องเพลงที่ 1, 3, 5, และ 7 ซึ่งเป็นห้องคี่ โดยเสียงที่กล่าวมาข้างต้นทั้งหมดเป็นเสียง
ของกลุ่มเสียง โ ต เร มี X ซอล ลา X ดังจะแสดงต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ล	--(ซ)	-มซล	--(ซ)	-ลคล	--(ซ)	-มซล
-----	------	-------	------	-------	------	-------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---	---ล	--(ซ)	-มซล	--(ด)	-รดล	--(ซ)	-มซล
-----	------	-------	------	-------	------	-------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---	-ซ-ม	--(ร)	-ดรม	--(ซ)	-ลซม	--(ร)	-ด-ล
-----	------	-------	------	-------	------	-------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

--(ด)	--รม	ซมรด	-ซ-ล	--(ด)	--รด	-ร-ม	-ซ-ล
-------	------	------	------	-------	------	------	------

ทำนองกลุ่มที่ 3 ปรากฏการใช้เสียงซำ และ เพื่อเป็นการย้ำเสียง
ก่อนทำการเคลื่อนที่ทำนองไปยังลูกตกที่เสียงลาท้ายท้องเพลงที่ 8 บรรทัดที่ 9 แล้วยื่นเสียงลายาวไป
จนถึงท้องเพลงที่ 4 บรรทัดที่ 10 หมายถึงการจบเพลง ดังแสดงได้ดังต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 9

---	-ด-(ด)	-รมร	--(ร)	---	--(ด)	--รด	-ซ-ล
-----	--------	------	-------	-----	-------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

---	--(ล)	--(ล)	--(ล)
-----	-------	-------	-------

ทำนองกลุ่มที่ 4 ปรากฏการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงโดยใช้เสียง
“3 พยางค์เสียง” มาดำเนินทำนอง โดยเป็นการเรียงเสียงและข้ามเสียงขึ้นและลง และยังพบการ
ดำเนินทำนองโดยใช้เสียง “3 พยางค์เสียง” โดยพยางค์เสียงกลางเป็นพยางค์เสียงทางเสียงต่ำ พยางค์
เสียงที่ 1 และ 3 เป็นเสียงเดียวกัน ดังทำนองต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ล	---ซ	-มซล	---ซ	-ลคล	---ซ	-มซล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

----	---ล	---ช	-มชล	---ด	-รดล	---ช	-มชล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

----	-ช-ม	---ร	-ดรม	---ช	-ลชม	---ร	-ด-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

---ด	--รม	ชมรด	-ช-ล	---ด	--รม	-มชม	-ช-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

----	-ด-ด	-รมร	---ร	----	---ด	--รด	-ช-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

จากทำนองข้างต้น ปรากฏเสียงที่เป็น 3 พยางค์เสียงดังนี้

ทำนองการเรียงเสียงขึ้น ได้แก่ /-ดรม/

ทำนองการข้ามเสียงขึ้น ได้แก่ /-มชล/

ทำนองการข้ามเสียงลง ได้แก่ /-ลชม/-รดล/

ทำนองเสียงเร ได้แก่ /-รมร/

พยางค์เสียงกลางคือเสียงมี สูงกว่าเสียงเร 1 เสียง

ทำนองเสียงมี ได้แก่ /-มชม/

พยางค์เสียงกลางคือเสียงซอล สูงกว่าเสียงมี 3 เสียง

ทำนองเสียงลา ได้แก่ /-ลดล/

พยางค์เสียงกลางคือเสียงโดสูง สูงกว่าเสียงลา 3 เสียง

ลักษณะเส้นแนวเสียง

ลักษณะเสียงแนวเสียงของเพลงรำแคนลาวออกเพลงเต้ยโขง ผู้วิจัยจะทำการถอดเป็นทำนองสารถะเพื่อแสดงแนวเสียง “แนวเสียงขึ้น” “แนวเสียงลง” หรือเป็นการยืมเสียงดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทำนองสารถะเพลงรำแคนลาว

ทำนองบรรทัดที่ 1

----	---ด	---ล	---ด	---ล	---ม	---ม	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---ช	---ด	---ล	---ด	---ม	---ล	---ล	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---	---ม	---ม	---ร	---ล	---ช	---ช	---ด
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

---	---ด	---ล	---ด	---ล	---ม	---ม	---ช
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

---	---	---ล	---ด	---ล	---ล	---ล	---ม
-----	-----	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---	---ม	---ม	---ม	---ม	---ม	---ด	---ด
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองสารถะ เพลงเต๋ยโงง

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ล	---ช	---ล	---ช	---ล	---ช	---ล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---	---ล	---ช	---ล	---ด	---ล	---ช	---ล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---	---ม	---ร	---ม	---ม	---ร	---ด	---ล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

---ด	---ม	---ด	---ล	---ด	---ด	---ม	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

---	---ล	---ช	---ล	---ช	---ล	---ช	---ล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---	---ล	---ช	---ล	---ด	---ล	---ช	---ล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

---	---ม	---ร	---ม	---ม	---ร	---ด	---ล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

---ด	---ม	---ด	---ล	---ด	---ม	---ม	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

---	---ด	---ร	---ร	---	---ด	---ด	---ล
-----	------	------	------	-----	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

---	---ล	---ล	---ล
-----	------	------	------

จากทำนองสารถะข้างต้นปรากฏแนวเสียงดังนี้

เพลงรำแคนลาว

บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ขึ้น
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 1-4	ยืนเสียง
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง

เพลงเต๋ยโฆง

บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ขึ้น
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ลง
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 8 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 8 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ยืนเสียง

บรรทัดที่ 9 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 9 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 10 ห้องเพลงที่ 1-4	ยืนเสียง

จากรายละเอียดข้างต้น ปรากฏความถี่และความห่างในการกำหนดใช้แนวเสียงรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

แนวเสียงขึ้น	ปรากฏ 3 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง	ปรากฏ 4 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงขึ้น-ลง	ปรากฏ 4 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง-ขึ้น	ปรากฏ 15 กลุ่มทำนอง
แนวขึ้น-ขึ้น	ปรากฏ 2 กลุ่มทำนอง
แนวลง-ลง	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง
ยืนเสียง	ปรากฏ 2 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงขึ้น-ยืนเสียง	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง

จากการวิเคราะห์ข้างต้นปรากฏว่าเพลงรำแคนลาวออกเพลงเต้ยโขงมีการใช้ “แนวเสียงลง-ขึ้น” มากที่สุด ยกตัวอย่างแนวเสียงนี้คือ /----/---ด/---ล/---ด/ เป็นต้น สำหรับแนวเสียงที่ใช้ อยู่ระดับกลางๆ ได้แก่แนวเสียงขึ้น-ลง แนวเสียงลง ส่วนแนวเสียงที่ใช้บ่อยได้แก่แนวเสียงขึ้น ยืนเสียง แนวขึ้น-ขึ้น และแนวเสียงที่ใช้บ่อยที่สุดได้แก่แนวเสียงขึ้น-ยืนเสียง

สำนวนเพลง

สำนวนเพลงรำแคนลาวออกเพลงเต้ยโขง ปรากฏเป็นทำนองสำเนียงลาวที่มีความเด่นชัดโดยสามารถพิจารณาจากประเด็นต่าง ๆ คือ

ประการแรก เมื่อพิจารณาจากการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจมูล ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา เป็นการแสดงสำเนียงลาวให้ปรากฏ ในรูปแบบเดียวกับเพลงลาวเวียงดั้งเดิม และเพลงเป็ดวง

ประการที่สอง ปรากฏสำนวนเพลงที่มักจะเป็นการเว้นหน้า ไม่มีการดำเนินทำนองในห้องเพลงแรก ทำนองทั้งหมดที่กล่าวข้างต้น มีการดำเนินทำนองในห้องเพลงที่ 1 เพียง 2 ตำแหน่ง คือห้องเพลงที่ 1 ทำนองเพลงที่ 2 เพลงรำแคนลาว และ ห้องเพลงที่ 1 ทำนองเพลงที่ 4 เต้ยโขง จากทั้งหมด 16 ห้อง ยกตัวอย่างทำนองต่อไปนี้

ท่อน 1 ทำนองเพลงรำแคนลาว

ทำนองบรรทัดที่ 1

----	---ด	---ล	--ชด	---ล	-ลชม	-ร-ม	-ช-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

----	-ดรม	--ชม	--รด	---ล	---ช	-ม-ช	-ล-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

----	---ด	---ล	--ชด	---ล	-ลชม	-ร-ม	-ช-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

----	----	-ล-ล	-ชลด	---ล	--ชล	ดรดล	-ช-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

----	-ดรม	--ชม	--รม	รม-ม	--รม	-ร-ด	-ล-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ท่อน 2 ทำนองเพลงเต๋ยโงง

ทำนองบรรทัดที่ 1

----	---ล	---ช	-มชล	---ช	-ลดล	---ช	-มชล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

----	---ล	---ช	-มชล	---ด	-รดล	---ช	-มชล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

----	-ช-ม	---ร	-ดรม	---ช	-ลชม	---ร	-ด-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนอง บรรทัดที่ 5

----	---ล	---ช	-มชล	---ด	-รดล	---ช	-มชล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

----	---ล	---ช	-มชล	---ด	-รดล	---ช	-มชล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

----	-ช-ม	---ร	-ดรม	---ช	-ลชม	---ร	-ด-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

---ด	--รม	ชมรด	-ช-ล	---ด	--รม	-มชม	-ช-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

----	-ด-ด	-รมร	---ร	----	---ด	--รด	-ช-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

----	---ล	--ดล	--ดล
------	------	------	------

จะเห็นได้ว่าทำนองทั้ง 14 ทำนองที่ยกมาข้างต้น เป็นทำนองที่มีการเว้น
การดำเนินทำนองห้องเพลงที่ 1 ทั้งสิ้น

ประการที่สาม ปรากฏจำนวนเพลงที่มักจะการดำเนินทำนองโดย
ใช้เสียงห่าง ๆ แบบจาว ๆ มาตกแต่งเป็นทำนองเพลง ภายใน 1 ห้องโน้ตเพลงปรากฏพยางค์เสียงมาก
ที่สุดได้แก่ 4 พยางค์เสียงและเป็นส่วนน้อย ส่วนมากจะเป็นการใช้โน้ตเพลงที่มีพยางค์เสียง 3 และ 2
พยางค์เสียงมาตกแต่งเป็นทำนอง

4.2.4 เพลงกาเต๋นก้อน

เพลงกาเต๋นก้อน เป็นเพลงเกร็ดสำหรับบรรเลง ถือเป็นเพลงที่มีความซับซ้อนของ
ชาวลาว โดยปรากฏทำนองเพลงนี้เป็นทำนองยากสำหรับการเป่าแคนของพื้นที่ภาคอีสานเหนือของ
ประเทศไทย ด้วยเป็นการเป่าทำนองถี่ ๆ ติดต่อกัน และเป็นการย่ำเสียง ย่ำทำนองเพลงซ้ำกันไปมา
สำหรับเพลงกาเต๋นก้อนที่นำมาทำการวิเคราะห์ครั้งนี้เป็นทำนองเพลงจากการสาธิตโดยครูทอม
พรหมโย ปัจจุบันท่านเป็นคนเป่าแคนอยู่กับวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ปรากฏทำนองเพลงการเดิน
ก้อนดังนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

---ล	---ล	---ล	---ล	--ชม	-ช-ม	-ช-ม	-ล-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ช-ล	-ล-ล	ชม-ช	-ล-ช	-มชล	-ด-ล	ชม-ช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---ช	-ม-ช	ลล-ล	---ล	---ด	---ร	-ด-ล	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

-ดรม	---ร	ดล--ล	---ด	---ช	--ลด	-ร-ด	-ม-ร
------	------	-------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

-ด-ช	--ลด	-ร-ด	---ด	---ล	---ล	---ล	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

ชม-ช	---ช	---ล	---ล	ชม-ช	---ช	-ม-ช	-ล-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

ลช-ล	---ล	---ล	---ล	ชม-ช	---ช	-ม-ช	-ล-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

ลช-ล	---	-ด-ร	--มร	มรดล	---ล	-ด-ร	--มร
------	-----	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

มรดล	---ด	---ช	--มช	-ล-ด
------	------	------	------	------

สังคิตลักษณ์

ทำนองเพลงกาเดินก้อนข้างต้น ปรากฏโครงสร้างทำนองเพลงเป็นเพลง
เกร็ด ท่อนเดียว ในที่นี้สามารถกำหนดสังคิตลักษณ์ได้คือ ก หมายถึงทำนองตั้งแต่บรรทัดที่ 1-9 ซึ่ง
ปรากฏให้เห็นว่าเพลงกาเดินก้อนมีโครงสร้างที่เรียบง่าย ไม่ซับซ้อนนัก

กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนอง

กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงกาเดินก้อนนั้น พบว่าเป็น
โครงสร้างเสียง โด เร มี X ซอล ลา X เป็นหลักในการดำเนินทำนองทั้งเพลง โดยไม่มีเสียงนอกบันได
เสียงได้แก่ เสียงฟา และเสียงที เข้ามาร่วมตกแต่งเป็นทำนองเพลง

การเคลื่อนที่ของทำนอง

ทำนองขึ้นต้นปรากฏการเคลื่อนที่ของทำนองด้วยเสียงลา เป็นแบบยืนเสียง
ยาวของห้องเพลงที่ 1-4 มีการใช้เสียงซอลมาเชื่อมและดำเนินทำนองไปยังโน้ตเสียงต่ำซึ่งเป็นเสียงมี
จำนวน 4 ครั้งได้แก่ทำนองห้องที่ 5-8 ลักษณะดังกล่าวเป็นการซ้ำทำนองย่อยและเป็นการเน้นย้ำ
เสียงลูกตกได้แก่ เสียงมี จำนวน 4 ครั้ง ทำให้ทำนองเพลงมีความหนักแน่น ชัดเจน หากเป็นการ
บรรเลงย้ำ ๆ เสียงจะทำให้ทำนองเพลงสนุกสนานครึกครื้น ซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ของเพลงอีสาน

ทำนองบรรทัดที่ 1

--(ล)	--(ล)	---(ล)	---(ล)	--(ชม)	-ช(ม)	-ช(ม)	-ช(ม)
-------	-------	--------	--------	--------	-------	-------	-------

การเคลื่อนที่ของทำนองบรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 1-4 เป็นการดำเนินทำนอง
อย่างเดียวกับทำนองบรรทัดที่ 1 แต่เป็นการยืนเสียงที่เสียงโด และมีการตกแต่งทำนองเพิ่มเติมด้วย
เสียงซอลเสียงที่อยู่ในกลุ่มเสียงโด ลักษณะเคลื่อนที่ไปสู่เสียงโดด้วยการใช้เสียงซอล แล้วนำเสียงลามมา

ทำการเชื่อมกลับไปยังเสียงโด และยังมีเสียงเรทำการเชื่อมอีกครั้งมายังลูกตกเสียงโดอีกครั้งหนึ่ง จากนั้นเคลื่อนที่ทำงานองห้องที่ 5-8 โดยการยืมเสียงด้วยเสียงลาไปสู่ลูกตกท้ายห้องเพลง ซึ่งเป็นการยืมเสียง ๆ เดียวกับทำงานองบรรทัดที่ 1 ได้แก่ทำงานองบรรทัดที่ 5 ดังแสดงรายละเอียดทำงานองต่อไปนี้

ทำงานองบรรทัดที่ 5

-ด-ซ	--ลต	-ร-ด	---ด	---ล	---ล	---ล	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

การเคลื่อนที่ทำงานองบรรทัดที่ 5 ปรากฏทำงานองที่ใช้เสียงโดกับเสียงลา ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินทำงานองเดียวกันกับทำงานองบรรทัดที่ 1

ทำงานองบรรทัดที่ 2

-ซ-ล	-ล(ล)	ซม(ซ)	-ล(ซ)	-ม(ล)	-ด(ล)	ซม(ซ)	---ซ)
------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

สำหรับทำงานองบรรทัดที่ 2 พบว่าเป็นการเคลื่อนที่ของทำงานองไปสู่ลูกตกเสียงซอล ซึ่งปรากฏทั้งท้ายห้องเพลงที่ 4 และท้ายห้องเพลงที่ 8 โดยทั้ง 2 กลุ่มทำงานองเป็นการดำเนินทำงานองที่มีสำนวนเพลงเหมือนกัน เพียงแต่มีการปรับเปลี่ยนเสียงในห้องเพลงที่ 3 ซึ่งเป็นเสียงลา กับห้องเพลงที่ 6 ได้แก่เสียงโด นั่นเอง อาจกล่าวได้ว่าทำงานองบรรทัดที่ 2 มี 2 กลุ่มทำงานอง เป็นทำงานองเดียวกัน แต่มีการปรับเปลี่ยนสำนวนเพลง

ทำงานองบรรทัดที่ 3

---ซ	-ม-ซ	ลต-ล	---ล	---ด	---ร	-ด-ล	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

การเคลื่อนที่ทำงานองบรรทัดที่ 3 ทำงานองห้องเพลงที่ 1-4 เป็นการเรียงร้อยทำงานองโดยขึ้นต้นด้วยเสียงซอล หลังจากนั้นเป็นการดำเนินทำงานองลงมาทางเสียงต่ำ ได้แก่เสียงมี ก่อนที่จะเคลื่อนที่กลับไปเสียงซอลในท้ายห้องเพลงที่ 1 ไปสู่ลูกตกเสียงในห้องที่ 4 อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเรียงร้อยทำงานองด้วยเสียงหลัก 4 เสียงได้แก่ “มี – ซอล – ลา โด” ส่วนทำงานองห้องเพลงที่ 5-8 เป็นการดำเนินทำงานองจาว ๆ เริ่มต้นทำงานองด้วยเสียง ณ ห้องเพลงที่ 5 แล้วเคลื่อนที่ไปทางเสียงเรสูงก่อนที่จะตกแต่งทำงานองเคลื่อนลงมาสู่เสียงลาแล้วไปจบทำงานองที่เสียงลา ซึ่งสูงขึ้นไปอีก 5 เสียง

ทำนองบรรทัดที่ 4

-ด-ร-ม	---ร	ดล--ล	---ด	---ช	--ล-ด	-ร-ด	-ม-ร
--------	------	-------	------	------	-------	------	------

การเคลื่อนที่ของทำนองบรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 1-4 เป็นการเริ่มต้นทำนองด้วยเสียงโด รูปแบบสามพยางค์เสียงขึ้น มาสู่ลูกตกเสียงเรในห้องเพลงที่ 2 แล้วเคลื่อนที่ลงมาสู่ลูกตกเสียงโดในท้ายห้องเพลงที่ 4 ส่วนทำนองห้องเพลงที่ 5-8 เป็นการเคลื่อนที่ทำนองขึ้นไปทางเสียงสูงสู่ลูกตกที่เป็นเสียงสูงขึ้นเป็นคู่ 2 กับเสียงโด ได้แก่ เสียงเร ซึ่งปรากฏท้ายห้องเพลงที่ 8

ทำนองบรรทัดที่ 5

-ด-ช	--ล-ด	-ร-ด	---ด	---ล	---ล	---ล	---ล
------	-------	------	------	------	------	------	------

(รายละเอียดอภิปรายไว้เบื้องต้นแล้ว)

ทำนองบรรทัดที่ 6

ช-ม-ช	---ช	---ล	---ล	ช-ม-ช	---ช	-ม-ช	-ล-ด
-------	------	------	------	-------	------	------	------

การเคลื่อนที่ทำนองบรรทัดที่ 6 อยู่ในกลุ่มเสียงซอลไปสู่เสียงลา ในลักษณะการย้ำเสียงลาจำนวน 2 ครั้ง ปรากฏ ณ ทำนองห้องเพลงที่ 3-4 หลังจากนั้นเป็นการเคลื่อนที่ของทำนอง มีการเคลื่อนที่ของทำนองมายังลูกตกเสียงซอลในห้องเพลงที่ 5-6 เพื่อเป็นการย้ำบันไดเสียงเป็นรูปแบบการดำเนินทำนองเช่นเดียวกับห้องเพลงที่ 1-2 แล้วทำการดำเนินทำนองขึ้นไปสู่เสียงโดสูงที่ห้องเพลงที่ 8 รายละเอียดมีดังนี้

ทำนองบรรทัดที่ 7

ลช-ล	---ล	---ล	---ล	ช-ม-ช	---ช	-ม-ช	-ล-ด
------	------	------	------	-------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7 เป็นการดำเนินทำนองย้ำเสียงลาในห้องเพลงที่ 1-4 ส่วนทำนองห้องเพลงที่ 5-8 เป็นการดำเนินทำนองจากเสียงซอลไปสู่ลูกตกทางเสียงสูงได้แก่ เสียงโด

ทำนองบรรทัดที่ 8

ลช-ล	----	-ด-ร	--ม-ร	ม-ร-ดล	---ล	-ด-ร	--ม-ร
------	------	------	-------	--------	------	------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 8 พบลักษณะพิเศษ กล่าวคือเป็นการดำเนินทำนองฝาก ต่อมาจากทำนองบรรทัดที่ 7 โดยเป็นคล้ายทำนองลงจบต่อมาจากทำนองบรรทัดที่แล้ว เมื่อบรรเลง ทำนองห้องเพลงที่ 1 จบ จะทำการพักทำนองเพลงก่อนที่จะดำเนินทำนองชุดใหม่ในห้องเพลงที่ 3-6 โดยเป็นการเคลื่อนที่ขอทำนองเพลงจากเสียงโด ต้นห้องเพลงที่ 3 ลูกตกเสียงเรในท้ายห้องเพลงที่ 8

ทำนองบรรทัดที่ 9

มรดล	---ด	---ช	--มช	-ล-ด
------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9 เป็นทำนองจบเพลง โดยเป็นการเคลื่อนที่จากเสียงมี ไปสู่เสียงลูกตก เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงที่ 1 ของกลุ่มเสียงโด เร มี ซอล ลา ทำให้ทำนองเพลงจบอย่าง สมบูรณ์

ลักษณะเส้นแนวเสียง

ลักษณะเสียงแนวเสียงของเพลงกาเดินก้อน ผู้วิจัยจะทำการถอดเป็น ทำนองสารัตถะเพื่อแสดงแนวเสียง “แนวเสียงขึ้น” “แนวเสียงลง” หรือเป็นการยืมเสียง ดัง รายละเอียดต่อไปนี้

ทำนองสารัตถะ

ทำนองบรรทัดที่ 1

---ล	---ล	---ล	---ล	--ชม	-ช-ม	-ช-ม	-ช-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---ล	---ล	---ช	---ช	---ล	---ล	---ช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---ช	---ช	---ล	---ล	---ด	---ร	---ล	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

---ม	---ร	---ล	---ด	---ช	---ด	---ด	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

---ช	---ด	---ด	---ด	---ล	---ล	---ล	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---ช	---ช	---ล	---ล	---ช	---ช	---ช	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

---ล	---ล	---ล	---ล	---ช	---ช	---ช	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

---ล	---ร	---	---ร	---ล	---ล	---ร	---ร
------	------	-----	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

---ล	---ด	---ช	---ช	---ด
------	------	------	------	------

จากทำนองสารัตถะข้างต้นปรากฏแนวเสียงดังนี้

บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 1-4	ยีนเสียง
บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ลง
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ยีนเสียง
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 5-8	ยีนเสียง
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 5-8	ยีนเสียง-ขึ้น
บรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 1-4	ยีนเสียง
บรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 8 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 8 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 9 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง

จากรายละเอียดข้างต้น ปรากฏความถี่และความห่างในการกำหนดใช้แนวเสียง
รูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

แนวเสียงขึ้น	ปรากฏ 6 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง	ปรากฏ 2 กลุ่มทำนอง

แนวเสียงขึ้น-ลง	ปรากฏ 2 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง-ขึ้น	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง-ลง	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง
ยี่นเสียง	ปรากฏ 3 กลุ่มทำนอง
ยี่นเสียง-ขึ้น	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงขึ้น-ยี่นเสียง	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง

จากการวิเคราะห์ข้างต้นปรากฏว่าเพลงกาเต๋นก่อนมีการใช้ “แนวเสียงขึ้น” มากที่สุด ยกตัวอย่างแนวเสียงนี้คือ /---ซ/---ด/---ด/---ร/ เป็นต้น สำหรับแนวเสียงที่ใช้อยู่ระดับน้อยได้แก่ ยี่นเสียง แนวเสียงขึ้น-ลง และแนวเสียงลง ส่วนแนวเสียงที่ใช้น้อยที่สุดได้แก่แนวเสียงลง-ขึ้น แนวเสียงลง-ลง ยี่นเสียง-ขึ้น และแนวเสียงขึ้น-ยี่นเสียง

สำนวนเพลง

สำนวนเพลงกาเต๋นก่อน ปรากฏเป็นทำนองสำเนียงลาวที่มีความเด่นชัดโดยสามารถพิจารณาจากประเด็นต่าง ๆ คือ

ประการแรก เมื่อพิจารณาจากการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูล ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา เป็นกลุ่มเสียงเดียวกันกับเพลงเปิดวง เพลงลาวเวียงดั้งเดิม เพลงรำแคนลาว เพลงเต๋ยโขง ซึ่งมีลักษณะการกำหนดกลุ่มเสียงเหมือนกันทั้งสิ้น

ประการที่สอง ปรากฏสำนวนเพลงที่มักจะขึ้นต้นวรรคเพลงด้วยเสียงลา เป็นแบบยี่นเสียงยาวก่อนจะดำเนินทำนองไปสู่เสียงสูงต่ำ และลงมายังเสียงสูงต่ำในท้ายห้อง เพลงที่ 8 ปรากฏ 2 ทำนองเพลงได้แก่ทำนองบรรทัดที่ 1 และทำนองบรรทัดที่ 7 ดังรายละเอียดทำนองต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

---ล	---ล	---ล	---ล	--ซม	-ซ-ม	-ซ-ม	-ล-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

ลซ-ล	---ล	---ล	---ล	ซม-ซ	---ซ	-ม-ซ	-ล-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ประการที่สาม ปรากฏสำนวนเพลงที่มักจะการดำเนินทำนองโดยใช้เสียงห่าง ๆ แบบจาว ๆ มาตกแต่งเป็นทำนองเพลง ภายใน 1 ห้องโน้ตเพลงปรากฏพยางค์เสียงมากที่สุดได้แก่ 4 พยางค์เสียงและเป็นส่วนน้อย ส่วนมากจะเป็นการใช้โน้ตเพลงที่มีพยางค์เสียงรูปแบบ

1 พยางค์เสียง 2 พยางค์เสียงและ 3 พยางค์เสียงมาตกแต่งเป็นทำนองสำหรับทำนองที่ใช้ 4 พยางค์เสียงปรากฏช่วงท้ายของเพลงดังนี้

ทำนองบรรทัดที่ 8

ลช-ล	---	-ด-ร	--มร	มรดล	---ล	-ด-ร	--มร
------	-----	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

มรดล	---ด	---ช	--มช	-ล-ด
------	------	------	------	------

ประการที่สี่ พบสำนวนเพลงแบบ “กลอนฝาก” ปรากฏ ณ ทำนองบรรทัดที่ 7-8 ดังต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 7

ลช-ล	---ล	---ล	---ล	ชม-ช	---ช	-ม-ช	-ล-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

ลช-ล	---	-ด-ร	--มร	มรดล	---ล	-ด-ร	--มร
------	-----	------	------	------	------	------	------

4.2.5 เพลงสุดสะแนน

เพลงสุดสะแนน เป็นเพลงเกร็ดสำหรับบรรเลง ถือเป็นเพลงที่มีความซับซ้อนของชาวลาวเวียง โดยปรากฏทำนองเพลงนี้เป็นทำนองยากสำหรับการเป่าแคนของพื้นที่ภาคอีสานเหนือของประเทศไทยเช่นเดียวกับเพลงกาเดินก้อน สำหรับเพลงสุดสะแนนที่นำมาวิเคราะห์ครั้งนี้เป็นทำนองเพลงจากการสาธิตโดยครูทอม พรหมมิโย ปัจจุบันท่านเป็นคนเป่าแคนอยู่กับวงดนตรีคณะหนุ่ม-เสียงพิณ ปรากฏทำนองเพลงสุดสะแนนดังนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ม	--ชม	--ชม	-ล-ช	-ล-ด	-ดรม	-ช-ม
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ล-ด	-ล-ม	-มชม	-ช-ม	-ล-ด	-ล-ด	---ด	รม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

-มชล	ชม-ร	--ดล	--ด	-ม-ช	-ล-ด	-ดรม	-ช-ม
------	------	------	-----	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

-ล-ช	-ล-ด	-ด-ร-ม	-ช-ม	-ล-ล	-ล-ม	-ม-ช-ม	-ช-ม
------	------	--------	------	------	------	--------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

-ล-ด	-ล-ด-ร	---ด	ร-ม-ร	-ม-ช-ล	ช-ม-ร	--ด-ล	--ด-ร
------	--------	------	-------	--------	-------	-------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 6

-ม-ช	-ล-ด	--ร-ม	-ช-ม	-ล-ช	-ล-ช	-ท-ล	-ท-ล
------	------	-------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

-ด-ท	--ด-ท	--ด-ท	-ด-ล	--ท-ล	ท-ล-ท-ช	--ม-ช	ล-ช-ล-ม
------	-------	-------	------	-------	---------	-------	---------

ทำนองบรรทัดที่ 8

--ล-ช	-ล-ด	-ด-ร-ม	-ช-ม	-ล-ล	-ล-ม	-ม-ช-ม	-ช-ม
-------	------	--------	------	------	------	--------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

-ล-ล	-ด-ร	-ร-ด	ร-ม-ร	-ม-ช-ล	ช-ม-ร	--ด-ล	--ด-ร
------	------	------	-------	--------	-------	-------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 10

-ม-ช	--ม-ร	-ด-ล	-ช-ล
------	-------	------	------

สังคีตลักษณ์

ทำนองเพลงสุดสะแนน เป็นเพลงบรรเลงใช้แสดงความสามารถของนักดนตรี ทำนองเพลงประกอบด้วยกันเพียงท่อนเดียว ในที่นี่สามารถกำหนดสังคีตลักษณ์ได้ดังนี้

ก/

โดยสัญลักษณ์ ก หมายถึงทำนองตั้งแต่บรรทัดที่ 1-10 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทำนองเพลงนี้โครงสร้างเพลงมีความคล้ายคลึงกับเพลงอื่น ๆ ที่ได้ทำการอภิปรายรายละเอียดมาแล้วข้างต้น

กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนอง

กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงสุดสะแนนนั้น พบว่าเป็นโครงสร้างเสียง โด เร มี X ซอล ลา X เป็นหลักในการดำเนินทำนอง และยังมีการใช้เสียงนอกบันไดเสียงได้แก่ เสียงที่ เข้ามาร่วมตกแต่งเป็นทำนองเพลงด้วย ซึ่งถือได้ว่าเป็นทำนองเพลงแรกที่มีการใช้จำนวน 6 เสียงมาร่วมกันดำเนินทำนองเพลง อาจกล่าวได้ว่าการใช้เสียงจำนวน 6 เสียง โดยมีการใช้เสียงที่ จะปรากฏเฉพาะเพลงที่ต้องแสดงความสามารถของนักดนตรี ถือเป็นเพลงชั้นสูง จึงมีการใช้เสียงมากกว่า 5 เสียงแม้ว่าจะเป็นทำนองเพลงสำเนียงลาวก็ตาม

การเคลื่อนที่ของทำนอง

ทำนองเพลงสุดสะแนน ปรากฏทำนองเป็น 3 กลุ่ม โดยเป็นทำนอง

ทำนองกลุ่มที่ 1 ขึ้นต้นปรากฏการเคลื่อนที่ของทำนองด้วยเสียงมี เป็นหลักในการดำเนินทำนองเป็นแบบยืนเสียงยาวของห้องเพลงที่ 2-4 โดยเสียงมี เป็นเสียงที่ 3 ของกลุ่มเสียง โด เร มี X ซอล ลา X ที่กล่าวว่าเสียงมีเป็นหลักเพราะเสียงขึ้นต้นและเสียงเชื่อมระหว่างการดำเนินทำนอง รวมถึงเสียงมียังเป็นเสียงลงท้ายกลุ่มทำนองเพลงดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---(มี)	--ซ(มี)	--ซ(มี)	-ล-ซ	-ล-ด	-ด(มี)	-ซ(มี)
-----	---------	---------	---------	------	------	--------	--------

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ล-ด	-ล(มี)	-มซ(มี)	-ซ-ม(มี)	-ล-ดี	-ล-ด	---ด	ร-ม-ร
------	--------	---------	----------	-------	------	------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 3

(มี)ซล	ซ-ม-ร	--ดล	--ด	-ม-ซ	-ล-ด	-ด(มี)	-ซ(มี)
--------	-------	------	-----	------	------	--------	--------

ทำนองบรรทัดที่ 4

-ล-ซ	-ล-ด	-ด(มี)	-ซ(มี)	-ล-ล	-ล(มี)	-มซ(มี)	-ซ(มี)
------	------	--------	--------	------	--------	---------	--------

ทำนองบรรทัดที่ 6

(มี)ซ	-ล-ด	--ร(มี)	-ซ(มี)	-ล-ซ	-ล-ซ	-ท-ล	-ท-ล
-------	------	---------	--------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

-ล-ซ	-ล-ด	-ด(มี)	-ซ(มี)	-ล-ล	-ล(มี)	-มซ(มี)	-ซ(มี)
------	------	--------	--------	------	--------	---------	--------

ทำนองกลุ่มที่ 2 ปรากฏการเคลื่อนที่ของทำนองโดยใช้เสียงเร เป็นหลักในการดำเนินทำนอง ทำการใช้เสียงโด มาทำการเชื่อมกลับไปยังเสียงเรเพื่อทำหน้าที่เป็นลูกตกอีกครั้งหนึ่ง ปรากฏเป็นเสียงลูกตกที่ท้ายห้องเพลงที่ 4 และยังปรากฏการย้ายทำนองเสียงเรอีก 2 ชุด โดยยึดเสียงเรเป็นเสียงลูกตกท้ายห้องเพลงที่ 8 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 2

ย้ายทำนองเสียงเร

-ล-ด	-ล-มี	-มซมี	-ซ-มี	-ล-ดี	-ล-ด	---ด	ร-ม-ร
------	-------	-------	-------	-------	------	------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 3

ย่ำทำนองเสียงเร

-ม-ชล	ชม-ร	--ดล	--ดร	-ม-ช	-ล-ด	-ดรม	-ช-ม
-------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

ทำนองเสียงเร ใช้เสียงโดมาเชื่อม

ย่ำทำนองเสียงเร

ย่ำทำนองเสียงเร

-ล-ด	-ล-ด	---ด	ร-ม-ร	-ม-ชล	ชม-ร	--ดล	--ดร
------	------	------	-------	-------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

ทำนองเสียงเร ใช้เสียงโดมาเชื่อม

ย่ำทำนองเสียงเร

ย่ำทำนองเสียงเร

-ล-ล	-ด-ร	-ร-ด	ร-ม-ร	-ม-ชล	ชม-ร	--ดล	--ดร
------	------	------	-------	-------	------	------	------

ทำนองกลุ่มที่ 3 ปรากฏการใช้เสียงที ซึ่งเป็นเสียงนอกบันไดเสียงของกลุ่มเสียง โด เร มี X ซอล ลา X มาเชื่อมและตกแต่งในทำนอง ขึ้นต้นวรรคเพลงใช้เสียงมี ทำการร้อยเรียงทำนองขึ้นลงไปสู่ลูกตกเสียงมีท้ายห้องเพลงที่ 4 จากนั้นเคลื่อนที่ทำนองขึ้นไปสู่ลูกตกเสียงลาท้ายห้องเพลงที่ 8 ของทำนองบรรทัดที่ 6 โดยมีการใช้เสียงที และยังคงพบว่ามีการใช้เสียงทีในทำนองบรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 1-6 เป็นการเชื่อมเสียงไปสู่ลูกตกเสียงลา ในห้องเพลงที่ 4 และเคลื่อนที่ทำนองเสียงลงไปสู่ลูกตกเสียงมีท้ายห้องเพลงที่ 8 อีกด้วยดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 6

-ม-ช	-ล-ด	--รม	-ช-ม	-ล-ช	-ล-ช	-ท(ล)	-ท(ล)
------	------	------	------	------	------	-------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 7

-ด(ท)	--ด(ท)	--ด(ท)	-ด-ล	-ท(ล)	ทลทช	--มช	ลชลม
-------	--------	--------	------	-------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10 ปรากฏการเคลื่อนที่ทำนองขึ้นต้นวรรคด้วยเสียงมี ซึ่งเป็นเสียงที่ 3 ของกลุ่มเสียง โด เร มี X ซอล ลา X ใช้เสียงซอลมาเชื่อมทำนองไปสู่เสียงเร จากนั้นเคลื่อนที่ทำนองเสียงขึ้นโดยใช้เสียงโด เสียงซอลยังทำหน้าที่เชื่อมทำนองไปสู่ลูกตกเสียงลาท้ายห้องเพลงที่ 4 รายละเอียดปรากฏดังนี้

ทำนองบรรทัดที่ 10

-ม-ซ	--มร	-ด-ล	-ซ-ล
------	------	------	------

ลักษณะเส้นแนวเสียง

ลักษณะเสียงแนวเสียงของเพลงสุดสะแนนผู้วิจัยจะทำการถอดเป็นทำนองสารัตถะเพื่อแสดงแนวเสียง “แนวเสียงขึ้น” “แนวเสียงลง” หรือเป็นการขึ้นเสียง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทำนองสารัตถะ

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ม	---ม	---ม	---ซ	---ด	---ม	---ม
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---ด	---ม	---ม	---ม	---ด	---ร	---ด	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---ล	---ร	---ล	---ร	---ซ	---ด	---ม	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

---ซ	---ด	---ม	---ม	---ล	---ม	---ม	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

---ด	---ร	---ด	---ร	---ล	---ร	---ล	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---ซ	---ด	---ม	---ม	---ซ	---ซ	---ล	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

---ท	---ท	---ท	---ล	---ล	---ซ	---ซ	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

---ซ	---ด	---ม	---ม	---ล	---ม	---ม	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

---ล	---ร	---ด	---ร	---ล	---ร	---ล	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

---ซ	---ร	---ล	---ล
------	------	------	------

จากทำนองสารถะข้างต้นปรากฏแนวเสียงดังนี้

บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 1-4	ยืนเสียง
บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ยืนเสียง
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ยืนเสียง
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 1-4	ยืนเสียง-ลง
บรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 8 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 8 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ยืนเสียง
บรรทัดที่ 9 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 9 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 10 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น

จากรายละเอียดข้างต้น ปรากฏความถี่และความห่างในการกำหนดใช้แนวเสียง
รูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

แนวเสียงขึ้น	ปรากฏ 2 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง-ขึ้น	ปรากฏ 11 กลุ่มทำนอง
ยืนเสียง	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงขึ้น-ยืนเสียง	ปรากฏ 2 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง-ยืนเสียง	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง

จากการวิเคราะห์ข้างต้นปรากฏว่าเพลงสุตสะแนมมีการใช้ “แนวเสียงลง-ขึ้น” มากที่สุด ยกตัวอย่างแนวเสียงนี้คือ /---ช/---ด/---ม/---ม/ เป็นต้น สำหรับแนวเสียงที่ใช้อยู่ระดับน้อย ได้แก่แนวเสียงขึ้น และแนวเสียงขึ้น-ย่นเสียง ส่วนแนวเสียงที่ใช้น้อยที่สุดได้แก่แนวเสียงลง แนวเสียงลง-ย่นเสียง และย่นเสียง

สำนวนเพลง

สำนวนเพลงสุตสะแนม ปรากฏเป็นทำนองสำเนียงลาวที่มีความเด่นชัดโดยสามารถพิจารณาจากประเด็นต่าง ๆ คือ

ประการแรก เมื่อพิจารณาจากการใช้กลุ่มเสียงปัญญาล ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา เป็นกลุ่มเสียงเมื่อเทียบเคียงกับศาสตร์ทางดนตรีไทยได้แก่ทางเพียงออบน ซึ่งเป็นทางหลักสำหรับนำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงสำเนียงลาว สำหรับสุตสะแนมก็เป็นการเรียงร้อยโดยใช้กลุ่มเสียงดังกล่าว แต่มีการใช้เสียงนอกบันไดเสียง คือ “เสียงที” เข้ามาร่วมตกแต่งทำนองเพลง แม้ว่าจะเป็นอัตราส่วนน้อย แต่ก็เป็นการปรากฏครั้งแรกในทำนองเพลงหลาย ๆ เพลง ไม่ได้เป็นเสียงหลักของทำนองเพลงสุตสะแนม ทำให้แสดงทำนองเพลงสำเนียงลาว ที่มีการใช้เสียงนอกบันไดเสียงมาสร้างความโดดเด่นให้กับทำนองเพลงอีกมิติหนึ่งด้วย

ประการที่สอง ปรากฏสำนวนเพลงใช้ 3 และ 2 พยางค์เสียง และมักมีกลุ่มทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ และมีการใช้เป็นจำนวนมาก ยกตัวอย่างกลุ่มทำนองต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

---	---ม	--ชม	--ชม	-ล-ช	-ล-ด	-ดรม	-ช-ม
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ล-ด	-ล-ม	-มชม	-ช-ม	-ล-ด	-ล-ด	---ด	รม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

-มชล	ชม-ร	--ดล	--ด	-ม-ช	-ล-ด	-ดรม	-ช-ม
------	------	------	-----	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

-ล-ช	-ล-ด	-ดรม	-ช-ม	-ล-ล	-ล-ม	-มชม	-ช-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

-ล-ด	-ล-ด	---ด	รม-ร	-มชล	ชม-ร	--ดล	--ด
------	------	------	------	------	------	------	-----

ทำนองบรรทัดที่ 6

-ม-ช	-ล-ด	--รม	-ช-ม	-ล-ช	-ล-ช	-ท-ล	-ท-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

-ดี-ท	--ดีท	--ดีท	-ดี-ล	--ทล	ทลทช	--มช	ลชลม
-------	-------	-------	-------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

--ลช	-ล-ด	-ดรม	-ช-ม	-ล-ล	-ล-ม	-มชม	-ช-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

-ล-ล	-ด-ร	-ร-ด	รม-ร	-มชล	ชม-ร	--ดล	--ดล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

-ม-ช	--มร	-ด-ล	-ช-ล
------	------	------	------

ประการที่สาม ปรากฏสำนวนเพลงที่มักจะการดำเนินทำนองโดยใช้พยางค์เสียงรูปแบบ 2 พยางค์เสียงและ 3 เสียงมาตกแต่งเป็นทำนองเพลงเป็นส่วนมาก ภายใน 1 ห้องโน้ตเพลงปรากฏพยางค์เสียงมากที่สุดได้แก่ 4 พยางค์เสียงและเป็นส่วนน้อย ส่วนมากจะเป็นการใช้โน้ตเพลงที่มีพยางค์เสียงมาตกแต่งเป็นทำนองสำหรับทำนองที่ใช้ 4 พยางค์เสียงปรากฏช่วงท้ายของเพลงดังนี้

ทำนองบรรทัดที่ 7

-ดี-ท	--ดีท	--ดีท	-ดี-ล	--ทล	ทลทช	--มช	ลชลม
-------	-------	-------	-------	------	------	------	------

4.2.6 ไล่วัวขึ้นภู

เพลงไล่วัวขึ้นภู เป็นเพลงเกร็ดสำหรับการบรรเลง สำหรับทำนองเพลงไล่วัวขึ้นภูที่นำมาทำการวิเคราะห์ครั้งนี้เป็นทำนองเพลงจากการสาธิตโดยครูทอม พรหมมิโย ปัจจุบันท่านเป็นคนเป่าแคนอยู่กับวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ปรากฏทำนองเพลงไล่วัวขึ้นภูดังนี้

ทำนองบรรทัดที่ 1

---ช	---	---	-ม-ช	-ชลช	--ลมช	-ชลช	-ม-ช
------	-----	-----	------	------	-------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

-ลชม	-ร-ด	-ล-ด	รด-ด	--ลด	รด-ด	-ดลด	รม-ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

-ม-ม	-ดรม	ชลชม	รด-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

-ร-ร	-ล-ร	-ร-ร	-ล-ด	---ด	---ด	-ร-ฟ	--รด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

--รด	-ร-ฟ	---ฟ	---ช	---ช	---ช	-ด ^๑ -ช	-ด ^๑ ช
------	------	------	------	------	------	--------------------	-------------------

ทำนองบรรทัดที่ 6

-ด ^๑ -ช	-ด ^๑ -ช	---ช	---ช	--ลชม	--รช	---ม	--รด
--------------------	--------------------	------	------	-------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

--ลด	รด-ด	-ล-ด	รม-ม	-ม-ม	-ดรม	-ม-ม	-ดรม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

--ชล	--ชม	ชมรด	รม-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

-ร-ร	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 11

-ด-ร	ดล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ด-ร	--ดล	-ด-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 12

---ฟ	---ร	---ฟ	---ช	ฟลฟช	ฟร-ฟ	---ร	---ฟ
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 13

---ฟ	---ช	---ช	---ช	---ช	-ม-ช	--มช	-ล-ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 14

--ลชม	--รช	---ม	--รด	--ลด	รด-ด	-ลดร	รม-ม
-------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 15

---ม	-ดรม	---ม	-ดรม	-มชล	ด ^๑ ลชม	ชมรด	รม- ร
------	------	------	------	------	--------------------	------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 16

---ร	---ร	---ร	--ดล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 17

-ร-ร	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ด-ร	---ร	
------	------	------	------	------	------	------	--

สังคีตลักษณ์

ทำนองเพลงไล่วัวขึ้นภูข้างต้น ปราภฏโครงสร้างทำนองเพลงเป็นลักษณะเพลงท่อนเดียว ในที่นี้สามารถกำหนดสังคีตลักษณ์ได้ดังนี้

ก/

การกำหนดสัญลักษณ์ ก หมายถึงทำนองตั้งแต่บรรทัดที่ 1-17 แม้ว่าจะเป็นการทำนองเพลงท่อนเดียว แต่ด้วยทำนองเพลงมีการประพันธ์ไว้มากถึง 17 บรรทัดโน้ต จึงถือได้ว่าทำนองเพลงมีความยาวและซับซ้อน

กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนอง

กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงไล่วัวขึ้นภูนั้น พบว่าเป็นการกำหนดใช้กลุ่มเสียง 2 กลุ่มเสียงได้แก่ กลุ่มเสียงปัญจมูล โด เร มี X ซอล ลา X โดยใช้กลุ่มเสียงนี้เป็นประธาน ด้วยใช้ในอัตราส่วนเกือบทั้งเพลง และมีการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูล ฟา ซอล ลา X โด เร X เป็นบันไดเสียงรองได้แก่ ทำนองบรรทัดที่ 5 บรรทัดที่ 12 และบรรทัดที่ 13 สำหรับการกำหนดเสียงในการดำเนินทำนองเพลงไล่วัวขึ้นภู ไม่มีการใช้เสียงนอกบันไดเสียง โดยเสียงฟาที่มาร่วมดำเนินทำนอง เป็นการตั้งกลุ่มเสียงใหม่ ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเสียงนอกบันไดเสียงที่เข้ามาร่วมตกแต่งเป็นทำนองเพลง

การเคลื่อนที่ของทำนอง

ทำนองเพลงไล่วัวขึ้นภู ปราภฏทำนองเป็น 3 รูปแบบทำนองโดยจะทำการอภิปรายตามลักษณะเฉพาะของทำนองเพลงดังนี้

รูปแบบที่ 1 การขึ้นต้นเพลงปราภฏการเคลื่อนที่ของทำนองด้วยกลุ่มที่อยู่ในกลุ่มเสียงซอล โดยเป็นการดำเนินทำนองสำนวนต่าง ๆ ไปสู่ลูกตกเสียงซอลอาจกล่าวได้ว่าเป็นการใช้เสียงซอลเป็นหลักในการดำเนินทำนอง เสียงซอลถือเป็นเสียงที่ 5 ของกลุ่มเสียง โด เร มี X ซอล ลา X

ทำนองบรรทัดที่ 1

ทำนองเสียงซอลโดยใช้เสียงมีมาเชื่อม				ท่อนทำนองชุดที่ 1		ท่อนทำนองชุดที่ 2	
---ซ	----	----	-ม-ซ	-ซลซ	--ลมซ	-ซลซ	-ม-ซ

ทำนองบรรทัดที่ 1 นี้ มีการเริ่มต้นด้วยการขึ้นต้นทำนองบรรทัดที่ 1 ด้วยเสียงซอลดำเนินทำนองเป็นแบบยื่นเสียงยาว แล้วใช้เสียงมี ณ พยางค์เสียงที่ 2 ของห้องเพลง

ที่ 4 ทำการเชื่อมทำนองเสียงซอลอีกครั้งหนึ่งที่ห้องเพลงที่ 4 และปรากฏการทอนทำนองจากห้องเพลงที่ 1-4 มาเป็นทำนองห้องเพลงที่ 4-6 และ 7-8 เป็นทำนองเดียวกัน 2 ชุดที่กล่าวว่าเสียงซอลเป็นหลักเพราะเสียงขึ้นต้นและเสียงเชื่อมระหว่างการดำเนินทำนอง รวมถึงเสียงมียังเป็นเสียงลงท้ายกลุ่มทำนองและยังมีการทอนทำนองบรรทัดอื่น ๆ ด้วย

รูปแบบที่สอง เป็นการเรียงร้อยทำนองด้วยทำนองที่ตกแต่งด้วยกลุ่มเสียงปัญญามูล ฟา ซอล ลา X โด เร X จำนวน 2 บรรทัดครึ่งหลังจากนั้นเป็นการดำเนินทำนองกลับมากลุ่มเสียงปัญญามูล โด เร มี X ซอล ลา X ดังทำนองต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 5

--รด	-ร-ฟ	---ฟ	---ซ	---ซ	---ซ	-ดี-ซ	-ดีลซ
------	------	------	------	------	------	-------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 12

---ฟ	---ร	---ฟ	---ซ	ฟลฟซ	ฟร-ฟ	---ร	---ฟ
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 13

---ฟ	---ซ	---ซ	---ซ	---ซ	-ม-ซ	--มซ	-ล-ซ
------	------	------	------	------	------	------	------

จากโน้ตเพลงข้างต้น ทำนองบรรทัดที่ 5 เป็นการเริ่มต้นทำนองด้วยเสียงเร เรียงร้อยทำนองไปสู่เสียงฟาในแนวขิ้นมุ่งสู่ลูกตกเสียงซอล ณ ท้ายห้องเพลงที่ 4 และการดำเนินทำนองห้องเพลงที่ 5-8 เป็นการดำเนินทำนองย้ำเสียงลูกตกเสียงซอล สำหรับทำนองบรรทัดที่ 12 เป็นการดำเนินทำนองโดยใช้ “เสียงฟา” เป็นหลักในการดำเนินทำนองและเป็นเสียงลูกตกของประโยคเพลงด้วย ปรากฏเป็นเสียงลูกตก ณ ท้ายห้องเพลงที่ 8 สำหรับทำนองบรรทัดที่ 15 เป็นการดำเนินทำนองด้วยกลุ่มเสียง ฟา ซอล ลา X โด เร X เพียง 4 ห้องโน้ตเพลง สำหรับห้องเพลงที่ 5-8 เป็นการดำเนินทำนองกลับมาในกลุ่มเสียงปัญญามูล โด เร มี X ซอล ลา X

รูปแบบที่สาม ปรากฏการดำเนินทำนองรูปแบบการย้ำเสียงหรือการยื่น-เสียง ดังทำนองต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 3

-ม-ม	-ดรม	ซลซม	รด-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

--ซล	--ซม	ซมรด	รม-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร	-ร-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

-ร-ร	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 11

-ด-ร	ดล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ด-ร	--ดล	-ด-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 16

---ร	---ร	---ร	--ดล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 17

-ร-ร	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ด-ร	---ร
------	------	------	------	------	------	------

จากทำนองข้างต้น ปรากฏการย่อเสียงและการยื่นเสียง โดยเฉพาะ “เสียง-เร” ซึ่งเป็นลูกตกท้ายห้องเพลงทำนองบรรทัดที่ 3 และปรากฏการย่อเสียงเร เคลื่อนที่ทำงาน ยื่นเสียงยาวเป็นทำนองต่อกันในทำนองบรรทัดที่ 8-10 โดยดำเนินทำนองไปสู่เสียงลาต่ำ ซึ่งเป็นลูกตก ท้ายห้องเพลงทำนองที่ 10 ส่วนทำนองบรรทัดที่ 11 เป็นการเคลื่อนที่ของทำนองเสียงโดไปยังเสียงเร ไล่ทำนองลงสู่ลูกตกเสียงลาต่ำจนถึงห้องเพลงที่ 7 ซึ่งถือได้ว่าเป็นการย่อ “เสียงลา” แล้วใช้เสียงโดทำ การเชื่อมทำนองไล่เสียงขึ้นไปสู่เสียงเร

ลักษณะเส้นแนวเสียง

ลักษณะเสียงแนวเสียงของเพลงไล่ว้าวขึ้นภูผู้วิจัยจะทำการถอดเป็นทำนอง สारตตะเพื่อแสดงแนวเสียง “แนวเสียงขึ้น” “แนวเสียงลง” หรือเป็นการยื่นเสียง ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ทำนองสารตตะ

ทำนองบรรทัดที่ 1

---ช	----	----	---ช	---ช	---ช	---ช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

---ม	---ด	---ด	---ด	---ด	---ด	---ด	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 3

---ม	---ม	---ม	---ร	---ร	---ร	---ร	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

---ร	---ร	---ร	---ด	---ด	---ด	---ฟ	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

---ด	---ฟ	---ฟ	---ช	---ช	---ช	---ช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---ช	---ช	---ช	---ช	---ม	---ช	---ม	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

---ด	---ด	---ด	---ม	---ม	---ม	---ม	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

---ล	---ม	---ด	---ร	---ร	---ร	---ร	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

---ร	---ร	---ร	---ร	---ร	---ร	---ร	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

---ร	---ล	---ล	---ล	---ล	---ล	---ล	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 11

---ร	---ล	---ล	---ล	---ล	---ร	---ล	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 12

---ฟ	---ร	---ฟ	---ช	---ช	---ฟ	---ร	---ฟ
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 13

---ฟ	---ช	---ช	---ช	---ช	---ช	---ช	---ช
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 14

---ม	---ช	---ม	---ด	---ด	---ด	---ร	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 15

---ม	---ม	---ม	---ม	---ล	---ม	---ด	---ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 16

---ร	---ร	---ร	---ล	---ล	---ล	---ล	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 17

---ร	---ล	---ล	---ล	---ล	---ร	---ร
------	------	------	------	------	------	------

จากทำนองสารถะข้างต้นปรากฏแนวเสียงดังนี้

บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 1-4	ยี่นเสียง
บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 5-8	ยี่นเสียง
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ยี่นเสียง
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 5-8	ยี่นเสียง-ขึ้น
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 1-4	ยี่นเสียง-ลง
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 5-8	ยี่นเสียง
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 1-4	ยี่นเสียง-ลง
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 5-8	ยี่นเสียง
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 1-4	ยี่นเสียง
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 1-4	ยี่นเสียง-ขึ้น
บรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 5-8	ยี่นเสียง
บรรทัดที่ 8 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 8 ห้องเพลงที่ 5-8	ยี่นเสียง
บรรทัดที่ 9 ห้องเพลงที่ 1-4	ยี่นเสียง
บรรทัดที่ 9 ห้องเพลงที่ 5-8	ยี่นเสียง
บรรทัดที่ 10 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 10 ห้องเพลงที่ 5-8	ยี่นเสียง
บรรทัดที่ 11 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ยี่นเสียง
บรรทัดที่ 11 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ขึ้น
บรรทัดที่ 12 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 12 ห้องเพลงที่ 5-8	ยี่นเสียง
บรรทัดที่ 13 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 13 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 14 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 14 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 15 ห้องเพลงที่ 1-4	ยี่นเสียง
บรรทัดที่ 15 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง

บรรทัดที่ 16 ห้องเพลงที่ 1-4	ยีนเสียง-ลง
บรรทัดที่ 16 ห้องเพลงที่ 5-8	ยีนเสียง
บรรทัดที่ 17 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ยีนเสียง
บรรทัดที่ 17 ห้องเพลงที่ 5-7	แนวเสียงขึ้น

จากรายละเอียดข้างต้น ปรากฏความถี่และความห่างในการกำหนดใช้แนวเสียงรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

แนวเสียงขึ้น	ปรากฏ 3 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง-ขึ้น	ปรากฏ 11 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงขึ้น-ขึ้น	ปรากฏ 11 กลุ่มทำนอง
ยีนเสียง	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงขึ้น-ยีนเสียง	ปรากฏ 2 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง-ยีนเสียง	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง

จากการวิเคราะห์ข้างต้นปรากฏว่าเพลงไล่วู้ขึ้นภู มีการใช้ “แนวเสียงลง-ขึ้น” มากที่สุด ยกตัวอย่างแนวเสียงนี้คือ /---ซ/---ด/---ม/---ม/ เป็นต้น สำหรับแนวเสียงที่ใช้บ่อยได้แก่แนวเสียงขึ้น และแนวเสียงขึ้น-ยีนเสียง ส่วนแนวเสียงที่ใช้บ่อยที่สุดได้แก่แนวเสียงลง แนวเสียงลง-ยีนเสียง และยีนเสียง

สำนวนเพลง

สำนวนเพลงไล่วู้ขึ้นภู ปรากฏเป็นทำนองสำเนียงลาวที่มีความเด่นชัดโดยสามารถพิจารณาจากประเด็นต่าง ๆ คือ

ประการแรก พบว่าเพลงไล่วู้ขึ้นภู ยังคงสำเนียงลาวด้วยใช้กลุ่มเสียงปัญญาจมูล โด เร มี X ซอล ลา X เป็นประธานแม้ว่าจะมีการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจมูล ฟา ซอล ลา X โด เร X มาร่วมดำเนินทำนองอยู่ 2 บรรทัดครึ่ง แต่ก็ทำหน้าที่ทำให้สำนวนเพลงมีความโดดเด่น

ประการที่สอง ปรากฏสำนวนเพลงที่ใช้การย่ำเสียงหรือการยีนเสียงเป็นหลักในการดำเนินทำนองเพลง

4.2.7 เพลงลาวบ้านเลือก

เพลงลาวบ้านเลือก ทำนองเพลงเป็นการสาธิตทำนองโดยครูทอม พรหมมิโย ปัจจุบันท่านเป็นคนเป่าแคนอยู่กับวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ปรากฏทำนองเพลงลาวบ้านเลือกดังนี้

ทำนองเกริ่น

ทำนองบรรทัดที่ 1

---ล	-มชม	ลมชล	คัลชม	ลมรม	ลมชร	มดมร	ดลมล
------	------	------	-------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

ดรดม	ชร-ม	รด-ร	มล-ล
------	------	------	------

เนื้อทำนองเพลง

ทำนองบรรทัดที่ 3

---	---ล	---ล	---ล	---ร	-ดลุด	---ร	-ดลุด
-----	------	------	------	------	-------	------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 4

-ด-ด	-ล-ด	-ด-ร	-มชม	-ม-ม	-ล-ม	-มชม	รด-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

-ร-ร	---ม	---ร	ดล-ล	-ล-ล	---ด	---ร	ดล-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---ร	-ดลุด	--รม	-ช-ม	-ม-ม	-ม-ม	-ช-ม	ชล-ล
------	-------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ด	---ด	---ด	---ร	-ดรม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

-ม-ม	---ม	---ม	รด-ม	---ม	รด-ม	---ร	--มด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

--รด	ลช-ล	---ล	---ช	---ม	-ร-ม	-ม-ม	-ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

--มด	ลช-ล	---ล	---ด	---ร	-ดลุด	---ร	-ดลุด
------	------	------	------	------	-------	------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 11

-รมร	ดล-ด	-ด-ด	-ล-ด	-รมร	ดล-ด	---ร	-ดลุด
------	------	------	------	------	------	------	-------

ทำนองบรรทัดที่ 12

--รม	-ช-ม	-ม-ม	-ม-ม	-ช-ม	-ช-ด	---ด	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 13

---ล	--ชล	-ล-ล	---ล	---ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 14

-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	ชม-ม	---ด	--รม	--ชร	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 15

---ด	--รม	ชมรด	รม-ร	---ม	มม--	รมรด	-ด-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 16

-ช-ล	-ช-ม	---ช	---ล
------	------	------	------

สังคีตลักษณ์

ทำนองเพลงลาวบ้านเลือก ปรากฏโครงสร้างทำนองเพลงเป็นเพลง 2 ท่อน ปรากฏท่อน 1 เป็นทำนองเกริ่นนำ แล้วจึงเข้าสู่การดำเนินทำนองท่อน 2 ในที่นี้สามารถกำหนดสังคีตลักษณ์ได้ดังนี้

ก/ข/

จากสังคีตลักษณ์ทั้งหมดมีรายละเอียดประกอบดังนี้

- ก หมายถึง ทำนองเกริ่นนำบรรทัดที่ 1-2
- ข หมายถึง เนื้อทำนองเพลง บรรทัดที่ 3-16

กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนอง

กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงลาวบ้านเลือกนั้น พบว่าเป็นโครงสร้างเสียง โด เร มี X ซอล ลา X เป็นหลักในการดำเนินทำนองทั้งเพลง โดยไม่มีเสียงนอกบันไดเสียงได้แก่ เสียงฟา และเสียงที เข้ามาร่วมตกแต่งเป็นทำนองเพลง

การเคลื่อนที่ของทำนอง

ทำนองเพลงลาวบ้านเลือก ปรากฏทำนองเป็น 4 กลุ่ม โดยเป็นทำนองขึ้นต้น และเนื้อทำนองเพลง ส่วนกลางเพลงและทำนองส่วนท้ายเพลง

ทำนองกลุ่มที่ 1 ปรากฏสำนวนเพลงขึ้นต้นวรรคใช้เสียงลาต่ำ เสียงมี เป็นเสียงหลักในการดำเนินทำนอง โดยเสียงมีเป็นเสียงที่ 3 และเสียงลาเป็นเสียงที่ 6 ของกลุ่มเสียง โด เร มี X ซอล ลา X ดังทำนองต่อไปนี้

ทำนองเกริ่น

ทำนองบรรทัดที่ 1

---ล	-มชม	ลมซล	ดลชม	ลมรม	ลมซร	มดมร	ดลมล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 2

ดรดม	ชร-ม	รด-ร	มล-ล
------	------	------	------

จากที่กล่าวว่าเสียงมีและเสียงลาเป็นเสียงหลักเพราะเป็นเสียงขึ้นต้นและเป็นเสียงเชื่อมระหว่างการดำเนินทำนองเป็น 4 พยางค์เสียงเป็นส่วนมาก รวมถึงเป็นเสียงลงท้ายกลุ่มทำนองเพลงดังจะแสดงต่อไปนี้

เนื้อทำนองเพลง (ช่วงท้ายเพลง)

ทำนองบรรทัดที่ 16

-ช-ล	-ช-ม	---ช	---ล
------	------	------	------

ทำนองกลุ่มที่ 2 เป็นทำนองขึ้นต้นของทำนองขึ้นต้นเนื้อทำนองเพลงไม่ปรากฏการเคลื่อนที่ของทำนองด้วยเสียงลา เป็นแบบยื่นเสียงยาวของห้องเพลงที่ 1-4 เคลื่อนที่ทำนองไปยังเสียงเร ในห้องเพลงที่ 5 มีการใช้เสียงลาต่ำมาเชื่อมและดำเนินทำนองไปสู่เสียงโด ในห้องเพลงที่ 6 และซ้ำทำนองอีก 1 ครั้ง ณ ห้องเพลงที่ 7-8 เป็นการเน้นย้ำเสียงลูกตกได้แก่ เสียงโด จำนวน 2 ครั้ง ทำให้ทำนองเพลงมีความหนักแน่น ชัดเจน

ส่วนทำนองกลุ่มที่ 3 ได้แก่ทำนองบรรทัดที่ 3 บรรทัดที่ 5 บรรทัดที่ 10 และบรรทัดที่ 11 ดังทำนองต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 3

---	---ล	---ล	---ล	---ร	-ดลด	---ร	-ดลด
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

ท่อนทำนองชุดที่ 1

-ร-ร	---ม	---ร	ดล-ล	-ล-ล	---ด	---ร	ดล-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

ทำนองเสียงโดซึ่งมีเสียงมามาเชื่อม ท่อนทำนองชุดที่ 1

ท่อนทำนองชุดที่ 2

--มด	ลช-ล	---ล	---ด	---ร	-ดลด	---ร	-ดลด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 11

ท่อนทำนองชุดที่ 3		ท่อนทำนองชุดที่ 4		ท่อนทำนองชุดที่ 5		ท่อนทำนองชุดที่ 6	
-รร	ดล-ด	-ด-ด	-ล-ด	-รร	ดล-ด	---ร	-ดลด

ทำนองที่นำมาแสดงข้างต้น พบว่าทำนองบรรทัดที่ 3 เป็นการใช้เสียงซ้ำกันได้แก่ เสียงลา ปรากฏที่ทำนองเพลงห้องที่ 1-4 ส่วนทำนองห้องเพลงที่ 5-6 และ 7-8 เป็นการซ้ำทำนองกัน โดยทั้ง 2 กลุ่มทำนองย่อยมีการใช้เสียงโดเสียงมี เสียงลา เป็นหลัก ส่วนทำนองบรรทัดที่ 5 ทำนองบรรทัดที่ 10 และ 11 เป็นการดำเนินทำนองไปสู่ลูกตก “เสียงโด” ซึ่งเป็นลูกตกเสียงเดียวกันทั้ง 3 บรรทัดเพลง

ทำนองกลุ่มที่ 4 เป็นการยืมเสียงมี เสียงโด และเสียงลา ได้แก่ ทำนองบรรทัดที่ 12-14 ดังทำนองต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 12

--รร	-ซ-ม	-ม-ม	-ม-ม	-ซ-ม	-ซ-ด	---ด	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 13

---ล	--ซล	-ล-ล	---ล	---ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 14

-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	ซม-ม	---ด	--รร	--ซร	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

จากทำนองข้างต้น ปรากฏการยืมเสียงมี ณ ทำนองบรรทัดที่ 12 ห้องเพลงที่ 2-4 เป็นการยืมเสียงมีจากการดำเนินทำนองของห้องเพลงที่ 1-2 และในทำนองบรรทัดเดียวกันก็มีการดำเนินทำนองอย่างเดียวกัน แต่เป็นการดำเนินทำนองไปสู่เสียงโด แล้วยืมทำนองด้วยเสียงโด สำหรับทำนองบรรทัดที่ 13 และ 14 เป็นการดำเนินทำนองไปสู่การยืมเสียงลา ปรากฏ ณ บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 3-6 ต่อเนื่องไปถึงบรรทัดที่ 14 ห้องเพลงที่ 1-3 ก่อนที่จะดำเนินไปสู่เสียงลูกตกท้ายบรรทัดที่ 14 ได้แก่ เสียงมี

ลักษณะเส้นแนวเสียง

ลักษณะเสียงแนวเสียงของเพลงลาวบ้านเลือก ผู้วิจัยจะทำการถอดเป็นทำนองสารถะเพื่อแสดงแนวเสียง “แนวเสียงขึ้น” “แนวเสียงลง” หรือเป็นการยืมเสียง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 14

---ล	---ล	---ล	---ม	---ด	---ม	---ร	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 15

---ด	---ม	---ด	---ร	---ม	---ม	---ด	---ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 16

---ล	---ม	---ซ	---ล
------	------	------	------

จากทำนองสารัตถะข้างต้นปรากฏแนวเสียงดังนี้

บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 1 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 2 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 1-4	ยืนเสียง
บรรทัดที่ 3 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ลง
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 4 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 5 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 6 ห้องเพลงที่ 5-8	ยืนเสียง-ขึ้น
บรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 1-4	ยืนเสียง-ลง
บรรทัดที่ 7 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น
บรรทัดที่ 8 ห้องเพลงที่ 1-4	ยืนเสียง
บรรทัดที่ 8 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง
บรรทัดที่ 9 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ลง
บรรทัดที่ 9 ห้องเพลงที่ 5-8	ยืนเสียง-ลง
บรรทัดที่ 10 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 10 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ลง
บรรทัดที่ 11 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ยืนเสียง
บรรทัดที่ 11 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ลง
บรรทัดที่ 12 ห้องเพลงที่ 1-4	ยืนเสียง

บรรทัดที่ 12 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้นเสียง
บรรทัดที่ 13 ห้องเพลงที่ 1-4	ขึ้นเสียง
บรรทัดที่ 13 ห้องเพลงที่ 5-8	ขึ้นเสียง
บรรทัดที่ 14 ห้องเพลงที่ 1-4	ขึ้นเสียง-ลง
บรรทัดที่ 14 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงขึ้น-ขึ้น
บรรทัดที่ 15 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงขึ้น-ขึ้น
บรรทัดที่ 15 ห้องเพลงที่ 5-8	แนวเสียงลง-ขึ้น
บรรทัดที่ 16 ห้องเพลงที่ 1-4	แนวเสียงลง-ขึ้น

จากรายละเอียดข้างต้น ปรากฏความถี่และความห่างในการกำหนดใช้แนวเสียงรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

แนวเสียงขึ้น	ปรากฏ 3 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง	ปรากฏ 4 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง-ขึ้น	ปรากฏ 4 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงขึ้น-ขึ้น	ปรากฏ 2 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง-ลง	ปรากฏ 3 กลุ่มทำนอง
แนวเสียงลง-ขึ้นเสียง	ปรากฏ 2 กลุ่มทำนอง
ขึ้นเสียง	ปรากฏ 5 กลุ่มทำนอง
ขึ้นเสียง-ลง	ปรากฏ 3 กลุ่มทำนอง
ขึ้นเสียง-ขึ้น	ปรากฏ 1 กลุ่มทำนอง

จากการวิเคราะห์ข้างต้นปรากฏว่าเพลงลาวบ้านเลือกมีการใช้วิธี “ขึ้นเสียง” มากที่สุด ยกตัวอย่างแนวเสียงนี้คือ /---ล/---ล/---ล/---ล/ เป็นต้น สำหรับแนวเสียงที่ใช้อยู่ระดับกลาง ได้แก่ แนวเสียงลง แนวเสียงลง-ขึ้น แนวเสียงขึ้น แนวเสียงลง-ลง และขึ้นเสียง-ลง แนวเสียงที่ใช้อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ แนวเสียงขึ้น-ขึ้น และแนวเสียงลง-ขึ้นเสียง ส่วนแนวเสียงที่ใช้บ่อยที่สุดได้แก่ ขึ้นเสียง-ขึ้น

สำนวนเพลง

สำนวนเพลงลาวบ้านเลือก ปรากฏเป็นทำนองสำเนียงลาวที่มีความเด่นชัด โดยสามารถพิจารณาจากประเด็นต่าง ๆ คือ

ประการแรก เมื่อพิจารณาจากการใช้กลุ่มเสียงปัญญาจมูล ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา เป็นการแสดงสำเนียงลาวให้ปรากฏ ไม่มีการใช้เสียงนอกบันไดเสียงในรูปแบบเดียวกันกับเพลงลาวเวียงดั้งเดิม และเพลงเปิดวง

ประการที่สอง ปรากฏสำนวนเพลงขึ้นต้นวรรคใช้เสียงที่อยู่ในกลุ่มเสียงลาไปสู่ลูกตกเสียงลา ซึ่งเป็นเสียงหลักของการดำเนินทำนอง

ประการที่สามการดำเนินทำนองโดยใช้เสียงห่าง ๆ จาว ๆ มาตกแต่งเป็นทำนองเพลง ภายใน 1 ท่อนโน้ตเพลงปรากฏพยางค์เสียงมากที่สุดได้แก่ 4 พยางค์เสียงพบเป็นจำนวนมากในทำนองเพลงท่อนที่ 1 แต่เป็นส่วนน้อยในทำนองเพลงท่อนที่ 2 โดยส่วนมากจะเป็นการใช้เพียง 2 และ 3 พยางค์เสียงมาตกแต่งเป็นทำนองเพลง

4.3 สรุปผลการวิเคราะห์

ผลการวิเคราะห์เพลงเปิดวง

จากการวิเคราะห์เพลงเปิดวง ปรากฏวิธีการบรรเลงที่สำคัญดังนี้

ประเด็นแรก การขึ้นต้นปรากฏการใช้เสียงที่ 6 ของกลุ่มเสียงมาเป็นเสียงหลักในการดำเนินทำนอง ในที่นี้ได้แก่ เสียงลา (กลุ่มเสียง โด เร มี Xซอล ลา X)

ประเด็นที่สอง ปรากฏการทอนทำนองเพลงโดยทำนองที่ทอนมีการเปลี่ยนเสียงหลักในการดำเนินทำนอง ปรากฏในทำนองเพลงโซ่ววังที่มีเสียงลาเป็นลูกตกของทำนองเต็ม เมื่อทอนทำนองเปลี่ยนเสียงลูกตกเป็นเสียงมี

ประเด็นที่สาม ปรากฏการกำหนดเสียงลูกตกภายในท่อนเพลงมีการไล่เรียงจากสูงลงต่ำและจากเสียงต่ำไปสูง อย่างเป็นระบบ ปรากฏท่อนเพลงที่ 4 ได้แก่ เสียงลา เสียงซอล เสียงมี เสียงลาต่ำ เสียงมี และเสียงลา ตามลำดับ

ประเด็นที่สี่ ปรากฏทำนองที่เป็นลักษณะ “ทำนองสร้อย” ปรากฏทำนองเดียวกันในลักษณะดังกล่าว 3 ท่อนได้แก่ ท่อน 3 ท่อน 5 และท่อน 7

ประเด็นที่ห้า ปรากฏการใช้เสียง “3 พยางค์เสียง” มาดำเนินทำนองทั้งท่อนเพลง โดยพยางค์เสียงกลางจะเป็นพยางค์เสียงทางเสียงต่ำ พยางค์เสียงที่ 1 และ 3 เป็นเสียงเดียวกัน

ประเด็นที่หก ปรากฏการเคลื่อนที่ของทำนองเป็นการเรียงเสียงจากเสียงต่ำไปเสียงสูง ณ ทำนองห้องเพลงที่ 1-4 และมีการไล่เสียงลงจากเสียงสูงลงสู่เสียงต่ำ ณ ห้องเพลงที่ 5-8 และมีการดำเนินทำนองรูปแบบเดียวกันแต่เปลี่ยนกลุ่มเสียงโดยใช้เสียงสูงขึ้นไปอีก 4 เสียง

ประเด็นที่เจ็ด ปรากฏการใช้ “แนวเสียงลง-ขึ้น” มากที่สุด สำหรับแนวเสียงที่ใช้เป็นจำนวนมากเช่นกันคือ “แนวเสียงขึ้น” ส่วนแนวเสียงที่ใช้อยู่ระดับกลาง ๆ ได้แก่แนวเสียงลง แนวเสียงขึ้น-ลงและการย่นเสียง ส่วนแนวเสียงที่ใช้น้อยที่สุดคือ “แนวเสียงลง-ลง”

ประเด็นที่แปด สำนวนเพลงที่ใช้เป็นลักษณะสำเนียงลาวโดยปรากฏการใช้กลุ่มเสียงทางเพิงออบนเป็นหลักในการดำเนินทำนอง ไม่ปรากฏการใช้เสียงทีและเสียงฟามาร่วมดำเนินทำนอง การเรียงร้อยทำนองเพลงจะมีการเว้นการดำเนินทำนองห้องเพลงที่ 1 และพบว่ามีการใช้พยางค์เสียงห่าง ๆ มาร่วมดำเนินทำนองเพลง

ผลการวิเคราะห์เพลงลาวเวียงดั้งเดิม

จากการวิเคราะห์เพลงลาวเวียงดั้งเดิม ปรากฏวิธีการบรรเลงที่สำคัญดังนี้

ประเด็นแรกจากการศึกษาสังคีตลักษณะพบว่าเพลงลาวเวียงดั้งเดิมมีโครงสร้างเพลงท่อนเดียว ไม่ซ้ำทำนอง ไม่มีความซับซ้อนนัก และการเลือกใช้กลุ่มเสียงที่นำมาดำเนินทำนองก็เป็นกลุ่มเสียง โด เร มี X ซอล ลา X เพียงกลุ่มเสียงเดียวโดยไม่มีเสียงนอกบันไดเสียงเข้ามาร่วมดำเนินทำนองเลย

ประเด็นที่สอง ปรากฏเรื่องการซ้ำเสียง 2 รูปแบบดังนี้

รูปแบบแรก เป็นการซ้ำเสียงท้ายลูกตกของกลุ่มทำนองย่อยระหว่างบรรทัดได้แก่ ท้ายห้องเพลงที่ 4 และท้ายห้องเพลงที่ 8 ประเด็นนี้พิจารณาได้จากรายละเอียดในทำนองกลุ่มที่ 1 ของเพลง ซึ่งปรากฏทั้งสิ้น 5 ทำนอง ยกตัวอย่างทำนองบรรทัดที่ 2 ดังนี้

-ม-ม	-มซล	ซม- (ซ)	(-ซ-ซ)	-ซ-ซ	-ล-ด	ลซ-ล	(-ล-ล)
------	------	---------	--------	------	------	------	--------

รูปแบบที่สอง ปรากฏการใช้เสียงซ้ำ ๆ กันระหว่างห้องเพลงใน 1 บรรทัด โดยประเด็นนี้พิจารณารายละเอียดได้จากทำนองกลุ่มที่ 2 ซึ่งปรากฏทั้งสิ้น 5 ทำนอง ดังจะยกตัวอย่างทำนองบรรทัดที่ 3 ดังนี้

(ซ-ม)	--ซล	(ซม-ซ)	(-ซ-ซ)	-ซ-ซ	-ล-ด	ลซ-ล	-ล-ล
-------	------	--------	--------	------	------	------	------

ประเด็นที่สาม ปรากฏการวางเสียงลูกตกเสียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูงอย่างพอดีได้แก่ เสียงโด - เสียงเร - เสียงมี และเสียงซอล ตามลำดับ ทำให้เกิดความกลมกลืนเรียบร้อย สร้างความไพเราะดังจะแสดงลักษณะดังกล่าวด้วยทำนองบรรทัดที่ 11 ด้วยทำนองเพลงเดิมและการถอดทำนองสารถะเพื่อแสดงดังนี้

ทำนองเพลงบรรทัดที่ 11

-ด-ซ	--ลล	-ด-ด	---ด	---ร	-ม-ซ	--ลซ	---ซ
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองสารถยะบรรทัดที่ 11

---	---ด	---	---ด	---ด	---ร	---ม	---ซ
-----	------	-----	------	------	------	------	------

ประเด็นที่สามเพลงลาวเวียงดั้งเดิมมีการใช้ดังนี้

พบการใช้มากที่สุดคือ “แนวเสียงขึ้น-ลง” มากที่สุด ยกตัวอย่างทำนองแนวเสียงนี้คือ /---ม/---ล/---ซ/---ซ/ เป็นต้น

พบการใช้ระดับกลางได้แก่ “แนวเสียงลง และ แนวเสียงขึ้น”

พบการใช้บ่อยได้แก่ “แนวเสียงลง-ขึ้น และ แนวเสียงขึ้น-ยีนเสียง” แนวเสียงที่ใช้บ่อยที่สุดคือ “ยีนเสียง-ขึ้น” ยกตัวอย่างทำนองแนวเสียงนี้คือ /---ด/---ด/---ด/---ม/

ประเด็นที่สี่ เรื่องของสำนวนเพลงปรากฏดังนี้

ประการแรก พบว่าสำนวนเพลงที่ใช้เป็นลักษณะสำเนียงลาวรูปแบบเดียวกับเพลงเป็ดวง โดยพิจารณาจากการใช้กลุ่มเสียงปฐมมูล ได้แก่ โด เร มี ซอล ลา ที่ใช้กลุ่มเสียงเดียว จึงอาจกล่าวได้ว่าเรื่องของกลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงลาวเวียงดั้งเดิม ปรากฏเรื่องของการใช้กลุ่มเสียงที่นำมาเรียงร้อยเป็นทำนองเพลงแสดงลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของเพลงสำเนียงลาว

ประการที่สอง ปรากฏสำนวนเพลงที่เรียงร้อยจากการใช้เสียงซ้ำ ๆ กันไปสู่ลูกตกที่เป็นเสียงหลักหรือเสียงเด่น (Pillar Tone) ได้แก่เสียงลาเป็นส่วนใหญ่ โดยใช้มากถึง 10 บรรทัดโน้ต จาก 16 บรรทัดโน้ต

ประการที่สาม สำนวนเพลงที่ใช้โน้ตเสียง “3 พยางค์เสียง” ใน 1 ห้องเพลง และตามหลังด้วยการซ้ำเสียงท้ายห้องเพลงนั้นในห้องเพลงถัดไป โดยปรากฏทั้งเสียงกลางห่างจากเสียงที่ 1 และเสียงที่ 3 เป็นคู่ 2 และคู่ 3

ผลการวิเคราะห์เพลงรำแคนลาวออกเพลงเต้ยโขง

จากการวิเคราะห์เพลงรำแคนลาวออกเพลงเต้ยโขง ปรากฏวิธีการบรรเลงที่สำคัญดังนี้

ประเด็นแรกปรากฏสังคีตลักษณะ “การซ้ำหัวท้าย” โดยทำนองเพลงรำแคนลาวและเพลงเต้ยโขง ผู้บรรเลงกำหนดให้เป็นเพลง 2 ท่อน และเพลงเต้ยโขง ซึ่งโดยปกติจะมีการบรรเลงแยกทำนองเป็นอีกเพลงหนึ่ง แต่ชาวลาวเวียงมีการมาบรรเลงติดต่อกันและนับเป็นทำนองท่อนเดียวกัน จึงทำให้เกิดการซ้ำทำนองหัวท้าย โดยทำนองที่ซ้ำท้ายเป็นการกลับมาบรรเลงเพลงเต้ยโขงอีกรอบหนึ่งนั่นเอง ลักษณะที่กล่าวมาข้างต้นถือเป็นลักษณะเฉพาะที่ปรากฏเฉพาะการบรรเลงของชาวลาวเวียงพื้นที่จังหวัดราชบุรีซึ่งแตกต่างไปจากพื้นที่ภาคอีสานของประเทศไทย

ประเด็นที่สอง พบว่าการใช้เสียงลูกตกในส่วนของเพลงรำแคนลาว เป็นการ
ใช้ “เสียงโด” ซึ่งเป็นเสียงที่ 1 ของกลุ่มเสียงโด เร มี X ซอล ลา X เพียงกลุ่มเสียงเดียว แต่สำหรับ
เพลงเต้ยโขงแม้ว่าจะเป็นการดำเนินทำนองในกลุ่มเสียง โด เร มี X ซอล ลา X เช่นเดียวกัน แต่กลับมี
ทำนองมุ่งไปสู่ลูกตก “เสียงลา” เป็นหลัก และเสียงลูกตกสุดท้ายของเพลงก็เป็นเสียงลา ซึ่งแสดง
ลักษณะการใช้เสียงเด่นรูปแบบเดียวกันกับเพลงลาวเวียงดั้งเดิม

ประเด็นที่สาม การใช้แนวเสียง ปรากฏ “แนวเสียงลง-ขึ้น” มากที่สุด
ยกตัวอย่างแนวเสียงนี้คือ /---/---ด/---ล/---ด/ เป็นต้น สำหรับแนวเสียงที่ใช้อยู่ระดับกลาง ๆ ได้แก่
แนวเสียง “ขึ้น-ลง” และ “แนวเสียงลง” ส่วนแนวเสียงที่ใช้น้อยได้แก่แนว “เสียงขึ้น” “ยีนเสียง”
“แนวขึ้น-ขึ้น” และแนวเสียงที่ใช้น้อยที่สุดได้แก่แนวเสียง “ขึ้น-ยีนเสียง”

ประการที่สี่ เพลงรำแคนลาวและเพลงเต้ยโขงจะใช้สำนวนต่าง ๆ จาว ๆ
เป็นหลักในการดำเนินทำนอง โดยมีพยางค์เสียง 2-3 พยางค์เสียงส่วนใหญ่มาเรียงร้อยเป็นทำนอง
เพลง และยังปรากฏการเว้นหน้า กล่าวคือห้องที่ 1 และห้องที่ 5 ของบรรทัดเพลงหรือหน้ากลุ่ม
ทำนองย่อยมักจะมีเว้นจังหวะ ไม่มีการดำเนินทำนองปรากฏ ซึ่งเป็นลักษณะที่ปรากฏในเพลงเปิดวง
ด้วย

ผลการวิเคราะห์เพลงกาเต๋นก้อน

จากการวิเคราะห์เพลงลาวกาเต๋นก้อน ปรากฏวิธีการบรรเลงที่สำคัญดังนี้

ประเด็นแรก พบทำนองเป็นลักษณะเพลงท่อนเดียว พิจารณาจากสังคีต
ลักษณะที่กำหนดด้วยตัวอัก “ก” เพียงตัวอักษรเดียว

ประเด็นที่สอง พบการดำเนินทำนองปรากฏดังนี้

รูปแบบแรก เป็นการดำเนินทำนองรูปแบบ “การยีนเสียง”
ปรากฏเสียงลาเป็นส่วนใหญ่

รูปแบบที่สอง ทำนองใน 1 บรรทัด เมื่อทำการแยกเป็น 2 กลุ่ม
ทำนอง พบว่าทั้ง 2 กลุ่มทำนองเป็นทำนองเดียวกัน แต่มีการปรับเปลี่ยนสำนวนเพลง

ประเด็นที่สามสำนวนเพลงมีการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงในลักษณะ
“ทำนองฝาก” จากท้ายบรรทัดที่ 7 ไปจบกลุ่มทำนองเพลงที่ต้นบรรทัดที่ 8 ดังจะแสดงด้วยโน้ตเพลง
ต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 7

ลช-ล	---ล	---ล	---ล	ชม-ช	---ช	-ม-ช	-ล-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

ลช-ล	----	-ด-ร	--มร	มรดล	---ล	-ด-ร	--มร
------	------	------	------	------	------	------	------

ประเด็นที่สี่แนวเสียงเพลงกาเดินก่อนพบดังนี้

แนวเสียงที่ใช้มากที่สุด ได้แก่ “แนวเสียงขึ้น” ยกตัวอย่างแนวเสียง
นี่คือ /---ช/---ด/---ด/---ร/ เป็นต้น

แนวเสียงที่ใช้ยู่ระดับน้อย ได้แก่ แนวเสียงขึ้น-ลง แนวเสียงลง
และการขึ้นเสียง

แนวเสียงที่ใช้บ่อยที่สุด ได้แก่ แนวเสียงลง-ขึ้น แนวเสียงลง-ลง
แนวเสียงขึ้น-ขึ้นเสียง และการขึ้นเสียง-ขึ้น

ประเด็นที่ห้า เรื่องของสำนวนเพลงปรากฏลักษณะการใช้พยางค์เสียง
4 พยางค์เสียงใน 1 ห้องเพลงเป็นเพลงแรก ดังนี้

ทำนองบรรทัดที่ 8

ลช-ล	----	-ด-ร	--มร	มรดล	---ล	-ด-ร	--มร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

มรดล	---ด	---ช	--มช	-ล-ด
------	------	------	------	------

ผลการวิเคราะห์เพลงสุดสะแนน มหาวิทยาลัย

จากการวิเคราะห์เพลงสุดสะแนน ปรากฏวิธีการบรรเลงที่สำคัญดังนี้

ประเด็นแรก พบทำนองเป็นลักษณะเพลงท่อนเดียว พิจารณาจากสังคีต
ลักษณะที่กำหนดด้วยตัวอัก “ก” เพียงตัวอักษรเดียว

ประเด็นที่สอง พบการใช้เสียงจำนวน 6 เสียง โดยมีกลุ่มเสียงปัญญาจมูล โด
เร มี ซอล ลา และมีการใช้เสียงที ซึ่งเป็นเสียงนอกบันไดเสียงมารวมดำเนินทำนอง โดยปรากฏเป็น
เพลงแรกที่น่าสนใจมาทำการวิเคราะห์ อาจสรุปได้ว่า ถ้าเป็นเพลงชั้นสูง จะมีการใช้เสียงมากกว่า 5 เสียง
แม้ว่าจะเป็นทำนองเพลงสำเนียงลาว ทำให้ทำนองเพลงสุดสะแนนมีความโดดเด่น เป็นลักษณะเฉพาะ

ประเด็นที่สาม พบการดำเนินทำนองปรากฏดังนี้

รูปแบบแรก การกำหนดแนวเสียงของทำนองเพลง ปรากฏว่าการ
ดำเนินทำนองรูปแบบ “แนวเสียงลงขึ้น” ปรากฏเป็นส่วนใหญ่ยกตัวอย่างแนวเสียงนี่คือ /---ช/---ด/---

-ม/---ม/ เป็นต้น สำหรับแนวเสียงที่ใช้อยู่ระดับน้อย ได้แก่แนวเสียงขึ้น และแนวเสียงขึ้น-ยีนเสียง ส่วนแนวเสียงที่ใช้บ่อยที่สุดได้แก่แนวเสียงลง แนวเสียงลง-ยีนเสียง และยีนเสียง

รูปแบบที่สอง การดำเนินทำนองแต่ละกลุ่มทำนองย่อย (นับครั้งละ 4 ห้องโน้ตเพลง) ปรากฏว่าเป็นการดำเนินทำนองมุ่งไปสู่ลูกตก “เสียงมี” เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นเสียงที่ 3 ของกลุ่มเสียง โด เร มี ซอล ลา และการจบท้ายของเพลงก็ไปจบที่ลูกตก “เสียงลา” ซึ่งเป็นเสียงที่ 6 ของกลุ่มเสียง ไม่ได้จบที่เสียงที่ 1 ของกลุ่มเสียงหลัก เพราะฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่า เกิดปรากฏการณ์ การใช้เสียงเด่นที่เรียกว่า “เสียงลา” ซึ่งเป็นเสียงที่ 3 ของกลุ่มเสียงปัญญาผลที่ใช้ แสดงลักษณะการใช้ “เสียงเด่น” Pillar Tone ปรากฏขึ้นในการเรียงร้อยทำนองเพลงสุดสะแนน

ผลการวิเคราะห์เพลงไล่โว้วขึ้นญ

จากการวิเคราะห์เพลงไล่โว้วขึ้นญ ปรากฏวิธีการบรรเลงที่สำคัญดังนี้

ประเด็นแรก พบทำนองเป็นลักษณะเพลงท่อนเดียว พิจารณาจากสังคิตลักษณ์ที่กำหนดด้วยตัวอัก “ก” เพียงตัวอักษรเดียวเช่นเดียวกับเพลงอื่น ๆ ที่ทำการอภิปรายมาข้างต้น

ประเด็นที่สอง พบการใช้กำหนดกลุ่มเสียงปัญญาผล 2 กลุ่มได้แก่ กลุ่มเสียง โด เร มี X ซอล ลา X กลุ่มเสียงปัญญาผล ฟา ซอล ลา X โด เร X โดยมีกลุ่มเสียงแรกเป็นกลุ่มเสียงประธาน และกลุ่มเสียงฟาเป็นกลุ่มเสียงรอง การใช้เสียงฟาเข้ามาร่วมดำเนินทำนอง ไม่ได้เข้ามาทำหน้าที่เพียงเสียงนอกบันไดเสียงเท่านั้น

ประเด็นที่สาม สำนวนเพลงไล่โว้วขึ้นญ ปรากฏลักษณะ “การย้าเสียงหรือการยีนเสียง” เป็นส่วนใหญ่ในการดำเนินทำนอง โดยปรากฏทั้งการยีนเสียงเร และการยีนเสียงลา สำหรับการกำหนดเสียงลูกตก ปรากฏว่าเป็นการจบที่ “เสียงเร” ซึ่งเป็นเสียงที่ 2 ของกลุ่มเสียงปัญญาผล โด เร มี X ซอล ลา X

ประเด็นที่สี่ การกำหนดแนวเสียงของเพลงไล่โว้วขึ้นญ ปรากฏดังนี้

แนวเสียงที่ใช้มากที่สุด ได้แก่ “แนวเสียงลงขึ้น” ยกตัวอย่างแนวเสียงนี้คือ /---ซ/---ด/---ม/---ม/

แนวเสียงที่ใช้อยู่ระดับน้อย ได้แก่ แนวเสียงขึ้น และแนวเสียงขึ้น-ยีนเสียง

แนวเสียงที่ใช้บ่อยที่สุด ได้แก่ แนวเสียงลง แนวเสียงลง-ยีนเสียง และยีนเสียง

ผลการวิเคราะห์เพลงลาวบ้านเลือก

จากการวิเคราะห์เพลงลาวเวียงบ้านเลือก ปรากฏวิธีการบรรเลงที่สำคัญดังนี้

ประเด็นแรกพบลักษณะโครงสร้างเพลงเป็นรูปแบบ ก/ข/ โดยทำนอง ก เป็นทำนองเกริ่น แยกออกจากทำนอง ข ซึ่งเป็นการดำเนินเนื้อทำนองเพลงเป็นการดำเนินทำนองด้วยการใช้เสียงเพียงกลุ่มเสียงเดียวได้แก่ กลุ่มเสียงปัญจมูล โด เร มี X ซอล ลา X

ประเด็นที่สอง ทำนองเกริ่นปรากฏการใช้เสียง 4 พยางค์เสียงเป่าแคน ติดต่อกันยาวไปสู่ลูกตกเสียงลาทางต่ำ ซึ่งเป็นลักษณะการเป่าเกริ่นแบบดนตรีพื้นถิ่นภาคอีสานด้วย ดังที่ รองศาสตราจารย์ ดร.ข้ามคม พรประสิทธิ์ ได้บันทึกทำนองเกริ่นไว้ในหนังสือแคน ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาทำการศึกษาเปรียบเทียบดังนี้

เกริ่นแบบที่ 1

ม ร ต ล	ด ล ต ซ	ล ซ ล ม	ซ ม ซ ร	ซ ร ม ต	ม ต ร ม	ร ซ ม ร	ด ล ร ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ด ร ต ม	ร ต ล ร	ล ต - ร	ด ร ต ร	----	--ด ล	----	----
---------	---------	---------	---------	------	-------	------	------

เกริ่นแบบที่ 2

--- ล	--- ล	ด ล ซ ล	ด ล ซ ม	ซ ม ร ต	ล ต ร ม	ร ต ร ม	ร ต ล -
-------	-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ล ต ร	ซ ม ร ต	ม ร ต ร	ม ร ต -	--- ร	--ด ล	----	----
---------	---------	---------	---------	-------	-------	------	------

(บุษกร สำโรงทอง ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์และข้ามคม พรประสิทธิ์, 2551: 33)

ประเด็นที่สาม เพลงลาวบ้านเลือกมีการใช้ “ยีนเสียง” มากที่สุด ยกตัวอย่างแนวเสียงนี้คือ /---ล/---ล/---ล/---ล/ เป็นต้น สำหรับแนวเสียงที่ใช้อยู่ระดับกลาง ได้แก่ แนวเสียงลง แนวเสียงลง-ขึ้น แนวเสียงขึ้น แนวเสียงลง-ลง และยีนเสียง-ลง แนวเสียงที่ใช้อยู่ในระดับน้อย ได้แก่ แนวเสียงขึ้น-ขึ้น และแนวเสียงลง-ยีนเสียง ส่วนแนวเสียงที่ใช้น้อยที่สุดได้แก่ ยีนเสียง-ขึ้น

ประเด็นที่สี่ การเคลื่อนที่ของทำนอง เป็นลักษณะการย่ำเสียงเป็นส่วนใหญ่

ประเด็นที่ห้า เพลงลาวบ้านเลือกปรากฏการใช้เสียง “3 พยางค์เสียง/1 ห้องเพลง” และ “4 พยางค์เสียง/1 ห้องเพลง” โดยถ้าเป็น 3 พยางค์เสียงมักเป็นการดำเนินทำนอง ห้องคู่เป็นส่วนใหญ่ได้แก่ห้องเพลงที่ 2 และห้องเพลงที่ 8 ส่วนการดำเนินทำนองแบบ 4 พยางค์เสียง/1 ห้องเพลงมักดำเนินทำนองในห้องคู่ ดังจะได้แสดงต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 3

---	---ล	---ล	---ล	---ร	-ดลล	---ร	-ดลล
-----	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 4

-ด-ด	-ล-ด	-ด-ร	-มชม	-ม-ม	-ล-ม	-มชม	รค-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 5

-ร-ร	---ม	---ร	ดล-ล	-ล-ล	---ด	---ร	ดล-ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 6

---ร	-ดลล	---ม	-ช-ม	-ม-ม	-ม-ม	-ช-ม	ชล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 7

-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ด	---ด	---ด	---ร	-ดรม
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 8

-ม-ม	---ม	---ม	รค-ม	---ม	รค-ม	---ร	--มด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 9

--รด	ลช-ล	---ล	---ช	---ม	-ร-ม	-ม-ม	-ม-ร
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 10

--มด	ลช-ล	---ล	---ด	---ร	-ดลล	---ร	-ดลล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 11

-รมร	ดล-ด	-ด-ด	-ล-ด	-รมร	ดล-ด	---ร	-ดลล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 12

---ม	-ช-ม	-ม-ม	-ม-ม	-ช-ม	-ช-ด	---ด	---ด
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 13

---ล	--ชล	-ล-ล	---ล	---ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 14

-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	ชม-ม	---ด	--รม	--ชร	---ม
------	------	------	------	------	------	------	------

จากทำนองที่แสดงสัญลักษณ์ข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทำนองที่ทำสัญลักษณ์วงกลม เป็นการดำเนินทำนอง 3 พยางค์เสียง จะปรากฏ ณ ทำนองที่อยู่ในห้องคู่ ปรากฏ 17 ตำแหน่ง แต่ทำนอง 3 พยางค์เสียงที่ทำสัญลักษณ์ลูกศร ซึ่งเป็นห้องคี่ มีปรากฏเพียง 3 ตำแหน่งเท่านั้น

ต่อไปนี้เป็น การแสดงสัญลักษณ์ของทำนองเพลงที่มี 4 พยางค์เสียงต่อ 1 ห้องโน้ตเพลง ซึ่งจะปรากฏ ณ ทำนองห้องคี่ ดังทำนองต่อไปนี้

ทำนองบรรทัดที่ 15

---ด	--รม	ชมรด	รม-ร	---ม	มม--	รมรด	-ด-ล
------	------	------	------	------	------	------	------

ทำนองบรรทัดที่ 16

-ช-ล	-ช-ม	---ช	---ล
------	------	------	------

จากผลการวิเคราะห์บทเพลงทั้ง 7 เพลง พบลักษณะเฉพาะของทำนองเพลงที่เป็นภาพรวมดังนี้

ประการแรก การใช้เสียงลูกตกที่ไม่ใช้เสียงที่ 1 ของกลุ่มเสียงประธาน

ทำนองเพลงทั้ง 7 เพลงปรากฏดังนี้

เพลงเปิดวง	ลูกตกท้ายเพลง	เสียงลา
เพลงลาวเวียงดั้งเดิม	ลูกตกท้ายเพลง	เสียงลา
เพลงรำแคนลาว	ลูกตกท้ายเพลง	เสียงโด
เพลงเต้ยโขง	ลูกตกท้ายเพลง	เสียงลา
เพลงกาเต้นก้อน	ลูกตกท้ายเพลง	เสียงโด
เพลงสุดสะแนน	ลูกตกท้ายเพลง	เสียงลา

(เสียงนอกบันไดเสียงมารวม คือ เสียงที)

เพลงไล่วัวขึ้นภู	ลูกตกท้ายเพลง	เสียงเร
------------------	---------------	---------

(ใช้ 2 กลุ่มเสียงดำเนินทำนอง)

เพลงลาวบ้านเลือก	ลูกตกท้ายเพลง	เสียงลา
------------------	---------------	---------

ทั้งนี้ ผู้วิจัยทำการสรุปได้ว่า เสียงเพลงในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพินของชาวลาว-เวียง จะนิยมใช้เสียงที่ 6 ของกลุ่มเสียงประธานมาเป็นเสียงลูกตก และนิยมใช้เสียงอื่นเป็นเสียงเด่นในการดำเนินทำนองมากกว่าเสียงที่ 1 ของกลุ่มเสียงนั้น ๆ

ประการที่สอง ปรากฏการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูล 1 กลุ่มสำหรับเพลงทั่วไป หากเพลงที่ต้องใช้ชั้นสูงจะใช้ 2 กลุ่มเสียงและมีเสียงนอกบันไดเสียงมารวมตกแต่งทำนองเพลง แต่เป็นส่วนน้อย

ประเด็นนี้ ผู้วิจัยทำการสรุปจากการศึกษาทำนองแคนทั้ง 7 เพลง ปรากฏว่า เป็นการกำหนดกลุ่มเสียง โด เร มี X ซอล ลา X เกือบทั้งหมด มีเพียงเพลงสุดสะแนน ที่เป็นการ

ใช้เสียงนอกบันไดเสียงคือ เสียงที่ มาร่วมดำเนินทำนอง โดยเพลงสุดสะแนน ถือเป็นเพลงชั้นสูง เป็นเพลงเอกของการเป่าแคนในพื้นที่อีสานของประเทศไทย และยิ่งปรากฏว่า เพลงไล่วัวขึ้นภู ซึ่งเป็นเพลงที่มีทำนองยาวมากถึง 17 บรรทัดโน้ต มีการกำหนดใช้ 2 กลุ่มเสียงเป็นหลักในการดำเนินทำนอง ได้แก่ กลุ่มเสียง โด เร มี X ซอล ลา X และกลุ่มเสียงปัญญามูล ฟา ซอล ลา X โด เร X

ประการที่สาม ปรากฏเรื่องการใช้เส้นแนวเสียง ปรากฏการใช้แนว “ลงขึ้น” มากที่สุด

ประเด็นนี้ปรากฏมากที่สุดในเพลงเปิดวง เพลงรำแคนลาว เพลงสุดสะแนน และเพลงไล่วัวขึ้นภู

ประการที่สี่ สำนวนเพลงปรากฏ 6 รูปแบบหลัก

สำนวนเพลงในภาพรวมปรากฏดังนี้

1. สำนวนเพลงรูปแบบการทอนทำนองเพลง
2. สำนวนเพลงที่มีการกำหนดเรียงเสียงลูกตกภายในวรรคเพลง
 อย่างเป็นระเบียบโดยเรียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง
3. สำนวนเพลงที่มีการใช้เสียง 3 พยางค์เสียงมาร่วมดำเนินทำนอง และปรากฏชัดเจนในเพลงลาวบ้านเลือกที่มีกวางไว้ตำแหน่งห้องคู่ ส่วนการใช้ 4 พยางค์เสียงจะอยู่ ณ ตำแหน่งห้องคี่
4. สำนวนเพลงที่ทำการย่ำเสียงเดิมซ้ำ ๆ กันภายใน 1 บรรทัดโน้ตเพลง โดยปรากฏการซ้ำยาวถึง 6 ห้องโน้ตเพลง ยกตัวอย่างเพลงลาวเวียงดั้งเดิม
5. สำนวนเพลงที่มีการกำหนดการใช้เสียงหลักในการดำเนินทำนอง ไม่ใช่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงประธานของกลุ่มเสียงปัญญามูล แต่กลับใช้เสียงอื่น ๆ โดยเฉพาะเสียงลา ซึ่งเป็นเสียงที่ 6 ของกลุ่มเสียงมากถึง 10 บรรทัดโน้ต จาก 16 บรรทัดโน้ต แสดงปรากฏการณ์ Pillar Tone
6. สำนวนเพลงแบบ “กลอนฝาก” โดยเป็นกลอนฝากระหว่างบรรทัด ปรากฏในเพลงรำแคนลาว

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การศึกษาเรื่อง วงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบริบทของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ เพื่อศึกษาลักษณะเครื่องดนตรีและวิธีการบรรเลงวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ บทบาทหน้าที่ทางดนตรีและคุณลักษณะทางดนตรี และทำการวิเคราะห์บทเพลงของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ผลการวิจัยมีดังนี้

บริบทของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ

บริบทที่เกี่ยวข้องพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ลาวเวียงเป็นชาติพันธุ์หนึ่งในทั้งหมด 8 ชาติพันธุ์ของจังหวัดราชบุรี อาศัยอยู่ ณ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม นับถือศาสนาพุทธ อพยพมาจากเมืองเวียงจันทน์ และตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2322 ลาวเวียงเป็นชาติพันธุ์หนึ่งที่มีความโดดเด่นโดยเฉพาะเรื่องของประเพณีสิบสองเดือน วัฒนธรรมและด้านดนตรีได้แก่การบรรเลง “วงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ” ปัจจุบันวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ มีพัฒนาการโดยนำเอาเครื่องดนตรีสากลเข้ามาบรรเลงผสมกับการตีพิณและเป่าแคน พิณเป็นเครื่องดนตรีดำเนินทำนองหลักในวงประยุกต์ ส่วนแคนเป็นเครื่องดนตรีดำเนินทำนองหลักในบทเพลงดั้งเดิม วงดนตรีในตำบลบ้านเลือกปัจจุบันมี 2 คณะได้แก่ คณะหนุ่มเสียงพิณและคณะพรพระศิวะ

ลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรีและวิธีการบรรเลง

เครื่องดนตรีในวงประกอบด้วยเครื่องดนตรีดำเนินทำนอง เครื่องหนังและเครื่องกำกับจังหวะเครื่องดนตรีดำเนินทำนองได้แก่ แคน พิณ เบส แซกโซโฟน เครื่องหนังได้แก่ กลองพื้นเมือง กลองชุด กลองใหญ่ และเครื่องกำกับจังหวะได้แก่ ฉิ่ง ฉาบเล็ก ฉาบใหญ่

ลักษณะทางกายภาพของเครื่องดนตรี แคน ทำจากไม้ซาง ลิ่นเป็นโลหะ ปรากฏทั้ง แคน 7 แคน 8 ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับประเพณีชีวิตของชาวลาวเวียง พิณทำด้วยไม้-ขนุน ประกอบด้วยกัน 3 สาย เบส เป็นเครื่องดนตรีสากลที่นำเข้ามาประยุกต์ให้เข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบัน ส่วนเครื่องหนัง ได้แก่ กลองพื้นเมือง หุ่นกลองทำจากไม้จามจุรี ในทางภาษาลาวเรียกว่า “ไม้มูก” ขึ้นหน้ากลอง 2 ด้านโดยการชิงด้วยหนังวัว มีเสียงคล้ายกับกลองสองหน้าของไทยกลองชุด ประกอบด้วยกลอง 3 ขนาด ได้แก่ กลองขนาดเล็กกลองขนาดกลาง กลองขนาดใหญ่ และเครื่องหนังอีกชิ้นหนึ่งคือ กลองใหญ่เป็นเครื่องกำกับจังหวะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในวง บรรเลงด้วยเสียงที่หนักแน่นและต่อเนื่อง

เครื่องกำกับจังหวะทำด้วยโลหะ ได้แก่ ฉิ่ง เป็นเครื่องกำกับจังหวะหลักของวง บรรเลงกำกับวงด้วย อัตร่าจังหวะชั้นเดียวฉาบเล็ก เป็นเครื่องกำกับจังหวะ บรรเลงชัดและลักจังหวะหลักให้เกิดการหยอก-ล้อเพื่อเพิ่มความสนุกสนานให้กับวงดนตรี โดยบรรเลงด้วยอัตร่าจังหวะชั้นเดียว และฉาบใหญ่ เป็นเครื่องดนตรีกำกับจังหวะโดยบรรเลงพร้อมกับจังหวะฉับของฉิ่ง เป็นการย้ำจังหวะเพื่อให้เกิดความหนักแน่น

บทบาทหน้าที่ของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ชาวลาวเวียงนำวงดนตรีดังกล่าวไป บรรเลงในงานประเพณีเกี่ยวกับชีวิตและงานบุญต่าง ๆ ได้แก่ ประเพณีสู่ขวัญ ประเพณีกินตองในงานแต่งงาน ประเพณีอุปสมบทแห่นาค ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีบุญได้น้ำมัน ประเพณีเดือนสิบสองได้แก่งานลอยกระทง

วิธีการบรรเลงในงานประเพณีและงานแห่ต่างๆ ก่อนเริ่มการบรรเลงจะต้องทำการไหว้ครู โดยมีสิ่งของในการไหว้ ได้แก่ ดอกไม้ ธูปเทียน เงินก้านล 12 บาท เหล้าและบุหรี่หลังจากไหว้ครูเรียบร้อยแล้วถือว่าเป็นการเริ่มต้นในการบรรเลงเพลงเปิดวงเป็นเพลงแรก เป็นลักษณะเฉพาะในการบรรเลงเพลงพื้นบ้านของชาวลาว การบรรเลงแต่ละงานขึ้นอยู่กับคนว่าจ้างด้วยว่าต้องการเน้นการบรรเลงของเครื่องดนตรีประเภทใด ส่วนใหญ่มักจะบรรเลงเพลงที่มีจังหวะเร้าใจ บ้างก็แสดงการเป่าแคน บ้างก็ตีตีพิณ สลับเปลี่ยนกันไปตามความสามารถของผู้บรรเลงระหว่างการบรรเลงตลอดงาน วงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณได้ทำการบรรเลงเพลงต่างๆ ประเภทเพลงสตริง เพลงลูกทุ่ง สมัยนิยม เพื่อให้เกิดความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น รายการเพลงที่นิยมบรรเลงได้แก่ รักจางที่บางปะกง เหล้าจำทุ่งลุยลาย คุณลำไย ทำไมน้องไม่แต่งงาน อวยกรักแม่ม่าย สามสิบยังแจ้ว สาวรำวง ห้องนอนคนจน จะทำยังไงดีหนาน น้องเป็นสาวขอนแก่น ขอใจเธอแลกเบอร์โทร หนุ่มตังเก คนจนผู้ยิ่งใหญ่ ชวนน้องแต่งงาน เธอไม่รักทำไมไม่บอก ปูนาซาเก เป็นต้น

จากการศึกษาไม่มีการกำหนดบทเพลงตายตัวที่จะนำมาบรรเลงเพื่อปิดวง ผู้บรรเลงจะคำนึงถึงเวลาที่เหมาะสม และสามารถจบด้วยเพลงที่บรรเลงอยู่นั้นได้เลย ถือเป็นการเล่นการกิจในวันดังกล่าว

การวิเคราะห์บทเพลงของวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ

การวิเคราะห์บทเพลงและทำนองแคนในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ที่นิยมใช้ในการบรรเลงทั้งหมด 7 เพลงได้แก่ เพลงเปิดวง เพลงลาวเวียงดั้งเดิม เพลงรำแคนลาวออกเพลงเต้ยโขง เพลงกาตันก้อน เพลงสุดสะแนน เพลงไล่วัวขึ้นภู และเพลงลาวบ้านเลือก ผลการศึกษาพบดังนี้

ประการแรก การใช้เสียงลูกตกที่ไม่ใช่เสียงที่ 1 ของกลุ่มเสียงประธาน เสียงเพลงในวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณของชาวลาวเวียง จะนิยมใช้เสียงที่ 6 ของกลุ่มเสียงประธาน

มาเป็นเสียงลูกตก และนิยมใช้เสียงอื่นเป็นเสียงเด่นในการดำเนินทำนองมากกว่าเสียงที่ 1 ของกลุ่มเสียงนั้น ๆ

ประการที่สอง ปรากฏการใช้กลุ่มเสียงปัญจมูล 1 กลุ่มสำหรับเพลงทั่วไป หากเพลงที่ต้องใช้ชั้นสูงจะใช้ 2 กลุ่มเสียงและมีเสียงนอกบันไดเสียงมาร่วมตกแต่งทำนองเพลง แต่เป็นส่วนน้อย

ประการที่สาม ปรากฏเรื่องการใช้เส้นแนวเสียง ปรากฏการใช้แนว “ลง ขึ้น” มากที่สุด

ประการที่สี่ สำนวนเพลงปรากฏ 6 รูปแบบหลัก รูปแบบแรก พบสำนวนเพลงรูปแบบการทอนทำนองเพลง รูปแบบที่สอง พบสำนวนเพลงที่มีการกำหนดเรียงเสียงลูกตกภายในวรรคเพลงอย่างเป็นระเบียบโดยเรียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง รูปแบบที่สาม พบสำนวนเพลงที่มีการใช้เสียง 3 พยางค์เสียงมาร่วมดำเนินทำนอง และปรากฏชัดเจนในเพลงลาวบ้านเล็กที่มีแก้วไว้ตำแหน่งห้องคู่ ส่วนการใช้ 4 พยางค์เสียงจะอยู่ ณ ตำแหน่งห้องคี่ รูปแบบที่สี่ พบสำนวนเพลงที่ทำการย้ายเสียงเดิมซ้ำ ๆ กันภายใน 1 บรรทัดโน้ตเพลง โดยปรากฏการย้ายาวถึง 6 ห้องโน้ตเพลง ยกตัวอย่างเพลงลาวเวียงดั้งเดิม รูปแบบที่ห้า พบสำนวนเพลงที่มีการกำหนดการใช้เสียงหลักในการดำเนินทำนอง ไม่ใช่เสียงโด ซึ่งเป็นเสียงประธานของกลุ่มเสียงปัญจมูล แต่กลับใช้เสียงอื่น ๆ โดยเฉพาะเสียงลา ซึ่งเป็นเสียงที่ 6 ของกลุ่มเสียง แสดงปรากฏการณ์ Pillar Tone และรูปแบบสุดท้าย พบสำนวนเพลงแบบ “กลอนฝาก” โดยเป็นกลอนฝากระหว่างบรรทัด ปรากฏในเพลงรำแคนลาว

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยวงดนตรีคณะหนุ่มเสียงพิณ ตำบลบ้านเล็ก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีพบว่าเนื้อหาด้านดนตรีของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสำคัญในพื้นที่แถบจังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดนครปฐม ได้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ซึ่งเป็นกลุ่มที่วัฒนธรรมประเพณีเป็นของตนเอง มีการร้องเพลงประจำถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะและมีการเล่นต่างๆ การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์นี้จะทำให้เกิดความก้าวหน้าทางวิชาการดนตรีชาติพันธุ์ที่มีความเกี่ยวข้องกับคนไทยและสามารถร่วมการดำรงอยู่กันได้ดีสืบไปเป็นอย่างดี

รายการอ้างอิง

- กรรณิกา ทรงทอง. 2555. เอกสารประกอบการเรียนการสอน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชุดปลูกจิตสำนึกรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นไทยลาวเวียง สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดโบสถ์ “อินทรีสุรราชภูร์บำรุง”. (เอกสารอัดสำเนา)
- เงิน พรหมมิโย. สัมภาษณ์ 6 ตุลาคม 2558.
- จังหวัดราชบุรี, สำนักงานกลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร. 2557. **ข้อมูลทั่วไปจังหวัดราชบุรี**.(เอกสารอัดสำเนา)
- ดำรง คำรอด. สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2558.
- ดุขฎิ กิจชำนาญ. สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2558.
- ทศพร กิจชำนาญ. สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2558.
- ทอม พรหมมิโย. สัมภาษณ์ 16 สิงหาคม 2558.
- ธีรวัฒน์ พรหมมิโย. สัมภาษณ์ 16 สิงหาคม 2558.
- นพดล บุญนันท์. 2544. **แคน**. ดนตรีนิพนธ์ หลักสูตรปริญญาครุศาสตรบัณฑิต โปรแกรมวิชาดนตรีศึกษา สถาบันราชภัฏนครปฐม.
- บุษกร สำโรงทอง ภัทรวดี ภูชฎาภิรมย์ และชำคม พรประสิทธิ์. 2551. **แคน**. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วี.พี.รินทร์.
- มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม . **ข้าวหลาม** [ออนไลน์]. 2558 แหล่งที่มา: <http://ich.culture.go.th/index.php/th/ich/knowledge-about-nature-universe/269-nature-universe/475--m-s> [30 กันยายน 2558]
- รังสรรค์ เสลาหลัก. 2556. **รากเหง้า...ลาวเวียงบ้านเลือก**. หอศิลป์วัฒนธรรมลาวเวียง วัดโบสถ์ ตำบลบ้านเลือก อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี: [ม.ป.พ].
- รังสรรค์ เสลาหลัก. สัมภาษณ์ 6 ตุลาคม 2558.
- วิปศย์ ธี้อินทร์. สัมภาษณ์ 16 สิงหาคม 2558.
- วีรวัฒน์ สิงห์วิชัย. สัมภาษณ์ 6 ตุลาคม 2558.
- วีระพงศ์ มีสถาน. 255๐. **คนราชบุรี**. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี. พิมพ์ครั้งที่ 1. ราชบุรี: บริษัทธรรมรักษ์การพิมพ์ จำกัด.
- สนอง ทรัพย์เย็น. สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2558.
- สุนทร เทพพิทักษ์. สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2558.

Natika. ประเพณีสู่ขวัญข้าว. รวมประเพณี ศิลปะ วัฒนธรรมในจังหวัดราชบุรี [ออนไลน์]. 2558.
แหล่งที่มา: <http://traditionratchaburi.com/2015/02/03/ประเพณีทางเกษตรราชบุรี>
[24 กันยายน 2558]

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวณรรญา สายน้ำใส เกิดวันอาทิตย์ที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2529 สำเร็จการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนพิชัยรัตนาคาร จังหวัดระนอง สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต สาขาดนตรีและการแสดง คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี และในปี พ.ศ. 2555 ได้เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาดุริยางค์ไทย ภาควิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันเป็นครูผู้สอนรายวิชาดนตรี-นาฏศิลป์ ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 ณ โรงเรียนดาราสมุทร ศรีราชา อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

